Dodatok č. 2

k stratégii miestneho rozvoja vedeného komunitou CLLD

Banskobystrický geopark

Názov stratégie CLLD: **Banskobystrický geopark**

Názov MAS: **Banskobystrický geomontánny park**

V Slovenskej Ľupči, dňa .....

.....

Ing. Milan Vigaš

predseda

Názov stratégie CLLD:

Banskobystrický geopark

Názov MAS: Banskobystrický geomontánny park

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka:
Európa investuje do vidieckych oblastí

Program rozvoja vidieka SR 2014-2020

Abstrakt

Banskobystrický geopark (skr. BBG) je veľmi zaujímavý pestrou geologickou stavbou a výskytom mimoriadne vzácnych prírodných území ako: NP Veľká Fatra, NP Nízke Tatry a CHKO Poľana. Územie je bohaté na výskyt lokalít poznačených ťažbou medených rúd hlavne v oblasti Španej Doliny, Starých Hôr a Ľubietovej, čo je oblasť ktorá pred objavením Ameriky predstavovala najväčšie ložisko medi vo vtedajšom známom svete. Z hľadiska budovania kultúrnej a poznávacej infraštruktúry sa člení na geomontánne oblasti troch kategórií. Na území Banskobystrického geoparku je 292 lokalít. 46 geologických lokalít, 53 geologických a montanistických lokalít, 40 geologických a prírodných lokalít, 36 montanistických lokalít, 1 montan.-historická lokalita, 80 kultúrno-historických lokalít, 29 prírodných lokalít, 7 archeologických lokalít. Je budovaný a prevádzkovaný za aktívnej spolupráce regionálnej a miestnej samosprávy a iniciatív, odborných inštitúcií a zástupcov súkromného sektora. Spolupracujúce subjekty zastrešuje **Banskobystrický geomontánny park (skr. BBGMP),** obč. združenie fyzických a právnických osôb **založené v decembri 2006 podľa zákona č. 83/1990 Z.z. BBGMP o.z. je dobrovoľnou nezávislou a neziskovou organizáciou a významným partnerom v sociálnom, ekonomickom a kultúrnom rozvoji celého regiónu. V roku 2015 bol uznesením vlády SR č. 15 zo 7.1.2015 oficiálne uznaný ako slovenský geopark,** jeden z troch zakladajúcich a dňom 9.12.2016 oficiálne prijatý do národnej siete geoparkov Slovenska. BB geopark vznikol aj z dôvodu existencie ľudí majúcich vôľu spolupracovať aj s podporou štátnych, regionálnych a miestnych rozvojových dokumentov (program. vyhlásenie vlády SR, stratégia cestovného ruchu SR, regionálne a obecné PHSR a iné). Predstavuje ***produkt geoturizmu*** a súčasne ***územie***, ktoré spája spoločná vízia ďalšieho rozvoja zameraná na **lepšie využívanie prírodného, sociálneho a ekonomického potenciálu regiónu s bohatou banskou históriou a výnimočným prírodným prostredím.** Je nositeľom budovania špecifického produktu cieľového miesta a obslužnej vybavenosti tzv. geoturizmu (zariadenia, služby, podujatia, expozície, pamätihodnosti, trasy a ponúkané aktivity). Snahou ľudí v geoparku je dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj v nenarušenom prostredí dvoch NP Veľká Fatra, NP Nízke Tatry a ďalších vzácnych oblastí ako napr. CHKO Poľana ai. Geologické a banícke dedičstvo je tu v podobe množstva pamiatok – šácht, štôlní, klopačiek, hút, háld a pod. Obce geoparku hlavne vo vidieckom prostredí sú zaujímavé z etnografického hľadiska a možno tu nájsť zachovanú pôvodnú architektúru tunajšieho ľudu. Sú nositeľmi ľudovej kultúry a hist. dedičstva nielen v baníctve ale aj v povstaleckej histórii, kúpeľníctva, gastronómii, poľnohospodárstve,

lesohospodárstve a remeslách.

Obsah

1. **Základné informácie o MAS..... 6**
1.1. Identifikačné údaje MAS …..... 6
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje..... 6
2. **Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD..... 7**
2.1. Vznik a história partnerstva..... 7
2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD 10
3. **Analytický rámec** 16
3.1. Analýza zdrojov územia 16
3.2. SWOT analýza 60
3.3. Identifikácia potrieb 66
4. **Strategický rámec 71**
4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa 73
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení 76
4.3. Súhrnná tabuľka strategického rámca 90
4.4. Integrované znaky stratégie CLLD 93
4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD 95
5. **Implementačný rámec 99**
5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu 99
5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS 99
5.1.2. Implementačný proces 107
5.2. Akčný plán 114
5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD 196
5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD 196
5.3.2. Monitorovacie ukazovatele 197
6. **Finančný rámec 199**
6.1. Financovanie stratégie CLLD 199
6.2. Finančný plán pre opatrenia 202
7. **Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť 205**
7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia 205
7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV 206
7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP 210
7.4. Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva 210
7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať 210
7.4.2. Synergie a komplementarity 212
7.5. Prínosy k životnému prostrediu 212
7.6. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD 213
8. **Povinné prílohy..... 214**

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje 6
Tabuľka č. 2: SWOT analýza 60
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca 90
Tabuľka č. 4.A - T: Opatrenia Stratégie CLLD 114
Tabuľka č. 4.Y: Opatrenie PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu...181
Tabuľka č. 4.Z: Opatrenie IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu.191
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020 198
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020 198
Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020 198
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP 199
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov 199
Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov 201
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu 202
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu 203
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov 204

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	Banskobystrický geomontánny park
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	29.12.2006
	Sídlo	Nám. SNP 13, 97613 Slovenská Ľupča
	IČO	45017247
	DIČ (ak relevantné)	2022586060
Údaje o banke	Názov banky	Tatra banka, a.s.
	Číslo účtu	2621236226/1100
	IBAN	SK33 1100 0000 0026 2123 6226
	SWIFT	TATRSKBX
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ing. Milan Vigaš
	E-mail	vigas@montanabb.sk
	Telefón	421905258945
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. arch. Iveta Kavčáková
	E-mail	iveta.kavcakova@gmail.com
	Telefón	+421905234256

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Územie, na ktoré sa vzťahuje stratégia CLLD Banskobystrický geopark, sa nachádza v severnej časti Banskobystrického kraja, v severovýchodnom cípe Banskobystrického okresu. Na severe hraničí so Žilinským krajom. Susedí s piatimi okresmi: Brezno, Žiar nad Hronom, Turčianske Teplice, Martin, Ružomberok.

Sídelnú štruktúru územia tvorí uzlovo-pásový systém popri osi, ktorou je tok Hrona. Ťažiskom osídlenia sú sídla na nive Hrona a územne nadväzujúce obce na podhorí Kremnických a Starohorských vrchov, Horehronského podolia. Smerom na sever sa rozprestierajú Nízke Tatry, Kremnické vrchy. Južnú časť zaberajú Veporské vrchy, Zvolenská kotlina a Poľana.

Partnerstvo Banskobystrického geomontánneho parku podľa administratívno-správneho členenia patrí do okresu Banská Bystrica, kraja Banskobystrického. Banská Bystrica je administratívno-správnym centrom Banskobystrického kraja. Je v ňom sústredená vyššia

občianska vybavenosť nadregionálneho až celoštátneho významu vo sfére štátnej správy, bankovníctva, kultúry, školstva a zdravotníctva.

Územie partnerstva tvorí 22 katastrálnych území obcí: Baláže Brusno, Dolný Harmanec, Dúbravica, Hiadeľ, Kordíky, Lučatín, Ľubietová, Medzibrod, Moštenica, Motyčky, Oravce, Pohronský Bukovec, Podkonice, Poniky, Povrazník, Riečka, Slovenská Ľupča, Staré Hory, Strelníky, Špania Dolina a Turecká. Ani jedna z obcí nemá štatút mesta. Celková rozloha územia je **48 367** ha. Celkový počet obyvateľov v území k 31.12.2014 bol **15 995.** Podľa ŠÚ SR má ku dňu 31.12.2014 najvyšší počet obyvateľov z členských obcí Obec Slovenská Ľupča (3 235 obyvateľov). Obce Brusno, Ľubietová, Medzibrod a Poniky majú k 31.12.2014 nad 1000 obyvateľov. Obce, v rámci partnerstva, s najnižším počtom obyvateľov sú Motyčky (110 obyvateľov), Pohronský Bukovec (110 obyvateľov), Povrazník (138 obyv.), Turecká (147 obyv.), Oravce (183 obyv.) a Špania Dolina (197 obyv.). Hustota obyvateľstva na 1 km2 je **33** obyvateľov. Podľa definície Eurostat sa považuje územie za vidiecke.

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

Sektorové hľadisko: Pomer, v akom sú v partnerstve zastúpené jednotlivé sektory je z celkového počtu členov 47 zastúpenie 22 obcí (PO) t.j. **22 členov verejný sektor**, 7 občianskych združení (PO) a2 fyzické osoby t.j. **9 členov občiansky sektor** a 16 podnikov, SHR, PD, SZČO (PO) t.j. **16 podnikateľský sektor.** Pomer verejného a súkromného sektora je teda 22: 25 t.j. **47:53 v pomere verejný:súkromný sektor. (47:19:34 v pomere verejný:občiansky:súkromný).**

Rozloženie členskej základne je primerané aj z hľadiska zastúpenia členov v rámci jednotlivých geomontánnych oblastí a mikroregiónov**. Štruktúra partnerstva** je rôznorodá, pretože sú v ňom zastúpení členovia z každého mikroregiónu t.j. z každej tzv. geomontánnej oblasti územia (Starohorsko –špaňodolinská, Ponicko-ľubietovská, Brusniansko-bukovecká aj Tajovsko-badínska).**Členmi sú väčšie aj malé obce, podnikatelia z rôznych hospodárskych oblastí ako:** poľnohospodárstvo, remeslá, služby ubytovania a stravovania, strojníctvo, stavebníctvo a iné.

Členská základňa má vyvážený charakter kde z celkového počtu obcí 22 má viac ako 40% obcí (t.j. 40% 8,8 obcí) zastúpenie min 1 členom z občianskeho alebo podnikateľského sektora. Ide o 11 obcí t.j. 50% z celkového počtu 22 (Slovenská Ľupča, Špania Dolina, Turecká, Poniky, Riečka, Ľubietová, Lučatín, Medzibrod, Strelníky, Moštenica, Podkonice).

Podnety pre vznik partnerstva: Občianske združenie Banskobystrický geomontánny park vznikalo pred jeho formalizáciou takmer 2 roky iniciatívou niekoľkých nadšencov z radov geológov, urbanistov, ekológov a historikov už od roku 2004. **Hlavné kritérium bolo budovanie Banskobystrického geoparku** - rozvojového **územia a produktu geoturizmu** ako hospodárskej činnosti s cieľom ekonomického rozvoja v citlivom prostredí z hľadiska ochrany prírody a krajiny, s bohatou históriou baníctva a pomerne vysokou nezamestnanosťou vo vidieckom prostredí. **Iniciátormi** projektu geoparku na Banskobystrickom území **boli osobnosti, odborníci a znalci územia.** Neskôr pristúpili obce a nadšenci z radov podnikateľov. Výsledkom boli niektoré spoločné projekty budovania BB geoparku.

Partnerstvo vznikalo chronologicky a na základe vopred stanovených kritérií budovania Banskobystrického geoparku korešpondujúcich s hranicou územia s pomerne nízkym ekonomickým rozvojom vo vidieckom prostredí, ktoré boli stanovené podľa kumulácie prvkov, objektov a lokalít geologickej, montánnej , historickej a kultúrnej hodnoty . V roku 2006 sa formalizovalo partnerstvo fyzických a právnických osôb Banskobystrický geomontánny park (BBGMP), ktoré od počiatku malo charakter skôr súkromného a po roku 2009 aj verejného sektora. **V členskej základni od roku 2009 zostalo dodnes min. 50 % pôvodných členov** (18 verejný a 6 súkromný sektor).

Banskobystrický geomontánny park (skr. BBGMP) bol na ministerstve vnútra zaregistrovaný podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov dňa 29. decembra 2006 - činnosti spojené so zavedením chodu organizácie pod č. VVS/1-900/90-29327. Je dobrovoľnou nezávislou a neziskovou organizáciou. V súčasnosti združenie pracuje už 11. rok a po dlhej dobe zaznamenáva väčšiu akceleráciu svojej činnosti, podporenú niekoľkými projektami štátnej a zahraničnej pomoci ako aj výraznejšou pomocou regionálnej samosprávy. Založeniu združenia predchádzali iniciačné procesy práce s miestnym obyvateľstvom, obcami, podnikateľmi ai. Obce v okrese Banská

Bystrica už spolupracovali od nepamäti v regionálnom združení ZMOSu, neskôr v partnerstve BBGMP.

Budovanie partnerstiev začalo v roku 1999, kedy vznikala aj občianska iniciatíva obcí, ktorá si hovorila KRTKo. Táto iniciatíva začala pracovať na podporu rozvoja obcí a formalizovala sa v roku 2000 ako Občianske združenie KRTKo, v ktorom pracovali okrem občanov aj obce, ktoré v tomto čase založili I. mikroregión Kremnické vrchy – východ ako partnerstvo 4 obcí. OZ KRTKo spolupracovalo s obcami a začali spolu plánovať svoj rozvoj. I. Program rozvoja vidieckeho mikroregiónu vznikol práve v tomto území. Keďže OZ KRTKo v tomto čase spolupracovalo aj s inými obcami okresu **v rámci Programu obnovy dediny** postupne pomáhalo vzniku ďalších mikroregiónov ako MR Starohorská Dolina, MR Pod Panským Dielom, MR RENTAR a MR Severné Podpoľanie.. **Z geografického hľadiska** ide o vzácne územie s charakteristickými spoločnými črtami akými sú : prírodné prostredie a vzácne územia ochrany prírody, územie v blízkosti mesta s bohatou históriou baníctva, SNP, prostredie výrazne lesnaté s ťažšie dostupnými ale zaujímavými priestormi. Z **geografického hľadiska** ide o extenzívnejšie formy hospodárenia s pôdou a poskytovanie služieb v turizme. To je spoločným znakom územia partnerstva BBGMP.

Do partnerstva sa zapojili aj **odborné inštitúcie, profesné a záujmové združenia zo všetkých sektorov- občianskeho, verejného aj súkromného** ako napr. Slovenská agentúra životného prostredia, Štátny geologický ústav, Stredoslovenské múzeum, a iné. Vznik verejno-súkromného partnerstva iniciovali prevažne odborníci z rôznych profesných oblastí spolu s niektorými obcami a mikroregiónmi. Komunikácia prebiehala osobnými kontaktami, prostredníctvom organizovania informačných seminárov a workshopov za pomoci odborných organizácií. V súčasnosti sa v partnerstve BBGMP aktivizujú už zástupcovia záujmových a občianskych skupín, čo sa považuje za mimoriadny úspech. V rámci budovania partnerstva ***bolo realizovaných desiatky stretnutí v obciach a mikroregiónoch*** s účasťou zástupcov verejného aj súkromného sektora.

Členská základňa sa postupne budovala v BBGMP od roku 2004. Partnerstvo založili fyzické osoby ako zástupcovia rôznych sektorov a inštitúcií (verejné aj súkromné). V súčasnosti je v partnerstve celkom 47 členov z toho 25 súkromný sektor a 22 verejný sektor. Uskutočnené podujatia a stretnutia so zámerom budovania partnerstva v území Banskobystrický geopark sú zdokumentované a podrobne rozpísané ***v kapitole 2.2.***

Úlohy vo verejno súkromnom partnerstve: Z pozície úloh vo verejno-súkromnom partnerstve má významný podiel práve zastúpenie a činnosť samosprávy, ktorá aktívne spolupracuje so súkromným sektorom. Občianske iniciatívy sa viac zameriavajú na úlohu podpory pri príprave a realizácii projektov s verejno-prospešným kontextom. Obce plnia úlohu koordinátorov a správcov rozvoja územia v ich katastri. Súkromný sektor zatiaľ predstavujú podnikatelia –jednotlivci bez spoločných postupov. V súčasnosti prebiehajú rozhovory a práve prostredníctvom VSP BBGMP podnikatelia vidia spôsob lepšej koordinácie a spolupráce. Úlohou všetkých členov partnerstva je sa aktívne podieľať na formovaní miestneho rozvoja, na jej realizácii a monitorovaním jej výsledkov. Výsledkom úspešnej spolupráce vo VSP bude tvorba spoločného fondu na podporu rozvoja verejnoprospešných aktivít partnerstva.

Spolupráca s verejno – súkromným partnerstvom: Ešte skôr ako sa obce stali členmi VSP bola podpísaná partnerská zmluva s týmito obcami. Cieľom spolupráce je budovanie Banskobystrického geoparku ako produktu ekonomickej aktivity – cestovného ruchu. VSP BBGMP má za cieľ pripraviť dostatočné podmienky pre formovanie a inštitucionalizáciu VSP partnerstva tak, aby sa produkt CR stal konkurencieschopným a aby zachoval vidiecky charakter jeho typického krajinného prostredia bez necitlivýyh zásahov človeka. VSP spolupracuje s odbornými inštitúciami a vysokými školami (SAŽP, ŠGÚDŠ, UMB M.Bela a iní). VSP vytvorí podmienky, zabezpečí chod a predaj produktu súčasne so zabezpečením ochrany a koordinácie tak, aby nedochádzalo k narušeniu územia necitlivými investíciami a aby boli zdroje na údržbu a správu zachovaných a ponúkaných hodnôt.

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Na procese miestneho rozvoja vedeného komunitou sa zúčastňovala široká verejnosť rôznymi formami. Úlohou prípravy na prístup LEADER bola práve aktivizácia verejnosti (občania, profesné a záujmové združenia, zástupcovia jednotlivých sektorov) **smerom k rozvoju územia vidieckych obcí. Počas aktivizácie a prípravy stratégie miestneho rozvoja boli použité rôzne formy komunikácie, komunikačné techniky a metódy práce s verejnosťou.** Podľa charakteru väčšinového zastúpenia skupín za:

občiansky a neziskový sektor **s účasťou všetkých skupín obyvateľstva vrátane tých znevýhodnených.** ***(viď. príloha č. 5)***

Verejnosť každej obce bola zapojená *osobnými stretnutiami, anketami a dotazníkmi* expedovanými do domácností aj elektronicky na web stránkach obcí organizovanými OZ KRTKO v jednotlivých obciach. Uskutočňovali sa rozhovory s aktívnou verejnosťou o budúcnosti obcí, o aktivizácii obyvateľstva už od roku 1999. Množstvo občianskych združení a iniciatív v obciach partnerstva aktívne tvorilo partnerské projekty nielen s obcami ale aj inými OZ a iniciatívami v rámci partnerstva. Išlo hlavne o projekty na podporu miestnej aktivizácie pre prípravu stratégie rozvoja územia nielen v roku 2008 -2009 ale aj v rokoch 2013 – 2017 S podnikateľský sektorom sa realizovala *dotazníková forma* ako aj *osobné stretnutia*. Výsledkom stretnutí v obciach boli I. SWOT analýzy už v rokoch 1999 – 2004, 2008-2009 a neskôr aj v rokoch 2013-2015, vrátane návrhov riešení problémov rozvoja obcí ***(viď povinná príloha č.5 a nepovinné prílohy).*** Dosiahlo sa nasledovné: predstavitelia samospráv začali viac komunikovať s verejnosťou, obce získali programy rozvoja a tzv. Manažmentové plány postupnosti krokov alt. Projektov rozvoja, boli založené občianske združenia v obciach za účelom podpory rozvoja obce. Účasť občanov v čase rokov 1999 – 2004 bola veľmi aktívna neskôr klesala k roku 2008, opätovne stúpla v roku 2009 až po rok 2016. Boli vytvorené **pracovné skupiny: verejný, súkromný a občiansky sektor**. S týmito skupinami sa pracovalo úplne rozdielne v dvoch úrovniach:

I. úroveň obce a zástupcovia sektorov obce

II. úroveň mikroregionálna.

Z prvých sedení sa vyselektovali tzv. Miestni manažéri, ktorí zastupovali niektorú záujmovú skupinu alebo podľa svojho profesného zamerania sa rozhodli vystupovať za verejnosť príslušnej obce na ďalšej úrovni. Anketový prieskum v domácnostiach sa neosvedčil a návratnosť dotazníkov bola ťažko vyhodnotiteľná. Tento spôsob plnohodnotne nahradili stretnutia a v niektorých obciach elektronický dotazníkový prieskum. Rovnaký problém s anketami bol aj s podnikateľskou sférou. Bolo nutné ich osobne navštíviť a doslova vyplniť dotazník na mieste. Vzorka bola však rovnako ťažko vyhodnotiteľná. V niektorých obciach sme využili spoluprácu vysokých škôl a niektoré analýzy nám dotazníkovým prieskumom vyhodnotili študenti (návštevnosť). Informačné stretnutia boli realizované viaceré hlavne prostredníctvom „Miestnych manažérov“ , ktorí organizovali v obciach informačné stretnutia často spojené s organizovaním kultúrnej alebo spoločenskej akcie. Miestny manažér šíril

propagačné materiály a oslovoval verejnosť osobne. Niektorí využili nástenkovú formu zverejnenia informácií na obecných úradoch. Najviac bola však využitá forma zverejnenia prostredníctvom miestnej tlače, do ktorej prispievali Miestni manažéri. Rovnako boli informácie zverejnené na informačných letákoch, **novinách BBGMP „Klopačka“, Banskobystrický Permon a na web stránke** www.geoparkbb.sk (***viď. nepovinné prílohy) a*** https://www.facebook.com/Banskobystrick%C3%BD-geopark-783665768377208/**,** kde je zdokumentovaná aj priebežná činnosť partnerstva. Účasť občanov bola zabezpečovaná verejným rozhlasom, miestnou tlačou, plagátmi a pozvánkami. Bola špecifická pre každú obec. Kým niekde bol záujem značný tak inde bol mierny. Účasť na stretnutiach bola dobrovoľná. Kým v čase po roku 2000 cca do roku 2006 bola účasť mimoriadna, tak po roku 2008 výrazne klesol záujem, čo charakterizujeme ako celospoločenský dopad (ak sa niekoľko rokov len aktivizuje a výsledkom je viac neúspech podaných projektov rozvoja ako úspech – motivácia). Dôvera v partnerstvo je však silná a aktívna verejnosť sa vyprofilovala tak, že môžeme stav účasti a angažovanosti považovať síce za priemerný ale zato udržateľný.

Výrazný posun v aktivitách nastal v roku 2013, čo pretrváva dodnes. Partnerstvo sa viac zameralo na publikovanie činnosti jednotlivých členov prostredníctvom webstránky a facebooku, kde bola možná aktívnejšia forma komunikácie. Miestni aktéri sa zúčastňovali aj aktivít na regionálnej aj národnej úrovni. Hlavný dôraz na zapojení verejnosti bol daný na stretnutia. Dotazníková a anketová forma predchádzala organizovaniu stretnutí. Dotazníky zabezpečovali prvotný prieskum záujmu verejnosti o definovanie potrieb a názorov. Boli rozoslané na obce, kde bola zabezpečená roznáška do poštových schránok domácností. Zberné miesta boli na obecných úradoch. Návratnosť bola minimálna len cca 13%. Stretnutia miestnych manažérov priamo v obciach sa z dôvodu transparentnosti v možnostiach zapojiť sa pre „aktívnu verejnosť“ stali najvhodnejším spôsobom získavania informácií.

S cieľom získania informácií za podnikateľskú sféru boli organizované aj niektoré stretnutia s podnikateľmi. Výsledkom práce boli SWOT analýzy, ktoré boli zapracované do výslednej SWOT analýzy. Prístup k informáciám o realizovaných stretnutiach bol transparentne zabezpečený prostredníctvom miestnych médií a tlače.

Pri tvorbe integrovanej stratégie rozvoja územia 2007-2013 na stretnutiach k SWOT analýzam bolo realizovaných ***26 stretnutí*** a na tvorbe problémovej analýzy ***22 stretnutí***. Pri tvorbe stratégie miestneho rozvoja prístupom Leader od roku 2013-2016 16 stretnutí k SWOT

analýzam a 20 stretnutí k strategickému plánovaniu. Postupy a zapojenosť verejnosti pri tvorbe SWOT analýzy a Problémovej analýzy sú zhrnuté v kapitole 3.

Účasť verejnosti bola zabezpečovaná pozvaním na organizované stretnutia na princípe rovností príležitostí účasti na procese. Formy: ***(viď. príloha č. 5)***

- pozvánka do každej domácnosti a distribúcia tzv. miestnym manažérom
- zverejnenie obecným rozhlasom
- zverejnenie v miestnej tlači

Účasť na stretnutiach cieľovej skupiny – podnikateľov sa týmto spôsobom ukázala ako nepostačujúca a preto bola ich participácia zabezpečovaná osobným kontaktom miestnych manažérov a dotazníkovou formou.

Miestni manažéri sa počas tvorby stratégie zúčastňovali rôznych spoločenských stretnutí a podujatí organizovaných na miestnej úrovni, kde prebiehala informovanosť verejnosti prostredníctvom účasti manažéra, ktorý poskytoval konzultácie a propagačné materiály o procese a aktivitách v území *(viď. príloha č. 5)*

Na 16 stretnutiach k SWOT analýze a programovaniu sa zúčastnilo spolu 371 účastníkov. Za spracovanie swot analýzy boli zodpovedné jednotlivé obce a mikroregióny. Najlepšie boli spracované analýzy kde boli zastúpení predstavitelia rôznych záujmových skupín. Tam, kde sa nepodarila rôznorodejšia štruktúra zástupcov, boli zvolané aj samostatné stretnutia určitej záujmovej skupiny napr. podnikateľov, MVO podľa zamerania a pod. Najviac však bola účinná osobná návšteva, o ktorej sme zaznamenávali tv. konzultačné záznamy. Externí odborníci boli oslovení prostredníctvom spracovania parciálnej časti analýz v mikroregiónoch s názvom „Predpoklady a možnosti rozvoja mikroregiónu“. Tu identifikoval odborník SWOT analýzu a stanovil oblasti rozvoja podľa jeho profesného zamerania ako napr.: architekt – urbanista, krajinný ekológ, odborník na dopravu, techn.infraštruktúru, rekreáciu a iné. Materiál spracovával externý spracovateľ Slovenská agentúra životného prostredia v Banskej Bystrici. Facilitáciu stretnutí zabezpečoval externý facilitátor Občianske združenie KRTKO so sídlom v Riečke, ktoré zabezpečovalo komunikáciu na verejných stretnutiach. Vnútornú SWOT analýzu zabezpečovali vyškolení miestni manažéri-MM, celkom 8, z toho jeden pre 3-5 obcí. Išlo o osoby žijúce v jednotlivých obciach rôznych profesií a z rôznych skupín. Boli navrhnutí do pracovnej skupiny a začali aktívne pôsobiť v jednotlivých obciach partnerstva.

Štruktúra miestnych manažérov: 4 ženy a 4 muži, 7 VŠ a 1 SŠ, 2 podnikatelia + 1 verejná správa + 4 občianske združenia + 1 FO, 2 osoby do 30 rokov, 3 osoby do 50 rokov, 3 osoby nad 50 rokov, jedna osoba na materskej dovolenke. Všetci MM sú rôzneho rodu, veku, zamerania a z rôznych mikroregiónov. Na stretnutiach bola najprv identifikovaná štruktúra záujmových skupín v obciach mikroregiónu, ktoré by mali zabezpečovať spoločný rozvoj ako partneri s obcou: podnikatelia, cirkev, školy, občianske iniciatívy, inštitúcie a iné. Neskôr boli tieto pozvané, aby prostredníctvom účasti zástupcov spoločne tvorili tzv. Dohodu k analýze problémov. Účasť bola nasledovná: Podnikateľský sektor mal najslabšie zastúpenie, pretože zatiaľ nie je organizovaný pod spoločným združením tak, aby mohlo zastupovať spoločné záujmy. Najlepšie zastúpenie mali občianske iniciatívy a inštitúcie v obciach. Účasť bola síce nevyvážená ale štruktúra problémov bola riešená vyrovnane a dostatočne. Poznanie problémov na miestnej úrovni je hlboké a preto nevyváženosť účasti vyriešila účasť tých zástupcov, ktorí sú v obciach dobre zorientovaní, sú uznávanými a často aj mienkotvornými osobnosťami. Významnú rolu zohrávali občianske iniciatívy, združenia, kluby, ktoré do veľkej miery preberali úlohu samosprávy v komunikácii s verejnosťou, získavaním informácií a zavádzaním medziobecnej a inej spolupráce. Výsledkom bol fakt, že v posledných rokoch 2010 -2016 sa aktívne skupiny formalizovali a vzniklo množstvo nových podujatí, obnovili sa tradície a založili sa nové partnerstvá. Impulzom boli miestni aktivisti, ktorí získavali skúsenosti a zručnosti práve zo stretnutí k rozvoju obce alebo mikroregiónu. V procese tvorby problémovej analýzy bola verejnosť zapojená prostredníctvom dotazníkových prieskumov. Informačné kampane boli zabezpečené priebežným zverejňovaním informácií z jednotlivých etáp (aj SWOT analýzy) na obecných úradoch a v miestnej tlači. Na spoločenských aktivitách sa zúčastňovali miestni manažéri ***viď. kapitola 3.1.***

Rovnako ako pri tvorbe SWOT analýzy tak aj pri problémovej analýze boli oslovení externí odborníci. Stretnutia organizoval a facilitáciu stretnutí zabezpečoval externý facilitátor OZ KRTKO so sídlom v Riečke, ktoré zabezpečovalo komunikáciu s verejnosťou na stretnutiach a spôsob tvorby stromu problémov. Problémová analýza problémov bola východiskom Práce s verejnosťou z 2 uhlov pohľadu **v dvoch tematických rovinách::**

1. „Vnútorný pohľad“ - OZ KRTKO: **Práca s verejnosťou pracovných skupín**
2. „Vonkajší pohľad“ – SWOT analýza a problémová analýza z pohľadu externého odborníka bola zabezpečená v odbornom podklade s názvom **Predpoklady a možnosti rozvoja územia obcí,** ktorý pre jednotlivé mikroregióny už od roku 2009

spracovávala: **Slovenská agentúra životného prostredia,** v Banskej Bystrici – Centrum tvorby krajiny neskôr pracovisko pre vidiecke životné prostredie:

Na spracovaní problémovej analýzy sa zúčastňovalo **aj 7 vyškolených miestnych manažérov-MM,** ktorí sa procesu zúčastňovali od počiatku prác, boli vyškolení, naštudovali si podklady z parciálnych analýz a pomáhali v orientácii v problémoch ostatným zástupcom mikroregiónov.

Na príprave stratégie sa podieľal občiansky, neziskový sektor vrátane miestnych organizácii, ktoré zastupovali znevýhodnené/marginalizované skupiny z rómskej menšiny, dôchodcov, žien a telesne hendikepovaných združených v miestnych organizáciách. Išlo o organizácie ako napr.: Jednota dôchodcov, Únia žien, zástupcovia rómskej menšiny v obciach ai. Pomohli pri pomenovaní príčiny a dôsledku problému a pomohli s jeho zaradením do stromu problémov.

V roku 2010 malo partnerstvo I. Integrovanú stratégiu rozvoja územia pre realizáciu rozvoja 28 obcí prístupom LEADER (viď. nepovinné prílohy ISRÚ 2010v novinách Klopačka). V roku 2013 začalo partnerstvo BBGMP strategickú prípravu na začatie spracovania novej stratégie po roku 2014 už len pre 22 obcí. Príčinou poklesu zastúpenia obcí v partnerstve bolo začlenenie obcí bližšie k mestu Banská Bystrica, ktoré mali prímestský charakter a tým vzniknutý problém celistvosti územia.

Od roku 2013 začali po jednotlivých obciach programovacie procesy s verejnosťou a podnikateľským sektorom. Výsledkom sú parciálne SWOT analýzy a tzv. Mapy rozvoja *(umiestňovanie projektových zámerov do územia na tzv. naivnej mape).*

Pri určovaní silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb bola prizývaná široká verejnosť formou dotazníkového prieskumu verejnej mienky (*viď. príloha č. 5)* , cez web stránky a osobnými stretnutiami s priamou komunikáciou. K premene na hlavné potreby a možnosti rozvoja sa verejnosť prepracovala cez tzv. „naivné mapy“ t.j. pomocou facilitačných techník a metód identifikovala problémy, potenciál rozvoja a možnosti a riešenia. Výsledkom bola problémová analýza. Táto pomerne presne určovala strategické ciele a priority rozvoja.

Každý hlavný cieľ bol rozpracovaný na špecifické ciele s opatreniami a aktivitami, vhodnými pre napĺňanie cieľov. Na základe širokých možností činností pre napĺňanie cieľov s ohľadom na dostupné zdroje a podporu „zvonku“ bolo nutné vybrať tie činnosti, ktoré akceptujú

národné, regionálne ale hlavne lokálne potreby. Proces prípravy trval niekoľko rokov. Práve tým, že vidiecke územie „dozrelo“ vo svojich aktivitách a vlastnými kapacitami na vysokú úroveň v roku 2013 sa opätovne obce dohodli na vypracovaní spoločnej stratégie s cieľom zaradenia verejno súkromného partnerstva Banskobystrický geomontánny park medzi Miestne akčné skupiny na Slovensku.

Všetky orgány MAS sú definované v súlade so Systémom riadenia CLLD. Kvalifikačné predpoklady členov výkonného orgánu a zamestnancov kancelárie MAS rieši ***kapitola 5.1.*** a ***príloha č. 8.***

Dňa 9.12.2016 bol Banskobystrický geopark slávnostne prijatý do národnej siete geoparkov Slovenska a obdržal dekrét, ktorý ustanovuje BB geopark ako jeden z troch na Slovensku (viď. nepovinné prílohy). Uvedenou skutočnosťou bola preukázaná aj kvalita stratégie rozvoja územia BB geoparku s adekvátnym manažmentom, čo je aj jednou z hlavných podmienok fungovania geoparku Slovenska.

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

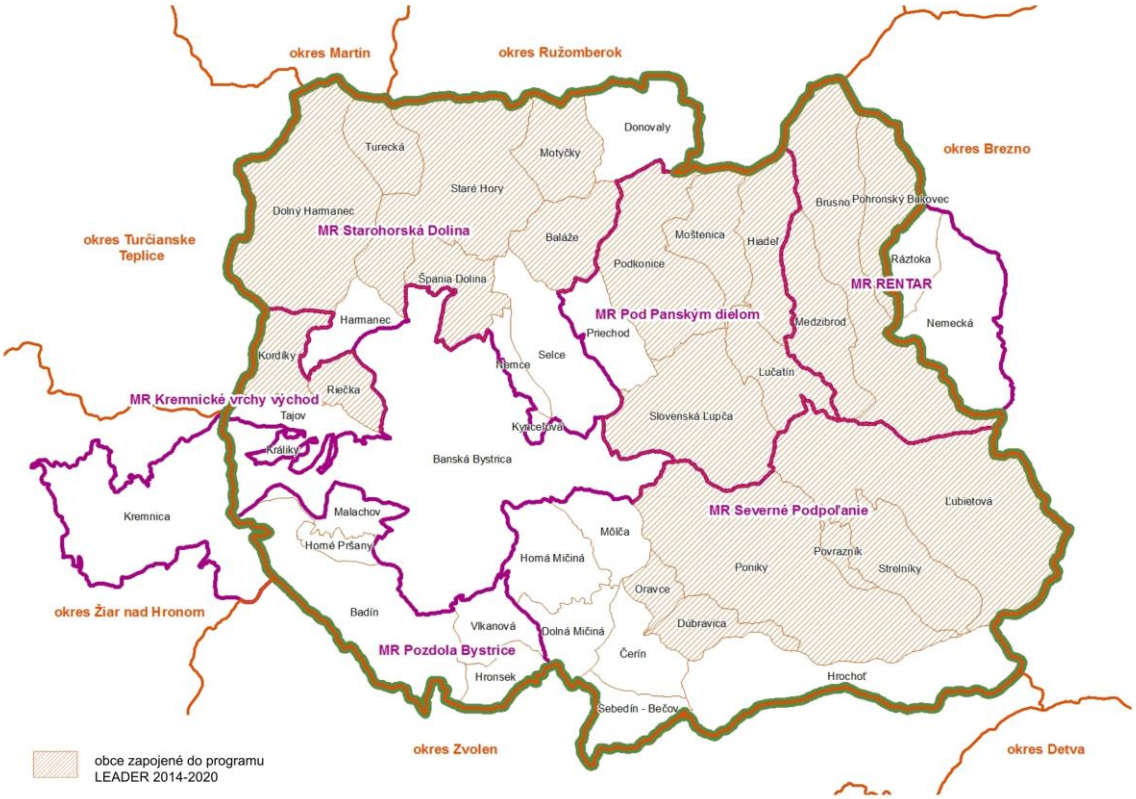
<u>Výhody/nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie</u>

Poloha územia:

Záujmové územie sa nachádza v severnej časti Banskobystrického kraja, v severovýchodnom cípe Banskobystrického okresu. Na severe hraničí so Žilinským krajom. Susedí s 5 okresmi: Brezno, Žiar nad Hronom, Turčianske Teplice, Martin, Ružomberok.

Sídelnú štruktúru územia tvorí uzlovo-pásový systém popri osi, ktorou je tok Hrona. Ťažiskom osídlenia sú sídla na nive Hrona a územne nadväzujúce obce na podhorí Kremnických a Starohorských vrchov, Horehronského poddolia. Smerom na sever sa rozprestierajú Nízke Tatry, Kremnické vrchy. Južnú časť zaberajú Veporské vrchy, Zvolenská kotlina a Poľana. ***Viď. príloha č.4***

Obr.1 Poloha územia Partnerstva Banskobystrického geomontánneho parku

Kataster s najväčšou rozlohou má obec Ľubietová (6104 ha) a najmenší Povrazník (335 ha) a Oravce (472 ha). Podľa prvej písomnej zmienky, je najstaršou obcou Obec Ľubietová.

Za výhody z hľadiska polohy územia pokladáme nasledovné. Územím prechádza horehronská rozvojová os druhého stupňa. Poloha v spádovom území krajského mesta Banskej Bystrice s dostupnosťou nadštandardnej dopravnej infraštruktúry. Mestá Banská Bystrica, Brezno a Zvolen plnia pre záujmové územie funkciu sídiel s vyššou občianskou vybavenosťou a aj funkciu centier zamestnanosti. Dostupnosť územia smerom juh-sever cez R1 v smere na Ružomberok. Zvolenská kotlina je ťažiskovým dopravným priestorom Slovenska, v ktorom sa križujú medzinárodné / celoštátne významné diaľkové ťahy v smere: západ - východ *a* sever - juh V priestore Banská Bystrica – Zvolen je letisko Tri Duby (Sliač). Územím prechádza železničná trať Banská Bystrica – Červená Skala – Margecany, prepájajúca ŽSR s európskou železničnou sieťou. Atraktívna krajina, vyvážená krajinná štruktúra, dramatický a zaujímavý reliéf. V území sa nachádzajú strediská cestovného ruchu nadregionálneho, celoštátneho až medzinárodného významu s perspektívami ďalšieho rozvoja. Unikátne kultúrno – historické zázemie. Úchvatné prírodné scenérie, ktoré ponúkajú Národné parky Nízke Tatry, Veľká Fatra a chránená krajinná oblasť Poľana. Historické pamiatky siahajúce až do praveku, viažuce sa hlavne na banskú činnosť. **Predovšetkým na**

týchto unikátnych príkladoch spojenia prírody a ľudskej činnosti je založený Banskobystrický geopark. Jeho ťažiskovým územím je Starohorsko-špaňodolinská a Ponicko-ľubietovská oblasť. Ide o výhody spojenia 22 vidieckych obcí v ich umiestnení do bohatého krajinného prostredia s výnimočnou geológiou, baníckou históriou a mimoriadne rôznorodou kultúrou.

Za nevýhody vyplývajúce z polohy územia považujeme existenciu podnikov znečisťujúcich životné prostredie, nadmerné zaťaženie územia kamiónovou dopravou na medzinárodnej ceste európskeho významu E77 - I/59 (v úseku Banská Bystrica – Donovaly -Ružomberok a nedostatočná dostupnosť v smere Banská Bystrica –Brezno. Z hľadiska polohy sú v nevýhode aj koncové obce na trase smer Kremnické vrchy -východná strana (Riečka, Kordíky). Poloha územia v blízkosti krajského mesta eliminuje vyšší záujem mladšej generácie obyvateľov o vnútorný spoločenský život v území ovplyvnený aj globálnymi vplyvmi súčasnej kultúry a spôsobu života. Najvýraznejšou nevýhodou je nedokončené prepojenie územia R1 rýchlostnou komunikáciou so zvyškom Slovenska. Takmer všetky obce sú napriek blízkosti k mestu Banská Bystrica koncovými z hľadiska prístupnosti alebo prejazdnými medzinárodnou dopravou priamo cez obce. Negatívnym dopadom je odliv pracovnej sily v dôsledku nedostatku pracovných príležitostí v celom regióne.

Ide o územie v centrálnej polohe Slovenska výrazne atakované kamiónovou dopravou. Napriek tomu, že je to veľmi vzácne územie s nádherným prírodným prostredím a vysokým stupňom ochrany je možné tento zdroj považovať za potenciál pre rozvoj.

Zvláštnosti a špecifiká územia 22 obcí sú práve v ich lokalizácii, spoločnej baníckej histórii prírodných a geologických daností, čo dáva výrazný predpoklad rozvoja tzv. „geoturizmu“, ktorý využíva vzácny potenciál na jednej strane ale chráni a udržiava ho na strane druhej. Ide o turizmus, ktorý informuje a vychováva k úcte k prostrediu. Využíva prírodu a bohatú baníckú minulosť. Archeológovia a geológovia u nás našli korene spracovania nerastov siahajúce do štyroch tisícov rokov pred naším letopočtom.

Najväčšími predpokladmi rozvoja teda sú:

- Prírodné prostredie, geomorfológia a geológia
- Kultúrne aj prírodné pamiatky, technické diela a pamiatkové rezervácie
- Bohatá história baníctva, povstalecká minulosť a historické urbanistické štruktúry

- Miestna gastronómia, folklór, tradície a podujatia
- Existencia 292 prvkov, objektov a lokalít v území, zmapovaných pre využitie v geoturizme

Geoturizmus je významným podnetom regionálneho rozvoja vidieckych obcí pri zachovaní ich vidieckosti, špecifík aj napriek ekonomickému rastu a prosperite, ktorú predpokladá Stratégia CLLD.

Geografická charakteristika

Územie VSP sa vyznačuje hlavne tým, že má hornatý charakter so značnou lesnatosťou, kde sú sťažené podmienky hospodárenia s pôdou hlavne v poľnohospodárstve. Napriek tomu sú tu vhodné podmienky pre horské a podhorské hospodárenie s pôdou, chov hospodárskych zvierat a výroba produktov v potravinárstve. Územie je typické vzácnym krajinným prostredím s vysokým stupňom ochrany prírody a krajiny. Nachádzajú sa tu významné oblasti ako napr.: národné parky a chránené krajinné oblasti.

Je to typická vidiecka krajina s minimálnym podielom zastavaných území avšak v mimoriadne veľkým plošným potenciálom často v ťažšie dostupnom krajinnom prostredí vidieckych obcí. Geografické a geomorfologické podmienky v mnohých obciach znemožňujú širší územný rozvoj a tak sa rozvojové zámery musia kumulovať viac do zastavaných častí obce s využitím krajiny hlavne z hľadiska cestovného ruchu. Podľa definície Eurostatu možno považovať záujmové územie BB geoparku za vidiecke.

Určenie stupňa vidieckosti územia:

Rozloha územia Partnerstva Banskobystrický geomontánny park	483,67 km^2
Rozloha územia vidieckych obcí	483,67 km^2
% rozlohy územia vidieckych obcí	100 %
Priemerná hustota osídlenia územia Partnerstva Banskobystrický geomontánny park	33obyv./ km^2
Hustota osídlenia územia vo vidieckych obciach	33 obyv./ km^2

** za vidiecku obec na lokálnej úrovni je považovaná obec s hustotou osídlenia menšou ako 150 obyvateľov /km2*

Zastavané plochy: V údoliach tokov vzniklo veľa obcí riešeného územia, ďalšie obce majú charakter svahových obcí. Väčšina sídiel je sústredeného typu, Staré Hory a Motyčky sú charakteristické viacerými roztratenými osadami. Väčšie priemyselné areály sú v obci Slovenská Ľupča. Poľnohospodárske areály zaberajú väčšie plochy v Slovenskej Ľupči, Podkoniciach a Ponikách. Rekreačno – športové areály zastupujú v území najmä lyžiarske areály: Turecká-Krížna, Podkonice – Pleše, Strelníky. Chatové osady väčšieho rozsahu sú v obciach Turecká, Moštenica, Staré Hory. Väčšie záhradkárske osady vznikli v Slovenskej Ľupči. Prvky bez vegetácie sú v území reprezentované prirodzenými skalnými útvarmi menšieho plošného rozsahu, odkryvami – Slovenská Ľupča, haldami – Špania Dolina, Staré Hory a Ľubietová.

Historický vývoj územia

Územie obcí Partnerstva BBGMP spadá z prevažnej väčšiny do oblasti Pohronia a zasahuje v malej miere až do Podpoľania. Podpoľanie s Pohroním vypĺňa časť územia bývalej Zvolenskej župy, ktorej centrum bolo na Zvolenskom zámku, od 18. storočia v Banskej Bystrici. Začiatkom stredoveku viedla cez Zvolenskú kotlinu dôležitá cesta strážená hradmi, z ktorých niektoré sa sčasti zachovali až do súčasnosti. V 13. storočí hospodársky vývoj župy ovplyvnila nemecká kolonizácia, ktorá podnietila rozvoj najmä baníctva a miest. Náleziská vzácnych kovov a železa a s nimi súvisiace baníctvo, po stáročia podmieňovali hospodársko-spoločenský vývoj najmä severnej časti územia, Banskej Bystrice a jej priľahlých oblastí (Špania Dolina, Staré Hory, a Ľubietová). Baníctvo predstavovalo v tejto oblasti významný ekonomický a sociálny faktor, s ktorým úzko súvisel rozvoj osobitých prejavov baníckej ľudovej kultúry.

V 15.-16. storočí nový systém hospodárenia a s tým aj kultúrne prvky, ktoré v tomto prostredí zdomácneli a nadobudli regionálne špecifiká priniesla na územie Podpoľania a Pohronia kolonizácia na valaskom práve. Osídľované boli najmä vyššie položené, riedko osídlené oblasti, ktoré poskytovali vhodné podmienky pre rozvoj salašníckeho spôsobu chovu oviec. Rôznorodosť krajinného prostredia sa odrazila na vývoji historických sídelných štruktúr, ktoré vznikali vo vzťahu k možnostiam jeho hospodárskeho využívania. Ťažiskovým priestorom zachovaného historicko - kultúrneho dedičstva sú hornaté územia severozápadnej časti s rozvinutou ťažbou rúd už v 13. až 19. storočí s najbližšími slobodnými kráľovskými mestami Banská Bystrica, Brezno, Kremnica, Ľubietová, Zvolen. Ostatné historické osídlenie tvoria

vidiecke sídla, na ktorých urbanizme a architektúre sa odráža prioritná hospodárska činnosť ich pôvodných obyvateľov - hutníctvo, poľnohospodárstvo, práca v lesoch.
V riešenej oblasti sa nachádzajú územia historických technických pamiatok – industriálna architektúra a pamiatky tradičnej remeselnej výroby. Súčasťou kultúrneho dedičstva sú ľudové tradície, zvyky, pôvodné remeslá, etnografické prejavy (slovesná a hudobná kultúra, odev, nástroje, výrobky), folklórne slávnosti a expozície významných osobností. Ľudovú kultúru Podpoľania a Pohronia, ktorá predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek budovania značky Banskobystrický geopark, dokumentujú početné múzeá. Prioritná hospodárska činnosť pôvodných obyvateľov bola - baníctvo, hutníctvo, poľnohospodárstvo, práca v lesoch. Remeselná výroba mala vplyv na kultúru a spôsob života celej oblasti. Ruda sa tu ťažila od l6. storočia.

Za silnú stránku Partnerstva možno považovať ľudský potenciál, tvorený najmä širokou členskou základňou kolektívov a aktivistov kultúry.

Doterajší rozvoj územia: Rozvoj obcí sa začal intenzívnejšie rozbiehať po období stagnáce v rokoch 1990 –1999, kedy v obciach ešte pretrvával pocit odovzdanosti a očakávania pomoci tzv. "zhora". Po aktivizácii v roku 2000 sa začali zakladať partnerstvá obcí za účelom spoločnej stratégie rozvoja a združovania zdrojov. V prvých rokoch obce získavali zdroje z rôznych nadácií a fondov zo zahraničia (NPOA, UNDP, OSF a iné) a Banskobystrického samosprávneho kraja. Neskôr v predvstupovom období EÚ podpory začali obce na základe svojich rozvojových programov pripravovať priame investičné projekty rozvoja zamerané prevažne na dobudovanie technickej vybavenosti (kanalizácia, vodovod, komunikácie, ČOV a iné). Niekoľko investičných projektov bolo zameraných na tvorbu podmienok na podporu miestnej kultúry (domy remesiel) podporené z EÚ zdrojov ale aj vlastných zdrojov obcí. Bolo vybudovaných aj niekoľko zariadení športu a rekreácie pre potreby obyvateľstva. Najmenej finančných zdrojov z EÚ zdrojov bolo poskytnutých na budovanie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu v obciach mimo stredísk rekreácie.

Značné súkromné aj verejné zdroje boli vynaložené na budovanie zimných a letných stredísk v Strelníkoch a v Brusne, kde sa realizovali investície do obnovy kúpeľov a v Slovenskej Ľupči, kde sa obnovil hradný areál. Štátne zdroje boli použité na zlepšenie stavu životného prostredia (Envirofond), kultúry a sociálnej oblasti. Najviac zdrojov štátneho rozpočtu bolo použitých do budovania cestných komunikácií. Programy rozvoja mikroregiónov sú zamerané hlavne na prácu s verejnosťou, aktivizáciu obyvateľstva a tvorbu doplnkových pracovných príležitostí v cestovnom ruchu. VSP BBGMP a partneri realizovali najviac projektov práve v tejto oblasti.

Od registrácia občianskeho združenia Banskobystrický geomontánny park boli zrealizované, či už samotným združením alebo jednotlivými členmi, desiatky projektov súvisiacich s miestnym rozvojom vedených komunitou.

Vo všetkých 22 obciach partnerstva postupne od roku 2000 do roku 2016 vznikali spoločné mikroregionálne programy rozvoja obcí. Súčasne od roku 2007 začali niektoré obce spoločne komunikovať o koordinácii rozvoja prostredníctvom cestovného ruchu s využitím existujúceho prírodného a historického potenciálu tohto nádherného územia. Obce spoločne pripravovali spoločnú stratégiu rozvoja interaktívnymi prístupmi tzv. „zdola nahor“. V rámci strategického plánovania bol akceptovaný integrovaný prístup riešenia problémov rozvoja vidieckych obcí. VSP Banskobystrický geomontánny park v rámci projektov riešil nasledovné vlastné projekty BBGMP zamerané na prístup LEADER.

Vybrané projektové zámery partnerov v území:

V súlade s myšlienkou geoparku ako trvalo udržateľného miesta pre život s nadväznosťou na cestovný ruch plánujú partneri združenia obstarať technológie na spracovanie miestnej produkcie (Slovenská Ľupča, Podkonice, Povrazník, Strelníky,...), dobudovanie pamätných izieb a obecných múzeí (Podkonice, Kordíky, Poniky,...), rekonštrukcie banských pamiatok (Špania Dolina, Ľubietová, Staré Hory) a pamiatok z obdobia SNP (Hiadeľ), rekonštrukcie verejných plôch a obecných budov s cieľom znížiť energickú náročnosť a rozšíriť možnosti využitia priestorov/objektov pre obyvateľov a návštevníkov, budovanie náučných chodníkov (Strelníky, Dúbravica, Staré Hory, Špania Dolina) a cykloturistických trás (Poniky, Podkonice, Motyčky, Kordíky), budovanie drobnej infraštruktúry cestovného ruchu (napr. plánované rozhľadne v obci Oravce a Podkonice) a rekonštrukcie ubytovacích zariadení. Projektové zámery boli zozbierané v novembri 2015 a 2017, ***viď. nepovinné prílohy.***

Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty

Typické črty územia, ktoré môžu byť záujímavé pri budovaní identity Banskobystrický geopark:

- **Rôznorodosť krajinného prostredia** - odrazila sa na vývoji historických sídelných štruktúr, ktoré vznikali vo vzťahu k možnostiam jeho hospodárskeho využívania.

- **Hornaté územia severozápadnej časti** - ťažiskový priestor, s rozvinutou ťažbou rúd už v 13. až 19. storočí s najbližšími slobodnými kráľovskými mestami Banská Bystrica, Brezno, Kremnica, Ľubietová, Zvolen.

- **Existencia poľnohospodárskych podhorských obcí** (tradičné pastierstvo, poľnohospodárstvo, poľovníctvo, agroturistika)

- **Vidiecke sídla tvoria historické osídlenie**, na ktorých urbanizme a architektúre sa odráža prioritná hospodárska činnosť ich pôvodných obyvateľov - baníctvo, hutníctvo, poľnohospodárstvo, pastierstvo, práca v lesoch. Existencia najstaršej baníckej osady v Banskobystrickom regióne.

- **Bohatá história obcí a história ťažby a baníctva** - siaha až do 4 000 rokov p.n.l.- existencia artefaktov

- **Hmotné kultúrne dedičstvo** riešeného územia tvoria zachované historické urbanisticko-architektonické štruktúry obcí s pamiatkami architektúry niekoľkých storočí, ľudové staviteľstvo s regionálnymi osobitosťami prvkov a štruktúr, technické pamiatky, záhrady a parky doplnené drobnou architektúrou dotvárajúce urbanizované prostredie, archeologické lokality.

Medzi územia s kumuláciou kultúrnych pamiatok v historických sídelných a krajinných štruktúrach patria najmä oblasti bývalých banských miest a kúpele. Technické pamiatky v Špane Doline.

- **Nehmotné kultúrne dedičstvo,** prechovávanie bohatých tradícií ľudovej remeselnej výroby, folklóru (paličkovaná čipka, ľubietovská keramika) a výroby domácich produktov, salašníctva, významní rodáci, ktorí v minulosti pôsobili v území. Aktívny ľudský potenciál - existencia fungujúcich klubov, spolkov a združení. Pohostinnosť.

- Organizovanie významných medzinárodných podujatí v území: Majstrovstvá sveta, Majstrovstvá Európy, Európsky pohár - FISTC a Majstrovstvá Strednej Európy pretekov psích záprahov, Medzinárodná súťaž Svätobernardských psov, Medzinárodný horský Maratón Trangoška, Medzinárodné maliarske sympózium Jozefa Langera.

- Územie sa významnou mierou zapísalo do histórie Slovenského národného povstania – pamätné miesta – národná kultúrna pamiatka, pomníky, pamätné tabule, hroby.

- Atraktívne prírodné zdroje a zaujímavosti, existencia kúpeľov, výskyt minerálnych a termálnych prameňov /prameň s obsahom Lítia/, v území dominantný **Vrch Krížnej a vrch Zvolena** (unikátne panoramatické výhľady), najväčšia travertínová Jaskyňa na Slovensku – pod Jelencom, Skalný masív Hrb – geografický stred Slovenska, CHKO Poľana biosférická rezervácia, Špania Dolina – rezervácia ľudovej architektúry a iné.

- **Atraktívne technické zaujímavosti,** „Trať Slovenského národného povstania“ – vybudovaných 22 tunelov v celkovej dĺžke 12,21 km a niekoľko viaduktov, čím sa trať, spolu s okolitou prírodnou scenériou, radí medzi najkrajšie v republike. Cenovo – vodná sústava Pohronského skupinového vodovodu, pozostatky technických pamätihodností baníckej činnosti, staré historické trasy a cesty spájajúce Pohronie a Gemerské Horehronie a Liptov, Jelensko – Starohorská elektrárenská kaskáda s vodnými tunelmi a retenčnými nádržami - Motyčky a Jelenec, banské vodovody a náhony, bývalá lesná železnica zo St. Hôr cez Piesky do Banskej Bystrice ešte dnes vydláždená potočnými guláčmi zachovávajúca si rovnomerný skon nájazdu - cesty medi a striebra, Historický Špaňodolinský banský vodovod, vodný žľab, bane, šachty, štôlne, stupy a iné

- **Turistická oblasť a snahy o rozvoj a fungovanie cestovného ruchu** /v území sa nachádzajú strediská cestovného ruchu nadregionálneho, celoštátneho až medzinárodného významu s perspektívami ďalšieho rozvoja/.

- Kvalifikovaná pracovná sila v území - minimalizovanie súčasnej nezamestnanosti

Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty: Najväčšou zvláštnosťou územia je výskyt prírodných objektov, prvkov a lokalít s významnou geologickou hodnotou ako aj hodnotou montanistickou (tisícročných vplyvov človeka na zem – geo v baníctve). Súčasne ide o územie s vysokou kultúrno-historickou hodnotou vo výskyte kultúrnych pamiatok v kumulovanej forme (pamiatková rezervácia Špania dolina, Staré Hory, staré kráľovské mestá – Ľubietová, Slovenská Ľupča, miesta SNP – Baláže, Hiadeľ, Pohronský Bukovec,)

Komparatívnou výhodou územia VSP je existencia aktívneho ľudského potenciálu vo vidieckych obciach s vysokým stupňom vzdelanosti a aktívna zapojenosť odbornej verejnosti. Tiež pripravenosť obcí a verejnosti na rozvoj na princípe "zdola nahor". **Najväčšou komparatívnou výhodou je samotné budovanie Geoparku.** Územie disponuje takým potenciálom, ktorý ho zvýhodňuje oproti ostatným územiam práve v existujúcej primárnej ponuke, ktorú územie partnerstva poskytuje.

Geopark nie je len o zaujímavom geologickom podloží. Je skôr o uvedomení si, že všetko zo zeme vychádza, je s ňou späté a je ňou formované. Pokiaľ budeme žiť v súlade našou rodnou hrudou, budeme sa cítiť šťastnejší. **Je to fenomén, ktorý vracia ľudí ku koreňom. Ak k tomu ako ovplyvňoval geológiu sám človek po stáročia. Geopark je územím, kde ľudia nechcú cudzie „z dovozu" ale pracujú s tým, čo „majú doma a za humnom" . Je to ekonomickejšie, kultúrnejšie a v súlade s rodnou hrudou. Kde ľudia liečia prechladnutie čajom z bazy a nie čajom z hypermarketu. Kde ľudský odev zdobia prírodné motívy, ktoré sú v dokonalej harmónii s okolitou prírodou a kde návštevník od skál, zvierat, jedla, či charakteru hostiteľov pochopí súvislosti, naplní ho poznanie a chuť spoznávať ešte viac danú krajinu. Inšpiruje ho k hľadaniu vlastných koreňov.**

Popis prírodných, ľudských, kultúrno - historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov

Popis demografickej situácie

Celkový počet obyvateľov v území Partnerstva Banskobystrického geomontánneho parku kulminoval v roku 1970.V nasledujúcom období sa začali obyvatelia sťahovať do miest (výstavba sídlisk). Opačný efekt – sťahovanie z mesta Banská Bystrica najmä do prímestských oblastí zaznamenávame od začiatku nového tisícročia. Počet obyvateľov v území **v priebehu roka 2014 sa zvýšil o 118**, pričom kladný podiel na tejto zmene mal **prírastok** z dôvodu sťahovania a záporný podiel prirodzený úbytok obyvateľstva. Pretrváva

trend sťahovania sa do prímestských oblastí územia partnerstva BBGMP. Celkový počet obyvateľov v území Partnerstva Banskobystrického geomontánneho parku predstavuje cca. 20% obyvateľstva v okrese Banská Bystrica.
V území Partnerstva BBGMP dochádza dlhodobejšie k prirodzenému úbytku obyvateľstva spôsobeného vyššou mierou úmrtnosti v porovnaní s pôrodnosťou. Naopak oblasť získava obyvateľstvo migráciou (na 235 odsťahovaných pripadalo v roku 2014 a 397 prisťahovaných osôb). Pokles počtu obyvateľov v predproduktívnom veku a nárast počtu obyvateľov vo veku poproduktívnom znižuje možnosti vnútornej dynamiky rozvoja a zvyšuje nároky na zabezpečovanie sociálnych programov.

Najvyššiu hodnotu indexu starnutia mali v roku 2014 obce rekreačného charakteru a chalupárske oblasti (Motyčky, Povrazník a Turecká), naopak najvyšší index vitality dosahujú obce so sústredeným priemyslom a prímestské obce.

Väčšina obyvateľov je slovenskej národnosti. Ostatné, alebo nezistené národnosti predstavujú hodnotu menšiu ako 2% z celkovej populácie v území. Národnostné rozmiestnenie obyvateľov v území je rovnomerné. Vierovyznanie obyvateľov regiónu je i v súčasnosti prevažne rímskokatolícke a evanjelické augsburského vyznania (a.v.). Známym pútnickým miestom katolíkov je horská obec Staré Hory. Sú známe v celosvetovom meradle ako pútnické miesto –„Bazilika Minor a Studnička“. Počet pútnikov je od 100 do 500 ľudí každú prvú sobotu v mesiaci. V Podkoniciach sa konajú letné kresťanské tábory, Cyrilo - metodské bohoslužby na úrovni MR Pod Panským Dielom, rímsko- katolícka cirkev organizuje púte na pútnické miesta na Slovensku aj do zahraničia. V Slovenskej Ľupči sa konajú letné kresťanské tábory evanjelickej aj katolíckej mládeže, púte na pútnické miesta na Slovensku aj do zahraničia. V území vyvíja intenzívnejšie činnosť v obci Poniky Rímskokatolícka cirkev – františkáni, organizujú náboženské akcie, venujú mládeži prevažne zo slabého sociálneho prostredia. V obci Špania Dolina pôsobí centrum „Maják“ – pracuje s mladými ľuďmi. Do verejného života a aktivít obce sa aktívne nezapája.

Najväčší počet obyvateľov v území má ukončené úplné stredné a vyššie vzdelanie s maturitou a učňovské a stredné vzdelanie bez maturity. Najvyšší podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva vzhľadom k celkovému počtu obyvateľov v obciach majú obce Špania Dolina. Po ukončení dôležitá časť absolventov škôl ostáva v území - dochádzajú za prácou do krajského mesta Banská Bystrica a okresného mesta Zvolen. Časť absolventov však odchádza za uplatnením do rozvinutejších regiónov Slovenska a do zahraničia, najčastejšie štátov EÚ.

Príčiny trendov v demografických pohyboch:

Do obcí v blízkosti mesta Banská Bystrica sa prisťahúvajú najmä mladšie vekové kategórie - mladé rodiny okolo 30 rokov. A odsťahúvajú sa ľudia v strednom veku a staršie vekové kategórie. V podhorských obciach je trend opačný. Do obcí prichádzajú najmä staršie ročníky obyvateľstva, za pokojným rekreačným bývaním, u mladších ročníkov pociťujeme úbytok. Prisťahovaní občania väčšinou rekonštruujú existujúce objekty (cca 70%), niektoré obce z členskej základne plánujú výstavbu bytových jednotiek.

Počet obyvateľov sa v období letnej turistickej sezóny zvýši najmä v podhorských obciach vhodných na rekreáciu formou chalupárčenia od 5% - 30% (Staré Hory, Poniky, Moštenica, Hiadeľ, Turecká, Špania Dolina) v niektorých obciach a strediskách cestovného ruchu je to prevažujúci podiel obyvateľstva. Vo väčších a prímestských obciach a v obciach so zastúpením priemyslu je stav obyvateľstva počas celého roka relatívne nemenný.

Územie partnerstva podľa štatistických ukazovateľov za posledné obdobie zaznamenalo prirodzený úbytok obyvateľstva z dôvodu vyššej úmrtnosti ale aj odchodu mladých ľudí za prácou mimo región. Napriek tomuto stavu je však zaznamenaný aj prírastok obyvateľstva v dôsledku prisťahovania do vidieckych oblastí. Súčasný trend odchodu obyvateľov z mesta na vidiek vytvoril lepšie prostredie pre rozvoj z hľadiska vyššej produktivity. Zo súčasného počtu obyvateľov partnerstva 15 995 obyvateľov je k 31.12.2014 je 11 389 obyv. v produktívnom veku. Demografický vývoj preukazuje však na najväčší problém starnutia pôvodného obyvateľstva vo vidieckych obciach.

Infraštruktúra a miestne služby

Infraštruktúra

Z hľadiska celkového hodnotenia stavu technickej a environmentálnej infraštruktúry je územie partnerstva vybavené vodnými zdrojmi na 100% a vodovodom cca na 98%. Plyn majú len 4 obce (Slovenská Ľupča, Medzibrod, Brusno, Lučatín,) predovšetkým z dôvodu počtu obyvateľov a polohy k hlavnej rozvodnej osi plynovodu Banská Bystrica - Brezno. Najväčším problémom je verejná kanalizácia, ktorá je vybudovaná a vyústená do ČOV len v prípade 5 obcí (Ľubietová, Brusno, Slovenská Ľupča, Podkonice a Strelníky). Čiastočne má vybudovanú kanalizáciu obec Medzibrod a Dolný Harmanec. Čističku odpadových vôd má vybudovanú len Brusno, Ľubietová, Podkonice a Slovenská Ľupča. Väčšina obcí má čiastočne

vybudovanú kanalizáciu bez vyústenia do ČOV , čo znemožňuje aspoň jej čiastočné využitie. Niekde je využívaná len na zber dažďovej vody s vyústením do miestnych tokov. Obce hľadajú alternatívne možnosti odkanalizovania skupinovými alebo domovými čistiarňami. Prevažne v horských a menších obciach je stav alarmujúci, keďže splašky sú vypúšťané do miestnych recipientov, čím sa znečisťujú. Alternatívne riešenia sú hľadané aj z dôvodu vysokých nákladov na vybudovanie komplexného verejného kanalizačného systému.

Stav technických zariadení a rozvodov ako sú: miestny rozhlas, verejné osvetlenie a telekomunikácie je rôzny. Vo väčšine obcí sú tieto zariadenia zastarané, nemoderné s vysokými nárokmi na prevádzku. Obce chcú tieto modernizovať a znížiť tým ich energetickú náročnosť.

Čo sa týka vykurovania , to je prevažne na plyn a tuhé palivo. Veľa domácností v obciach kde je plyn z ekonomických dôvodov prechádza na tuhé palivo vrátane obcí kde plyn nie je, čo spôsobuje znečistenie ovzdušia počas vykurovacej sezóny. V rámci Združenia obcí Bioenergia Bystricko bol zrealizovaný v roku 2011 projekt Biomasa. Posilnil energetickú sebestačnosť ôsmich obcí, pričom členmi nášho združenia je až 5 z nich (Ľubietová, Poniky, Kordíky, Riečka, Hiadeľ). Prostredníctvom neho je 32 obecných objektov vykurovaných drevnou štiepkou, čo má pozitívny vplyv i na životné prostredie (vo väčšine prípadoch sa vykurovalo uhlím). (***viď. nepovinné prílohy)***. –prehľad technickej vybavenosti

Dopravná infraštruktúra

Letecká doprava: V priestore Banská Bystrica - Zvolen je letisko Tri Duby (Sliač), ktoré má parametre pre prevádzku najmodernejších lietadiel a predpoklady uspokojiť nároky celého stredného Slovenska na (medzi-) národnú verejnú leteckú prepravu. Poľné letisko sa nachádza neďaleko obce Čačín.

Železničná doprava: Cez riešené územie prechádza železničná **trať č. 170:** Zvolen – Banská Bystrica – Diviaky – (Vrútky), Banská Bystrica – Červená Skala – Margecany, cez Brezno. Trať patrí do druhej kategórie tratí SR, je jednokoľajová a nie je elektrifikovaná. Trať vedie cez katastrálne územia obcí Dolný Harmanec a Harmanec do Banskej Bystrice, s pokračovaním do Zvolena, kde sa napája na tzv. „južný ťah“ (Bratislava – Levice – Zvolen – Lučenec – Košice). Na druhej stane sa napája vo Vrútkach na trať I. kategórie č.180 (Žilina – Košice). Železničná zastávka je v obci Dolný Harmanec, v katastrálnom území obce Dolný Harmanec sa nachádza aj železničná stanica Harmanec –

jaskyňa. Na všetkých staniciach zastavujú iba osobné vlaky. Najbližšie stanice rýchlikových súprav sú Turčianske Teplice a Banská Bystrica. Kvôli členitosti a hornatosti terénu je v úseku trate Banská Bystrica – Dolná Štubňa, odbočka – horský úsek č. 3151 „Trať Slovenského národného povstania" – vybudovaných 22 tunelov v celkovej dĺžke 12,21 km a niekoľko viaduktov, čím sa trať, spolu s okolitou prírodnou scenériou, radí medzi najkrajšie v republike. Na trase Banská Bystrica – Červená Skala – Margecany sú železničné zastávky v obciach Slovenská Ľupča 2x, Medzibrod, Lučatín, Ľubietová, Brusno. Vzhľadom na to, že pri obci sú situované kúpele celoslovenského významu zastavujú v Brusne všetky druhy vlakov, ktoré prechádzajú železničnou traťou č. 170.

Cestná doprava: Poloha územia v blízkosti Banskej Bystrice, Zvolena a Brezna je z pohľadu dopravných väzieb na nadradenú cestnú a železničnú sieť veľmi dobrá. Zvolenská kotlina je ťažiskovým dopravným priestorom Slovenska, v ktorom sa križujú medzinárodné / celoštátne významné diaľkové ťahy v smere: západ - východ (Rakúsko / Česko) Bratislava / Trenčín - Zvolen – Košice (Ukrajina) a sever - juh (Poľsko) Ružomberok / Žilina - Banská Bystrica - Šahy (Maďarsko).

Cesty I.-triedy:

Riešeným územím prechádzajú cesty I. triedy. Cesta I/14 (Banská Bystrica-Turčianske Teplice-Martin) a medzinárodná cesta európskeho významu E77 - I/59 (v úseku Banská Bystrica-Donovaly-Ružomberok).

Dôležitou dopravnou tepnou riešeného územia je medzinárodná cesta E77, ktorá v cestnej sieti SR je vedená ako cesta I. triedy číslo 59. V dôsledku vysokej dopravnej zaťaženosti, nepriaznivo pôsobí na životné prostredie Starohorskej doliny a národných parkov Nízke Tatry a Veľká Fatra. Vysoká frekvencia, predovšetkým nákladnej kamiónovej dopravy, ale aj osobnej rekreačnej dopravy, spôsobuje nadmerný hluk, exhaláty a zvýšené množstvo dopravných nehôd. Ochranou a znížením negatívnych vplyvov na životné prostredie Starohorskej doliny by malo byť odklonenie kamiónovej dopravy po alternatívnej trase cez Turiec, v súlade so závermi KURS 2001 a ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky. Cesta 1/66 je dôležitou priebežnou dopravnou spojnicou obcí v údolí rieky Hron.

Cesty II. triedy:

Cez obce Horná Mičiná, Dolná Mičiná, Čerín a Sebedín-Bečov prechádza cesta II. triedy z B.B. cez Zolnú do Vígľaša. Predstavuje druhú cestnú spojnicu pre obce Poniky, Oravce a Dúbravica s mestom Banská Bystrica.

Cesty III. triedy:

Ostatné obce sú sprístupnené cestami III. triedy. Slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť resp. na prepojenie obcí medzi sebou a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie obcí s inými lokalitami v katastrálnych územiach jednotlivých obcí (ako napríklad vzdialenejšie osady, chatové a rekreačné oblasti).

Cesta III/0597 vychádza v obci Motyčky z križovatky s cestou I/59 a vedie do okresu Ružomberok, kde prechádza cez obec Litovské Revúce a opäť sa napája na cestu I/59. Cesta III/05950 je koncová komunikácia a spája obec Turecká s cestou I/59, na ktorú sa napája v obci Staré Hory.

Cesta III/0593 je koncová komunikáciou pripájajúca Obec Španía Dolina na cestu I/59. Prípojnú dopravnú sieť obcí mikroregiónu Pod Panským Dielom na nadradenú dopravnú sieť predstavujú cesty III. triedy (č. 06622, 06633, 06634, 06640, 0593, 06642). Sieť spojovacích ciest III. triedy dopĺňajú účelové a miestne komunikácie s neobmedzeným prístupom automobilovej dopravy: spojovacie cesty Podkonice - Priechod a Priechod - Slovenská Ľupča, Sieť poľných a lesných ciest je vybudovaná pomerne kvalitne.

Statická doprava: Na základe analýzy v území sme zistili, že tieto plochy je potrebné zabezpečiť vo väčšine obcí v rámci pozemkov rodinných domov a pri objektoch občianskej vybavenosti. V obciach Staré Hory, Španía Dolina, Turecká je potrebné do budúcna uvažovať s výstavbou centrálnych parkovacích plôch.

Chodníky: Väčšina chodníkových trás nie je vedená po samostatných chodníkových pásoch.

Starostlivosť o cestné komunikácie: Stavebnotechnická kvalita medzinárodne / celoštátne významné diaľkových ťahov v smeroch **západ - východ** (Rakúsko / Česko -) Bratislava / Trenčín - Zvolen - Košice (- Ukrajina) a **sever - juh** (Poľsko -) Ružomberok / Žilina - Banská Bystrica - Šahy (- Maďarsko) je v súčasnosti nevyhovujúca. V blízkej dobe sa ráta so zlepšením vybudovaním rýchlostných ciest aj modernizáciou železničnej siete. Starostlivosť o štátne cesty I. – III. triedy je v kompetencii Krajskej správy ciest v Banskej Bystrici, o miestne cesty sa starajú jednotlivé obecné úrady. Vo viacerých obciach je nutná

rekonštrukcia najmä štátnych ciest III.TR. Časová dostupnosť obcí od hlavného mesta SR Bratislava po cestnej sieti je v rozmedzí 130 - 150 minút

Dopravné služby: Spojenie obcí Brusno, Hiadeľ, Ľubietová, Lučatín, Medzibrod, Moštenica, Poniky, Pohronský Bukovec, Povrazník, Strelníky, Turecká s mestom Banská Bystrica zabezpečuje podnik Zvolenská dopravná spoločnosť. Spojenie obce Baláže (prímestské spoje) s Banskou Bystricou zabezpečuje tiež Zvolenská dopravná spoločnosť. Do obcí Kordíky a Riečka jazdia len prímestské spoje. Vo väčšine obcí bolo zistené nedostatočné večerné spojenie z mestom Banská Bystrica. Autobusové spojenie s Breznom a Bratislavou existuje cez Banskú Bystricu. Autobusové spojenie s mestom Brezno zabezpečuje podnik Zvolenská dopravná spoločnosť. Autobusové spojenie s mestom Bratislava zabezpečuje hlavne podnik Zvolenská dopravná spoločnosť. Spojenie obcí pozdĺž Hrona je zabezpečené aj železničnou dopravou.

Vodné hospodárstvo: Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Verejné vodovody sú v správe StVAK Banská Bystrica. Kvalita prameňov zásobujúcich verejné vodovody v jednotlivých obciach je dobrá. Všetky odobraté vzorky zodpovedajú STN Pitná voda. V okrese Banská Bystrica je z verejných vodovodov takmer 100% obyvateľov okresu. Verejné vodovody sú vybudované v každej obci okresu, využívajú sa len podzemné zdroje vody. Prevádzkovateľom všetkých verejných vodovodov v okrese Banská Bystrica je Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť a.s.

Minerálne vody

Územie Banskobystrického okresu je na minerálne pramene veľmi bohaté. Na riešenom území sú evidované zdroje minerálnych vôd ***v Pohronskom Bukovci BB-61***. Prameň s názvom Kyslá sa nachádza priamo v obci. Celá obec ho hojne využíva na pitie. Je to voda studená, prírodná uhličitá s výdatnosťou 3,15 l/min. Ďalšou obcou s výskytom minerálnej vody je ***Hiadeľ.*** Tam sú evidované 3 minerálne pramene ***BB-41, BB-42*** a ***BB-43.*** V obci ***Ľubietová*** sa nachádza ďalší prameň minerálnej vody ***BB-52*** s názvom Linhartovka. Je to voda slabomineralizovaná hydrouhličitanová, sodná, uhličitá, studená, hypotonická.

Obec s najväčším výskytom prameňov minerálnej vody ***Moštenica*** má registrované 4 pramene: ***BB-53*** Jegorovov prameň ***BB-54*** Prameň Jelšina., ***BB-55*** Prameň Blboták a prameň ***BB-56*** Dolná Kyslá. Chemizmus všetkých prameňov je približne rovnaký, sú to vody

prírodné, uhličité, hypotonické, studené s obsahom železa. Prírodným liečivým prostriedkom je tu minerálna voda liečia sa tu choroby žlčníka, pečene, pankreasu a niektoré choroby pohybového ústrojenstva. Ubytovanie pacientov je zabezpečené v liečebnom dome Poľana **v Brusne.** Evidovaných je 6 liečivých zdrojov: ***BB-18*** Ludvig, ***BB-19*** Paula, ***BB-20*** Hedviga, ***BB-21*** Ondrej, ***BB-75*** Ďumbier, ***BB-74*** Vepor. Kým pramene BB-18, 19, 20, 21 sú využívané hlavne v kúpeľníctve, pramene BB-74 a 75 sa pacientom neordinujú. Využívajú sa len pre návštevníkov kúpeľov a náhodných turistov. Minerálna voda má veľmi podobné chemické zloženie je prírodná liečivá hydrouhličitanovo-síranová, vápenato-sodno-horečná so zvýšeným obsahom flóru, studená, hypotonická. Banské vody sa vyskytujú v starých banských dielach v Starohorsko – špaňodolinskej oblasti. Jedná sa o vysoko mineralizovanú vodu ktorej množstvo sa odhaduje na 14 l.s.

Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd:

V obciach, v ktorých nie je vybudovaná verejná kanalizácia ani čistiareň odpadových vôd (ČOV), obyvatelia na likvidáciu splaškových vôd využívajú individuálne žumpy a septiky alebo ich priamo zaúsťujú do miestnych potokov. Vyprázdňovanie žúmp sa prevádza fekálnymi vozmi RD. Veľmi zlá situácia je aj pri likvidácií splaškových vôd z rekreačných zariadení. Jednotlivé zariadenia majú vybudované vlastné žumpy, resp. septiky, pričom nie všetky spĺňajú hygienické podmienky prevádzky. Navyše ich nedostatočným vyprázdňovaním dochádza k odtekaniu splaškových vôd, čo spôsobuje značné hygienické závady. V územných plánoch jednotlivých obcí je navrhovaná splašková kanalizácia ukončená čistiarňou odpadových vôd.

Energetika: Obce Kordíky a Riečka sú elektrickou energiou zásobovaný zo 110/22 kV transformovne Banská Bystrica – Banoš. Jestvujúci systém v zásobovaní elektrickou energiou je z hľadiska urbanizačného rozvoja vyhovujúci. Nevyhovujúci je v obci Riečka. Obce Brusno, Hiadeľ, Ľubietová, Lučatín, Medzibrod, Moštenica, Pohronský Bukovec, Povrazník, Strelníky, Poniky, Turecká, Motyčky, Staré Hory, Slovenská Ľupča, Podkonice sú pripojené na zdroj elektrickej energie prostredníctvom distribučných 22/04 kV transformovní, napájaných z 22 kV vonkajších vedení 22 kV kábelovými, resp. vonkajšími prípojkami prostredníctvom 110/22 kV transformovní a 110 kV nadradenej siete. Do obce Ľubietová – Strelníky – Povrazník je nutná rekonštrukcia 22 KV VN siete. V Ľubietovej je stav siete NN zrekonštruovaný. Obec Slovenská Ľupča - sekundárna vzdušná sieť NN je napájaná z distribučných refostaníc 22/0,4kV.Stanice sú napájané vzdušnými odbočkami z dvojlinky

a podzemnými káblovými prípojkami. Do obce Baláže ide 1 trasa 22 kV a v samotnej obci sú 2 transformátory. Medzi najväčších odberateľov v území patria Harmanecké papierne a podniky-vo výrobnom areály v Slovenskej Ľupči.

Plynofikácia: Územím prechádza diaľkový VTL plynovod Banská Bystrica – Brezno v parametroch DN 300, PN 2,5 MPa. Z Pohronského plynovodu je v Banskej Bystrici vedená vysokotlaká odbočka DN 150 do Uľanky. V žiadnej s obcí sa s plynofikáciou v blízkej budúcnosti neuvažuje, iba s výstavbou odbočky plynovodu do Ľubietovskej doliny.

Zásobovanie teplom: V niektorých domácnostiach, v ktorých je zriadené vykurovanie plynom si stále prikurujú tuhým palivom (drevo, uhlie), alebo elektrikou. Vzhľadom na to že zemný plyn nepredstavuje z dlhodobého hľadiska trvalo-udržateľný zdroj energie bude nutné v budúcnosti počítať s výrobou energie aj z iných (alternatívnych) zdrojov ako sú napríklad solárna, veterná, energia, energia biomasy a iné.

Alternatívne zdroje energie: V obciach Ľubietová, Poniky, Kordíky, Riečka a Hiadeľ bola v roku 2011 ukončená realizácia projektu ZO Biomasa Bystricko, prostredníctvom ktorého prešli niektoré obecné budovy spomenutých obcí na vykurovanie drevnou štiepkou z miestnych zdrojov. Projekt je financovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, štátneho rozpočtu SR a z vlastných zdrojov obcí. V obci Staré Hory sa uvažovalo s vykurovaní ZŠ biomasou. Zámer na využitie veternej energie v obci Baláže bol zamietnutý.

Telekomunikácie: Všetky obce riešeného územia patria do primárnej oblasti s primárnym centrom v Banskej Bystrici a sekundárnej oblasti so sekundárnym centrom Banská Bystrica. Kapacita telefónnej ústredne je vyhovujúca. V rokoch rozvoja mobilných operátorov počet telefónnych prípojok pevnej site poklesol, a význam pevnej siete sa presunul na internet a rýchly prenos dát. Pokrytie signálu mobilných telefónnych operátorov: T-com – výborný, Orange – výborný, v niektorých okrajových miestach obce Poniky slabý, O2 – výborný, v obci Staré Hory, Motyčky a Turecká slabý. Motyčky a Špania Dolina, pevná linka je vedená vzduchom. Obec Špania Dolina je iba čiastočne napojená na pevnú sieť. Internetové pripojenie si bude vyžadovať rýchlejší prenos dát vo väčšine obcí. Poskytovatelia internetu s veľkou pravdepodobnosťou zabezpečia v prímestských obciach prenos dát optickým káblom.

Služby

Situácia v školstve: Na základe zákona č.416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky s účinnosťou od 1.7.2002 prešli materské školy, základné školy a základné umelecké školy do zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a miest. Z 22 členských obcí je zriaďovateľom materskej školy 9 obcí, zriaďovateľom základnej školy – 1. stupeň 10 obcí a v piatich členských obciach je v prevádzke základná škola od 1. do 9. ročníka povinnej školskej dochádzky. V obci Slovenská Ľupča bola od školského roku 2007/2008 zriadená základná umelecká škola. Situácia v školstve je riadená demografickým vývojom obyvateľstva v regióne. Celoslovenský trend je ubúdanie žiakov škôl, čo potvrdzujú aj väčšinové výsledky zo skúmaných obcí. Tak ako počet detí v MŠ, aj počet žiakov ZŠ má klesajúcu tendenciu. Mnohé z uvedených škôl sa aktívne zapájajú do projektov. Ide predovšetkým o projekty Otvorená škola, Zdravá škola, Infovek a mnohé ďalšie. V poslednom období je však zaznamenaný stúpajúci dopyt po predškolských zariadeniach, čo spôsobuje nárast detí v MŠ hlavne v obciach v blízkosti mesta, čo vyvoláva potrebu rozširovania týchto zariadení vrátane ich lepšieho vybavenia. Stredné a vysoké školstvo nie je v území zastúpené. **Materiálno – technické zabezpečenie škôl je na rôznej úrovni, v prevažnej väčšine stav školských budov a objektov nevyhovuje súčasným potrebám hlavne v oblasti potreby znižovania energetickej náročnosti budov, vykurovania, stravovania a podmienok pre voľný čas vrátane vybavenia na modernej úrovni.**

Situácia v zdravotníctve: Komplexné zdravotné služby obyvateľom poskytujú zdravotnícke zariadenia v Banskej Bystrici a Brezne. Dostupnosť základnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov je zabezpečená prostredníctvom zdravotných stredísk, ambulancií praktických lekárov pre deti a dospelých a sieťou lekární vo väčších obciach alebo priamo v ambulanciách lekárov. Priestory v zdravotných strediskách obce prenajímajú súkromným lekárom. Viaceré obce deklarujú rozvojové zámery v oblasti zdravotníctva, a to najmä rekonštrukcie zdravotných stredísk v obci. Kúpele Brusno poskytujú okrem komplexnej kúpeľnej a rehabilitačnej liečby aj diagnostické vyšetrenia: kardiologické vyšetrenia EKG, sonografické vyšetrenie srdca, ergometriu, ambulantné monitorovanie krvného tlaku a srdca, biochemické a hematologické vyšetrenia krvi (krvný INR glykemický profil).

Situácia v sociálnych službách: Sociálne služby sa poskytujú v zariadeniach sociálnych služieb, ktorých zriaďovateľmi je obec, fyzické a právnické osoby, ostatné orgány miestnej štátnej správy a samosprávy. Poskytovanie kompletnej sociálnej starostlivosti a sociálnych služieb v rámci územia je zabezpečované prostredníctvom sociálnych zariadení v Banskej Bystrici, Zvolne a Brezne. Niektoré obce poskytujú starostlivosť formou opatrovateľskej služby v domácnostiach, rozvozov stravy a šatstva nevládnym občanom. Na základe prieskumu v území bolo zistené, že prevádzkované sociálne služby a zariadenia už nepokrývajú potreby územia a nespĺňajú modernú úroveň. Vzhľadom na vekovú skladbu obyvateľstva a výskyt marginalizovaných skupín neustále rastie dopyt po nových službách a zariadeniach. Záujem je väčšinou o zariadenia denných stacionárov, a opatrovateľské služby (Poniky, Baláže, Špania Dolina, Staré Hory, Podkonice, Slovenská Ľupča). V Kordíkoch, Tureckej a v Riečke nie je dopyt po opatrovateľskej službe ani sociálnych zariadeniach. V Ľubietovej je hospic. Na základe analýzy v území sme zistili vzrastajúcu tendenciu sociálnych výdavkov obcí.

Situácia vo verejných a iných službách: V území Partnerstva Banskobystrický geomontánny park pôsobí 22 samospráv prezentovaných obecnými úradmi. Zo siete ďalších inštitúcií má v území zastúpenie matrika, spoločný stavebný úrad. Väčšina orgánov špecializovanej štátnej správy pre obce sídli v meste Banská Bystrica. Stav verejných služieb je v niektorých obciach v nedostatočnom stave s ohľadom na nemoderné a zastarané vybavenie ako aj stavebno-technický stav budov obecných úradov a kultúrnych domov. Chýba modernizácia výkonu verejnej správy v záujme zlepšenia komunikácie s verejnosťou a spolupráce so štátnymi a verejnými službami v obciach a mimo nich. Služby v oblasti cestovného ruchu: ubytovacie služby, stravovacie služby, prepravné služby, športovo-rekreačné služby, kúpeľné služby a kongresové služby (Brusno).

Inštitúcie a organizácie: Štruktúra inštitúcií a organizácií odzrkadľuje reformu štátnej správy a samosprávy. Prechodom kompetencií na samosprávu a zrušením OÚ sa v roku 2004 zmenila štruktúra inštitúcií v území. V území pôsobia: samospráva, miestna štátna správa a špecializovaná štátna správa, komerčné banky, neziskové združenia, občianske a záujmové združenia, cirkevné organizácie, športové kluby a iné. Ako najaktívnejšie iniciatívy a kluby s najpočetnejšou členskou základnou sú v dotazníkoch z obcí uvádzané kluby dôchodcov a dobrovoľní hasiči. Z občianskych združení intenzívne vyvíjajú činnosť najmä OZ Permon,

OZ Libetha, Banícke bratstvo Herrengrund, OZ KRTKO, OZ Kordícka podkova, OZ Krnačky, OZ obec Turecká – Halušky, OZ Ponickje deti.

Typy organizácií v partnerstve:

- obce (úloha koordinátora a správcovstva územia a realizátora verejných aktivít)
- podnikatelia (úloha podporovateľa a prispievateľa, realizátor ziskových aktivít) *v cestovnom ruchu, poľnohospodárstve, lesohospodárstve, remeslách, stavebníctve atď.*
- iniciatívy (úloha podporovateľa a realizátora verejnoprospešných aktivít) *kultúra, šport, rozvoj ľudí, podpora rozvoja obce, charita*
- inštitúcie (úloha odborníka a garanta aktivít) *vzdelávacie, zdravotnej a sociálnej pomoci, odborné a iné*

V partnerstve BBGMP majú zastúpenie prevažne inštitúcie verejnej správy, občianskych iniciatív a podnikateľského sektora.

Inštitúcie v partnerstve sa členia podľa zamerania na : vzdelávacie, zdravotnej a sociálnej pomoci, na podporu rozvoja obce, na životné prostredie, na charitu, na kultúru a na šport.

Obce majú na starosti realizáciu rozvoja na trvaloudržateľnom princípe a jeho koordináciu v rozsahu katastra. Občianske iniciatívy vyvíjajú aktivity na podporu rozvoja ľudí, miestneho povedomia, kultúry a športu (napr. Základná organizácia slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Občianske združenie Ponickje deti, divadelné súbory, a iné)

Kultúrne, historické a prírodné zdroje

Začiatkom stredoveku viedla cez Zvolenskú kotlinu dôležitá cesta strážená hradmi, z ktorých niektoré sa sčasti zachovali až do súčasnosti. V 13. storočí hospodársky vývoj župy ovplyvnila nemecká kolonizácia, ktorá podnietila rozvoj najmä baníctva a miest. Náleziská vzácnych kovov a železa a s nimi súvisiace baníctvo, po stáročia podmieňovali hospodársko-spoločenský vývoj najmä severnej časti územia, Banskej Bystrice a jej priľahlých oblastí (Špania Dolina, Staré Hory, a Ľubietová). Baníctvo predstavovalo v tejto oblasti významný ekonomický a sociálny faktor, s ktorým úzko súvisel rozvoj osobitých prejavov baníckej ľudovej kultúry. V 15.-16. storočí nový systém hospodárenia a s tým aj kultúrne prvky, ktoré v tomto prostredí zdomácneli a nadobudli regionálne špecifiká priniesla na územie Podpoľania a Pohronia kolonizácia na valaskom práve. Osídľované boli najmä vyššie položené, riedko osídlené oblasti, ktoré poskytovali vhodné podmienky pre rozvoj

salašníckeho spôsobu chovu oviec. Ťažiskovým priestorom zachovaného historicko-kultúrneho dedičstva sú hornaté územia severozápadnej časti s rozvinutou ťažbou rúd už v 13. až 19. storočí s najbližšími slobodnými kráľovskými mestami Banská Bystrica, Brezno, Kremnica, Ľubietová, Zvolen. Ostatné historické osídlenie tvoria vidiecke sídla, na ktorých urbanizme a architektúre sa odráža prioritná hospodárska činnosť ich pôvodných obyvateľov - hutníctvo, poľnohospodárstvo, práca v lesoch.

Hmotné kultúrne dedičstvo riešeného územia: Ľudovú architektúru charakterizujú domy zrobené z dreva, murované z kameňa. Sedlové strechy majú doštené štíty lomené ostreším. Pôvodnou krytinou bol šindeľ. Vysoké podmurovky sa využívajú aj ako steny klenutých pivníc. Vstup do domu a komunikáciu okolo neho umožňovali vo veľkej miere drevené pavlače. Domy sú prízemné a poschodové (ich vznik podmienila veľkorodina). Múry niektorých poschodových domov sú v prízemnej časti spevnené opornými piliermi. Objekty postavené na svahu sú zabezpečené pred tlakom zeminy kamenným múrom, postaveným rovnobežne s chrbtovou stenou domu. Ľudové domy sa vyznačujú prevahou obytných priestorov nad hospodárskymi. Územie s kumuláciou kultúrnych pamiatok v historických sídelných a krajinných štruktúrach spracovanej oblasti tvorí pamiatková rezervácia ľudovej architektúry na Špane Doline a hrad v Slovenskej Ľupči z 13.storočia.

V riešenej oblasti sa nachádzajú územia historických technických pamiatok – industriálna architektúra a pamiatky tradičnej remeselnej výroby. Prevažnú časť tvoria diela spojené s banskou a hutníckou činnosťou (šachty, hate, tajchy, huty, hámre, valkovne), ďalej objekty priemyslu a remeselných tradícií ako aj diela vodohospodárskeho systému (kaskáda Motyčky – Jelenec – Staré Hory).

V kategórii nehnuteľných pamiatok prevažujú objekty ľudovej architektúry / ľudové domy a usadlosti, hospodárske budovy /. Týchto stavieb je najviac evidovaných na Starých Horách a v Špane Doline – v pamiatkovej rezervácii ľudovej architektúry. K historicky najvýznamnejším pamiatkovo – chráneným objektom v území patrí Ľupčiansky hrad a sakrálne stavby – kostoly a kaplnky vo viacerých obciach. Z 18. – 19. storočia aj renesančná Klopačka a klasicistická bašta. Dôležitým dedičstvom sú viaceré archeologické lokality a vodný žľab v Dolnom Harmanci. V Balážoch, Ponikách, Dolnom Harmanci a na Starých Horách sú početné pamiatky z národnooslobodzovacieho boja: pomníky padlým, hroby, partizánske bunkre. Vo viacerých obciach sú pamätné tabule, hroby a pamätné izby

významných osobností, ktoré pôsobili v území. Spomeňme napríklad Múzeum lyží v Podkoniciach, Pamätná izba SNP v Balážoch, Remeselný dom v Slovenskej Ľupči.

Nehmotné kultúrne dedičstvo

Súčasťou kultúrneho dedičstva sú ľudové tradície, zvyky, pôvodné remeslá, etnografické prejavy (slovesná a hudobná kultúra, odev, nástroje, výrobky), folklórne slávnosti a expozície významných osobností. Ľudovú kultúru Podpoľania a Pohronia, ktorá predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek budovania značky Banskobystrický geopark, dokumentujú početné múzeá. Na oblasť Pohronia sa zameriava Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici. V Podkoniciach sa nachádza pamätná izba miestneho rodáka Pavla Tonkoviča – zberateľa a upravovateľa ľudových piesní. V Ponikách je Ponická izba a Izba Štefana Žáryho, v Balážoch Pamätná izba SNP. Slovenskej Ľupči sa nachádza Izbica remeselných tradícií, v Španej Doline Banské múzeum. K poznaniu národopisných osobitostí regiónu prispieva Vedeckovýskumný ústav regionalistiky pri Univerzite Mateja Bela. V Banskej Bystrici pôsobí Stredoslovenské národopisné združenie. Trvalo funguje Dielňa ľudových remesiel v Banskej Bystrici, ktorej cieľom je osvojovanie si tradičných ľudových techník u detí a širokej verejnosti. Zaujímavosťou sú nové miestne múzeá: banícke múzeum v Španej Doline, súkromné banícke múzeum v Starých Horách a múzeum lyží v Podkoniciach. (***viď. nepovinné prílohy*** *– prehľad verejných, sociálnych, kultúrnych a ľudských zdrojov).*

Prioritná hospodárska činnosť pôvodných obyvateľov bola - baníctvo, hutníctvo, poľnohospodárstvo, práca v lesoch. Remeselná výroba mala vplyv na kultúru a spôsob života celej oblasti. V Slovenskej Ľupči to boli remeslá (nožiarstvo a debnárstvo, vyrábali tu najmä gelety na bryndzu pre bryndziareň vo Zvolenskej Slatine). Farbiarske dielne v Slovenskej Ľupči zásobovali kvalitnou modrotlačou široké okolie. Produkty remeselníckych dielní, ľudových výrobcov i rôzne poľnohospodárske výrobky sa predávali na chýrnom Radvanskom jarmoku. Vo východnej časti regiónu sa nachádzali hámre na spracovanie železnej rudy. Ruda sa tu ťažila od l6. storočia. V miestnej časti Ľubietovej Tri vody sa nachádzajú zvyšky vysokej pece z roku 1795. Tradícia železiarskej výroby sa prejavila aj na predmetoch každodennej potreby a na osobitom vzhľade miestnych cintorínov s liatinovými náhrobnými krížmi. So vznikom drevorubačských osád sa zakladali aj uhliarske osady, v ktorých z vyťaženého dreva v blízkosti hút pálili drevené uhlie. Komplex takýchto osád pracujúcich pre hámre v Španej doline vznikol od polovice 17. storočia v okolí Donovál. V Pohroní tvoria

osobité kultúrne oblasti banícke lokality v okolí Banskej Bystrice. Špania Dolina a Staré Hory boli čipkárskymi strediskami. Banícke paličkované čipky predávali podomoví obchodníci ďaleko za hranicami Uhorska. S čipkárkami pracujúcimi na priedomí sa za pekného počasia možno stretnúť aj v súčasnosti. Baníci svoje výtvarné cítenie a zručnosti uplatňovali pri výrobe drevených svietnikov, ľudových plastík svätcov a patrónov baníkov a vkladačiek vo fľašiach zobrazujúcich výjavy z banského prostredia. V súčasnosti sa hrnčiarska výroba zachovala v Ľubietovej a v malej miere na Strelníkoch. Tkanie kobercov a čipkárstvo pretrváva v Brusne a v Povrazníku. Rezbárstvo sa zachovalo v Medzibrode a na Strelníkoch. Výroba domáceho dreveného náradia sa zachovala v Lučatíne. Za silnú stránku Partnerstva možno považovať ľudský potenciál, tvorený najmä širokou členskou základňou kolektívov a aktivistov kultúry.

Centrá spoločenského života na obecnej úrovni v oblasti sú prevažne zastaralé, nemoderné, s nedostatočným vybavením. V niektorých obciach chýbajú klubové priestory pre mládež a tým aj lepšie možnosti pre ich vlastné aktvity. Financovanie obecnej kultúry v území je nedostatočné. Kultúra je financovaná najmä z rozpočtov obcí. Príspevky so strany štátu sú minimálne. Je potrebné dobudovanie a rozvoj služieb, modernizáciu zariadení, súvisiacich s uspokojovaním potrieb kultúrneho vyžitia, posilnenie kultúry v záujme jej prepojenosti na cestovný ruch. Mnohé uvedené kultúrne aktivity majú nadregionálny a medzinárodný význam.

Tradičné remeslá:

Ťažba a spracovanie kovov mali v minulosti v regióne veľmi významné postavenie, avšak vyčerpaním ľahko dostupných ložísk a pre nerentabilnosť ťažby a spracovania rúd všetka činnosť bola postupne zastavená. V obciach aj napriek tomu dodnes pracujú kováči / aj umeleckí /, ktorí vyrábajú rôzne poľnohospodárske náradie, sekery, nože, hrnce, podkovy, piecky, kotlíky, spojovacie materiály, okúvali kolesá, sane, nádoby na vodu, sudy, zvonce pre dobytok a ovce a pod. Domácky sa vyrábali mosadzné pracky a ozdoby. **Najčastejšie využívaným materiálom** vzhľadom na charakter územia bolo **drevo.** Používalo sa od stavby technických zariadení, domov, nábytku, až po kuchynský riad. Z dreva sa vyrábalo zariadenie domov (stoly. stoličky, postele, lavice, skrine, truhlice, kolísky ...). Z vŕbového prútia a lieskových lubov sa vyrábali rôzne druhy košíkov. Ľudová **remeselná výroba** v obciach súvisela s každodenným životom a potrebami

obyvateľov. Takmer v každom dvore si potrebné predmety a náradie - prevažne z dreva, zhotovovali sami, okrem určitých špecifických potrieb napr. z kovu, výroby koží, keramiky a pod., ktoré vyrábali špecializovaní dedinskí remeselníci. Na salašoch sa vyrábali aj iné drevené výrobky súvisiace so spracovaním mlieka a syra (napr. cedidlá, formy na oštiepky, gelety a pod.). Jednou z foriem obživy obyvateľov v minulosti bolo pálenie dreveného uhlia. V obciach v údolí rieky Hron sa okrem plodín pre obživu tradične pestovali ľan a konope, ktoré sa podomácky spracovávali na tkaniny – plátna rôznej kvality a teda aj využitia. K nim môžeme priradiť aj spracovanie ovčej vlny na súkno. Z týchto materiálov sa vyrábali odevné súčiastky, obuv, posteľná bielizeň, obrusy, vrecia, plachty a pod.

Vyrobené kože spracovávali ďalej buď samotní výrobcovia – garbiari, iní špecializovaní remeselníci, alebo sa výrobky zhotovovali doma. Patrili k nim kožúšky, kožuchy, remene, opasky, obuv, postroje, hudobné nástroje (gajdy) a pod. S výrobou súviselo aj zdobenie výrobkov, u tkanín tkaným ornamentom alebo výšivkou. Typickým príkladom **domáckej výroby** boli handrové tkané pokrovce. Významným artiklom pre podomový obchod boli čipky. V súčasnosti sa hrnčiarska výroba zachovala v Ľubietovej a v malej miere na Strelníkoch. Tkanie kobercov pretrváva v Slovenskej Ľupči, Brusne, a v Povrazníku. Rezbárstvo sa zachovalo v Medzibrode a na Strelníkoch. Čipkárstvo v Špane Doline a na Starých Horách. Výroba domáceho dreveného náradia sa zachovala v Lučatíne. Z tradícií možno spomenúť varenie čipkárskeho gulášu v Brusne, folklórne slávnosti na Strelníkoch, súťaž vo varení tradičného jedla harule v Medzibrode, varenie halušiek v Tureckej, štiarcu a slivkového lekváru na Špane Doline, čerešňová hostina v Kordíkoch, pečenie koláčov v Riečke, hiadlovského krumplovníka v Hiadli a oslavy SNP v Pohronskom Bukovci a Balážoch.

Územie v súčasnosti disponuje kapacitami pre budovanie identity územia vo „forme" zručných ľudí, ktorí sa zaoberajú rôznou činnosťou a záľubami. Je záujem využiť šikovnosť a zručnosti týchto ľudí pre prezentovanie územia a budovanie jeho vnútornej identity.

Prírodné zdroje

Územie zasahuje do troch geomorfologických oblastí: Slovenského stredohoria, Fatransko – tatranskej oblasti a Slovenského Rudohoria, ktoré sú súčasťou subprovincie Vnútorných Západných Karpát. Slovenské stredohorie sa v území člení na: Zvolenskú kotlinu, Poľanu

a Kremnické vrchy. Fatransko – tatranská oblasť zaberajúca severnú časť územia je zastúpená celkami Starohorské vrchy, Veľká Fatra, Nízke Tatry a Horehronské Podolie. Geomorfologický celok Veporské vrchy ako súčasť Slovenského stredohoria sem zasahuje z východu.

V oblasti možno definovať 4 krajinné typy:
Horská lesná krajina, Horská krajina subalpínskeho pásma, Prechodové pásmo, Poľnohospodárska krajina

Les je charakteristickou črtou severnej a východnej časti oblasti s vrchovinovým až vysočinovým reliéfom Starohorských vrchov a Veľkej Fatry. Súvislé lesné komplexy začínajú cca. od 600 m n.m. a vystupujú v území až do 1250 m n. m. Najväčšie výmery lesných plôch sú v obciach Dolný Harmanec a Staré Hory. V obciach zasahujúcich do kotliny tvorí podiel lesa 40 – 44% z celkovej výmery. V tejto časti sú lesy na menších plochách , ide o enklávy listnatých lesov. Typické sú pre územie medzi dolinou Ľupčice a Vážnej v katastrálnych územiach obcí Slovenská Ľupča, Podkonice, Hiadeľ. Významným prvkom je aj mimolesná drevinná vegetácia.

Najväčšie výmery **ornej pôdy** majú obce Slovenská Ľupča, Podkonice, pričom veľkostne ide prevažne o mezoštruktúry polí 0,9 – 35 ha.

Lúky a pasienky najväčšie plochy zaberajú v Podkoniciach a Slovenskej Ľupči. **Trvalé trávnaté porasty** na holiach sú typické pre Tureckú a Staré Hory. Poľnohospodárstvo obcí združených vo VSP Banskobystrického geomontánneho parku je zamerané predovšetkým na chov hovädzieho dobytka a oviec, čo vyplýva zo štruktúry poľnohospodárskej pôdy, z ktorej takmer 85 % pripadá na trvalé trávne porasty (lúky a pasienky). Hospodári z tejto oblasti obhospodarujú pôdu prevažne za účelom pestovania krmív vo väzbe na chov hovädzieho dobytka a oviec.

Vodné plochy: K najväčším **vodným plochám** prináležia nádrže : Motyčky, Jelenec v Starých Horách, Driekyňa v Slovenskej Ľupči. **Komunikačná sieť** územia sleduje hlavne údolné polohy.

Geologická skladba: Územie predstavuje z geologického hľadiska jedno z najzložitejších území Západných Karpát. Geologickú stavbu reprezentujú príkrovová sústava Vnútorných Západných Karpát a popríkrovové formácie.

Hydrologické pomery: Územie hydrologicky patrí do povodia Hrona. Hron tvorí jeho západno– východnú os. Pravá časť povodia je podstatne vyššia a veľmi strmá aj pravostranné prítoky sú veľmi krátke a strmé – niektoré dosahujú sklon až 50‰, ľavá časť klesá oveľa pozvoľnejšie, prítoky dosahujú podstatne nižšie sklony.

Pôdne pomery: Z pôdnych typov sú zastúpené: nivné pôdy, hydromorfné, ilimerické, hnedé, melanické, podzolové a ochrické pôdy.

Rastlinstvo: Vyskytujú sa vzácne, chránené druhy rastlín:soldanelka uhorská, žltohlav európsky, chvostník jedľovitý, kukučka vencová, rosička okrúhlolistá, kosatec sibírsky, vstavač purpurový, a ďalšie.

Živočíšstvo: Podľa zoogeografického členenia patrí územie do oblasti Západných Karpát, obvodu vnútorného a dvoch okrskov: južného a centrálneho. Podobne ako pri rastlinných druhoch, aj pri živočíchoch sa v území prelínajú teplomilné mediteránne druhy s horskými až vysokohorskými druhmi. Viaceré teplomilné druhy majú v tomto území severnú hranicu svojho rozšírenia (napr. modlivka zelená). Najbohatšiu triedu bezstavovcov predstavuje hmyz. Z chrobákov k teplomilným druhom patria napr. bystruška hájna, roháč veľký i kováčik fialový – ktoré patria k európsky významným druhom. K vysokohorským druhom patria napr. hnojník a viaceré zriedkavé a cenné druhy z čeľade bystruškovitých. Z mäkkýšov sa v území vyskytuje viacero karpatských endemitov viažucich sa najmä na lesné ekosystémy. Z obojživelníkov patria k najohrozenejším karpatské endemity mlok vrchovský a mlok karpatský, mlok bodkovaný, salamandra škvrnitá, skokan rapotavý, ropucha bradavičnatá a ďalšie. Z plazov až do najvyšších hrebeňových polôh Nízkych Tatier vystupuje kriticky ohrozená vretenica severská. V území sú významné hniezdne teritóriá ohrozených druhov vtákov. K najohrozenejším patria: orol krikľavý, sokol sťahovavý a ďalšie. Súvislé lesné komplexy Kremnických vrchov, Poľany, Veľkej Fatry, Nízkych Tatier sú útočiskom pre naše šelmy: rysa ostrovida, vlka dravého, medveďa hnedého i mačku divú. K nim sa radia aj ďalšie mäsožravce z hôr a podolia jazvec lesný a kuna lesná. Z poľovnej zveri tu žije jeleň obyčajný, srnec hôrny, sviňa divá, zajac poľný a líška obyčajná. Množstvo jaskýň a skalných štrbín podmieňuje hojný výskyt netopierov.

Súčasná situácia environmentálnych ukazovateľov

Kvalita vody: Ochrana vody vyplýva zo zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách – piata časť, o ochrane vodných pomerov a vodárenských zdrojov a zákona NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, § 66, o ochrane prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd stolových.

Všeobecná ochrana: Podľa § 30 vodného zákona platí pre celé územie okresu Banská Bystrica.

Širšia – regionálna ochrana: Podľa § 31 vodného zákona sa vzťahuje na chránené vodohospodárske oblasti vyhlásené Nariadením vlády SR č.13/1987 Zb., územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu (povodia vodárenských tokov) vyhlásené vyhláškou MŽP SR č.211/2005 Z.z., citlivé oblasti podľa § 33 vodného zákona, zraniteľné oblasti podľa § 34 a územia s vodou vhodnou na kúpanie, život a reprodukciu pôvodných druhov rýb podľa NV SR č.296/2005 Z.z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na kvalitu a kvalitatívne ciele povrchových vôd. V CHVO sa zakazujú činnosti uvedené v bode 4 § 31 vodného zákona.

V riešenom území sa nachádzajú CHVO Veľká Fatra a CHVO Nízke Tatry – západná časť, ktoré zasahujú do katastrálnych území obcí: Dolný Harmanec, Turecká, Staré Hory, Motyčky, Podkonice, Moštenica, , Kordíky, Riečka, Špania Dolina, Baláže a Hiadeľ.

V území Partnerstva BBGMP nie je vybudovaná žiadna vodná nádrž s objemom viac ako 1 mil.m^3 . nachádzajú sa tu malé vodné nádrže s objemom do 1 mil. m^3. Je to kaskáda vodných diel Motyčky na Satarohorskom a Dolný Jelenec na Jelenskom potokov obciach Motyčky a Staré Hory – časť Dolný Jelenec, vodná nádrž Ľupčica na potoku Ľupčica v Slovenskej Ľupči a Driekyňa na potoku Malé Plavno v obci Slovenská Ľupča.

V okrese Banská Bystrica je Ministerstvom zdravotníctva SR – Inšpektorátom kúpeľov a žriediel evidovaných 70 prameňov minerálnej vody. Z nich je vyhlásených za prírodné liečivé vody 5 zdrojov, za prírodnú minerálnu vodu stolovú – 1 zdroj. Nie všetky evidované minerálne pramene ešte existujú. Pri poslednej revízii registrácie minerálnych prameňov v r. 1999 – 2000, (zdroj: SAŽP), bolo 48 existujúcich a 22 zaniknutých príp. zlikvidovaných prameňov. Zdroje liečivých prírodných minerálnych vôd sú využívané najmä v kúpeľoch

Brusno. V území sa nachádza plniareň prírodnej liečivej vody v Brusne, ktorá plní vodu z vyhláseného zdroja Ondrej – vrt BC – 1, s označením BB – 21.

Územie povodia Hrona je čo do pestrosti i kvality najbohatším územím na banské vody na Slovensku. Z hľadiska ich využiteľnosti sa nachádzajú len veľmi zriedka banské vody vhodné na použitie bez úprav.Geotermálne vody nie sú na území Partnerstva Banskobystrického geomontánneho parku evidované.

Kvalita vzduchu: V zmysle zákona č. 478/2002 Z. z. § 9, ods.2 boli v SR stanovené oblasti riadenia kvality ovzdušia. Pre oblasti riadenia kvality ovzdušia podľa § 9, ods.2 zákona o ovzduší príslušné úrady životného prostredia majú povinnosť vypracovať integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia. Územie BB kraja je na základe tohto členenia zaradené do skupiny medzi zóny a aglomerácie, v ktorých je úroveň znečistenia ovzdušia jednou látkou, alebo viacerými znečisťujúcimi látkami vyššia ako limitná hodnota, príp. limitná hodnota zvýšená o mieru tolerancie. Touto znečisťujúcou látkou je PM_{10} a ozón. Územie BB kraja bolo na základe ďalších meraní zaradené do 3.skupiny, medzi zóny a aglomerácie, v ktorých je úroveň znečistenia územia pod limitnými hodnotami, príp. limitná hodnota zvýšená o medzu tolerancie, ide o znečistenie oxidom siričitým, dusičitým, uhoľnatým, olovom a benzénom. Medzi najvýznamnejšie faktory vplývajúce na vývoj patria najmä zmeny zloženia palivovej základne, pokles výroby, ale aj procesy zavádzania nových a zlepšovania starých technológií.

Kvalita pôdy: V území Partnerstva obcí Banskobystrického geomontánneho parku boli identifikované najmä svahové poruchy: deformácie svahov svahovými gravitačnými pohybmi - blokové deformácie, zosuvy a zemné prúdy v katastrálnych územiach obcí: Turecká, Ľubietová, Kordíky. Plošne kontaminované pôdy sa nachádzajú: v katastrálnych územiach obcí: Riečka, Slovenská Ľupča, Ľubietová, Lučatín, Poniky, Špania Dolina, Staré Hory, Turecká, Dolný Harmanec. Sú to pôdy, v ktorých je obsah rizikových prvkov (As, Ba, Cu, Cr, Hg, Ni, Pb, V) vyšší ako limitné hodnoty B. V Pohronskom Bukovci, Brusne, Medzibrode, Hiadli a v Starých Horách sa nachádzajú pôdy, v ktorých je obsah rizikových prvkov (As, Cu, Pb, Hg) vyšší ako limitné hodnoty C -limitná hodnota pre asanáciu.

Environmentálne záťaže: Medzi najvýznamnejšie environmentálne záťaže sú zaradené: skládka KO Slovenská Ľupča , Podkonice a odkalisko – flotačná úpravňa v Špane Doline. Najväčšia časť územia patrí do kategórie území so stredným radónovým rizikom. Výnimku tvoria ostrovčekovito sa vyskytujúce oblasti s nízkym radónovým rizikom a malé plochy zasahujúce do obcí Brusno, Pohronský Bukovec, Hiadeľ a Slovenská Ľupča, kde je toto riziko vysoké. V území sa nachádza viacero epicentier makroseizmicky pozorovaných zemetrasení (1034 – 1999, 2015), predovšetkým v okolí obcí Slovenská Ľupča, Ľubietová a Poniky. S intenzitou od 3º do 6º EMS 98.

V záujmovom území môžeme identifikovať všetky stupne kvality životného prostredia. Najviac zaťažené prostredie t.j. piaty stupeň sa nachádza v k.ú. obce Slovenská Ľupča. Územie so štvrtým stupňom kvality t.j. narušené sa nachádza v k.ú. obcí Riečka, Špania Dolina, Staré Hory, Slovenská Ľupča, Lučatín, Medzibrod, Brusno. Tretí a druhý stupeň environmentálnej kvality zasahuje do katastrov obcí Dolný Harmanec, Staré Hory a Turecká. Najvyšší podiel na zníženej kvalite životného prostredia má najmä priemysel ako i stále intenzívnejšia doprava, znečistenie vodných tokov, ktoré sú recipientami odpadových vôd z priemyslu a čističiek. Ostatná časť územia bola hodnotená ako územie s vysokou environmentálnou kvalitou.

Odpadové hospodárstvo: Všetky obce nachádzajúce sa v území Partnerstva BBGMP majú v súlade s platnou legislatívou spracované platné Programy odpadového hospodárstva. Vo väčšine obcí záujmového územia je systém zberu komunálneho odpadu riešený pravidelným zberom prostredníctvom domových zberných nádob, resp. veľkokapacitných kontajnerov s následným pravidelným centrálnym zberom. Zvoz je zabezpečovaný prostredníctvom zmlúv so súkromnými spoločnosťami, ktoré tieto služby poskytujú. Vo väčšine obcí existuje funkčne orientovaný systém separovaného zberu so zberovou orientáciou na najbežnejšie komodity – sklo, papier, plasty.

Výskyt a využitie nerastných surovín: Rudné suroviny – na území okresu Banská Bystrica sa v minulosti nachádzali ložiská rúd drahých kovov, rúd farebných kovov a železa. Ich ťažba ovplyvnila rozvoj stredovekého baníctva a úpravy rúd už v 14. storočí. Ťažobnými priestormi tejto hospodárskej činnosti celoeurópskeho významu boli dobývacie priestory v blízkosti Banskej Bystrice, v masívoch Kremnických vrchov, Starohorských vrchov a Nízkych Tatier. V súčasnosti sú ložiská farebných kovov v okrese z hľadiska súčasných možností ťažobného

priemyslu neekonomické a neperspektívne. Nerudné suroviny – na území okresu sa nachádzajú predovšetkým ložiská stavebných surovín, charakterizované veľkým počtom ložísk a ťažobných kapacít s relatívne malou produkciou regionálneho a lokálneho významu. Surovinová základňa dáva predpoklady jej využitia na niekoľko desiatok rokov. Je predpoklad, že ťažba a spracovanie stavebných surovín sa perspektívne stane významnou oblasťou pre rozvoj malého a stredného podnikania.

Na území okresu sa nachádzajú vyhradené ložiská a ťažobné priestory stavebného kameňa a kameňa na dekoračné účely.

Chránené územia – územná ochrana: Pre územnú ochranu stanovuje zákon NR SR č. 546/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny 5 stupňov ochrany, ďalej ustanovuje 7 kategórií chránených území. Národná sústava chránených území. Do záujmového územia zasahujú veľkoplošné chránené územia: Národný park Nízke Tatry – Stupeň ochrany 3., OP (stupeň ochrany) 2. Národný park Veľká Fatra - Stupeň ochrany 3., OP (stupeň ochrany) 2. Chránená krajinná oblasť Poľana - Stupeň ochrany 2. Najviac chránených území je zaradených do kategórie prírodná rezervácia, prírodná pamiatka, národná prírodná rezervácia, chránený areál a národná prírodná pamiatka.

Súvislá európska sústava chránených území NATURA 2000:

V zákone NR SR č. 543/2002 Z.z. o chrane prírody a krajiny došlo k implementácii Smernice Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov a Smernice Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín. Sústavu NATURA 2000 tvoria 2 typy území:

1. Osobitne chránené územia – v národnej legislatíve:

Do územia zasahujú chránené vtáčie územia Nízke Tatry, Poľana a Veľká Fatra. Horeuvedené chránené vtáčie územia sa vyznačujú výskytom nasledovných druhov: orol skalný, tetrov hoľniak, tetrov hlucháň, ďateľ trojprstý, kuvik kapcový, kuvik vrabčí, jariabok hôrny, sokol sťahovavý, výr skalný, sova dlhochvostá, škovránok stromový, strakoš kolesár a iné. Do územia partnerstva BBGMP zasahuje 13 osobitných území európskeho významu. Do územia zasahuje jedno územie zaradené do programu Človek a biosféra (MaB) UNESCO, ide o CHKO Poľana, ktorá bola do siete biosferických rezervácií MaB UNESCO zaradená v roku 1990.

Takmer celé územie Banskobystrického geoparku patrí medzi územia s veľmi priaznivou ekologickou kvalitou priestorovej štruktúry krajiny, len v severozápadnom cípe územia je identifikované územie (v dôsledku pôsobenia podniku SHP Harmanec v kontaktnej zóne), ktoré patrí medzi územia s nepriaznivou kvalitou priestorovej štruktúry krajiny.

Dostupné finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí

Pripravenosť územia na rozvoj odzrkadľuje situácia v PHSR, územnoplánovacej dokumentácii jednotlivých obcí. Uvedené dokumenty obsahujú analýzy a rozvojové impulzy a návrhy, ktoré môžu prispieť k budúcemu pozitívnemu rozvoju územia najmä dobudovaním chýbajúcej dopravnej a technickej infraštruktúry, optimálnym využívaním vlastného potenciálu a prírodných zdrojov, zvýšením úrovne ochrany územia, rozvojom turizmu a rekreácie.Na základe uvedeného stavu a charakteru spracovaných dokumentácií možno konštatovať, že obce Partnerstva BBGMP sú pripravené úspešne napredovať v ďalšom rozvoji.

Materiálne zdroje

Situácia v bývaní, obývanosti bytového a domového fondu: Cieľom bytovej výstavby je snaha dosiahnuť bežný európsky štandard. Bývanie pre mladé rodiny, obyvateľov žijúcich pod hranicou sociálneho minima a prestárlych občanov by malo byť porovnateľné so sociálnou výstavbou v krajinách EÚ. Obyvateľstvo obcí na bývanie využíva predovšetkým rodinné domy, v malej miere objekty hromadnej bytovej výstavby. Na základe aktuálnych prieskumov v území bolo zistené, že väčšina domov je v dobrom stavebno–technickom stave, veľa starších objektov je zrekonštruovaných. V dostatočnom zastúpení evidujeme aj novostavby RD. (najmä prímestské obce: Slovenská Ľupča, Kordíky, Podkonice a záujem o ďalšiu vystavbu neustále pretrváva / aj v iných obciach Ľubietová, Poniky, Medzibrod, Staré Hory, Špania Dolina, Motyčky . O pôvodné objekty je záujem viac na trvalé bývanie. V obciach sa využívajú na rekreačné účely odhadom 10 % - 70% objektov, podľa charakteru obce. Najväčší záujem o rekreačné bývanie je v obciach Kordíky, Špania Dolina, Staré Hory, Turecká, Motyčky. Viaceré obce však stále evidujú nedostatok voľných stavebných pozemkov. Celkový počet neobývaných domov v území dosahuje 24,6 %. Niektoré sa rekonštruujú na účely individuálnej rekreácie – najmä v obciach MR Starohorská Dolina a Kremnické vrchy – východ. Môžeme skonštatovať, že existuje iba veľmi málo chátrajúcich

objektov. Sú to väčšinou objekty s nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi alebo objekty vo vlastníctve sociálne slabších skupín obyvateľstva.

Ekonomické zdroje – oblasť podnikania

V primárnom sektore je zastúpených 256 podnikateľských subjektov.

Na organizačnej štruktúre poľnohospodárstva a poľnohospodárskej výrobe sa na území VSP OZ BBGMP rozhodujúcou mierou podieľajú poľnohospodárske družstvá: PD Poniky, PD Strelníky, PD Podkonice, iné právnické subjekty (s.r.o., a.s.): a súkromne hospodáriaci roľníci (SHR): Kostúr I. Podkonice, Lihan V. Medzibrod, Handlovský Sl. Ľupča a iný. Tieto subjekty tvoria poľnohospodárske podniky transformované z bývalých jednotných roľníckych družstiev a štátnych majetkov alebo vzniknuté z nových právnických subjektov, ktoré zabezpečujú poľnohospodársku výrobu na základe nájomných zmlúv s vlastníkmi pôdy. Súkromný sektor obhospodaruje do 6 % rozlohy poľnohospodárskej pôdy. Do výhľadového obdobia sa výraznejšia zmena neočakáva. Zásady priestorovej druhovej a funkčnej diferenciácie poľnohospodárskej pôdy, kvantifikácia štruktúry poľnohospodárskych kultúr a štruktúry osevov sú základnými ukazovateľmi pre všetky subjekty zaoberajúce sa poľnohospodárskou činnosťou.

Poľnohospodárstvo obcí združených vo VSP Banskobystrického geomontánneho parku je zamerané predovšetkým na chov hovädzieho dobytka a oviec, čo vyplýva zo štruktúry poľnohospodárskej pôdy, z ktorej takmer 85 % pripadá na trvalé trávne porasty (lúky a pasienky). Orná pôda je sústredená hlavne v doline Hrona. Potenciál územia je aj v pestovaní ovocných stromov, avšak sad väčšej výmery je len v Slovenskej Ľupči a 0,31 ha sa nachádza v Brusne.

Lesné pozemky zaberajú na území VSP OZ BBGMP podľa údajov Lesoprojektu Zvolen plochu 35 709 ha, čo predstavuje lesnatosť približne 65,8 %, čo je približne o 25 % viac ako priemer lesnatosti SR. Lesnatosť sa v rámci jednotlivých obcí VSP mení v závislosti od geomorfologických podmienok a pohybuje sa od nulovej lesnatosti až po 95 % (Dolný Harmanec).

Okrem Lesov SR, a.s., Mestských lesov Banská Bystrica, Obecných lesov Poniky, Ľubietová a Slovenská Ľupča a ďalších subjektov, lesné pozemky na území VSP obhospodarujú pozemkové spoločenstvá. Súčasná štruktúra podnikateľov v sekundárnej sfére poukazuje na

priaznivú mieru diverzifikácie ekonomických činností. V sekundárnej sfére podniká 645 podnikateľských subjektov, ktorí prevádzkujú rôznorodú činnosť.

Terciárna sféra je tvorená z 1273 podnikateľov podnikajúcich vo veľkoobchode a maloobchode. Svoje zastúpenie tu má i poskytovanie poradenstva, dopravy a iných služieb.

Z prieskumu podnikateľských subjektov zameraných v rámci svojej činnosti na ubytovacie služby vyplýva, že najväčšie zastúpenie je v Mikroregióne Starohorská dolina. Celé územie Banskobystrického geoparku je silno zamerané na služby.

Ak porovnáme počet podnikateľských subjektov v jednotlivých sektoroch, najviac rozvinutá je terciárna sféra, čo je predovšetkým obrazom veľkého množstva podnikateľských subjektov pôsobiacich v stravovacích, ubytovacích a v iných službách. Z hľadiska počtu podnikateľských subjektov najmenej spoločností je koncentrovaných v primárnom sektore.

Cestovný ruch a rekreácia

Jedným z ťažiskových hospodárskych odvetví územia je cestovný ruch a rekreácia. V území sa nachádzajú strediská cestovného ruchu s perspektívami ďalšieho rozvoja a to obzvlášť v nadväznosti na geoturizmus. Najvýznamnejším priestorom s rozvinutým cestovným ruchom je severná časť, v okrajových polohách Veľkej Fatry, Starohorských vrchov a Nízkych Tatier. Významným sídlom je kúpeľné miesto Brusno so zameraním na liečenie chorôb zažívacieho traktu. V rámci širších vzťahov k osídleniu stredného Pohronia treba zdôrazniť priaznivú polohu s minimálnou dostupnosťou ku krajskému mestu Banská Bystrica. Pozitívne pôsobia aj väzby na komunikačné siete železničnej a cestnej dopravy. Nemenej je dôležitá aj väzba na splavnú časť rieky Hron z hľadiska vodnej turistiky. Územie neponúka v dostatočnej miere a kvalite ubytovanie s doplnkovými službami zameranými na ukážky poľnohospodárskych činností, tradičných remesiel, tradičných jedál a programov ukážok tradícií. Návštevnosť ubytovacích zariadení nie je postačujúca a postráda celoročné využitie ponúkaných služieb. Absentuje ponuka zariadení vidieckej turistiky a doplnkových zariadení s celoročným využitím. Rovnako nevyhovuje návštevnosť zo zahraničia, prepojenia na zahraničné cestovné kancelárie. Ponuka spoločného produktu geoparku môže vytvoriť výborné predpoklady pre pritiahnutie zahraničného návštevníka, ktorý ocení bohatý a jedinečný geopotenciál územia partnerstva.

Rekreačné, ubytovacie a stravovacie zariadenia:

priemerné využitie kapacity ubytovacích zariadení dosahuje v zimnej 70 – 90 %,

v letnej sezóne a v mimosezóne (jar, leto) je to len cca 20 %, v priemere za rok

cca 20 - 30 %

- klientelu tvoria prevažne slovenskí hostia (cca 70 - 80 %), zo zahraničných prevažujú hostia z Maďarska, Českej republiky, Poľska, Nemecka, Holandska.
- priemerná dĺžka pobytu hostí je v zimnej sezóne 7 dní, v letnej sezóne prevažujú
- víkendové pobyty hostí

V poslednom období nastali výrazné zmeny vo vlastníctve viacerých veľkých zariadení a areálov rekreačných stredísk. Veľké zariadenia apartmánového typu majú väčšinou viacerých vlastníkov. Objavil sa silný dopyt po exkluzívnych rodinných zariadeniach typu rekreačný apartmán a obytno-rekreačný dom. Vo väčšine prípadov prevláda ubytovanie v chatách, chalupách alebo v penziónoch. Vidiecke ubytovanie na súkromí je zastúpené len v minimálnej miere a nachádza sa len v niektorých obciach. V poslednom období návštevnosť turistických stredísk klesá v dôsledku zmeny záujmu klienta/hosťa. Záujem o naše územie sa prejavuje hlavne v požiadavkách o vidiecku formu ubytovania s nevyhnutnou infraštruktúrou doplnkových služieb a o poznávací turizmus formou balíčkov v cestovnom ruchu. Z hľadiska cestovného ruchu patrí obec Brusno k sídlam významným pre turizmus, je rekreačným útvarom, relaxačným strediskom a liečebným kúpeľným mestom, podhorského funkčného typu s celoštátnym významom. Návštevnosť kúpeľov v dôsledku zvýšenia kvality a štandardu liečebných domov a služieb. V blízkom okolí však stále chýbajú atraktivity (poznávacie, kultúrne aj spoločenské) a ako ucelená ponuka aj pre kúpeľných hostí. Samostatným významným strediskom rekreácie a turizmu medzinárodného významu v území je Skalka v kontakte s obcou Kordíky. Medzi prvky podnikateľského zázemia patrí infraštruktúra cestovného ruchu, cestovné kancelárie, turistické informačné kancelárie, kongresové sály a centrá, herne, kasína, zmenárne, hraničné prechody, colnice a colné odbočky.

Z hľadiska kongresových priestorov môžeme povedať, že väčšie kongresové centrá a sály sa nachádzajú väčšinou mimo územia BBGMP (v meste) v území v horskom hoteli Šachtička, , v hoteli Šport hotel na Donovaloch. V riešenom území je len v Liečebnom dome Poľana v Brusne.

Všeobecná infraštruktúra zahŕňa nasledovné objekty: miestna infraštruktúra (obchodný dom, špecializované predajne), dopravná infraštruktúra (dopravné služby a podniky), zdravotnícka infraštruktúra, polícia a záchranná služba, ostatná infraštruktúra (pošta, telekomunikácie, banky, poisťovne), športovo-rekreačné zariadenia a aktivity a dopravné zariadenia (miestna hromadná doprava, autobusová doprava, železničná doprava, letecká a vodná doprava). Pri analýze všeobecnej infraštruktúry územia geoparku je potrebné poznamenať, že je koncentrovaná najmä v meste Banská Bystrica.

Podľa nášho prieskumu dopravná infraštruktúra pozostáva z približne 20 autosalónov, 15 zariadení s autopríslušenstvom, 7 autoopravovní, 6 pneuservisov, 9 autopožičovní, viaceré čerpacie stanice a k dispozícii je cca. 6 taxi služieb prevažne v meste Banská Bystrica.

Bankový sektor je zastúpený 13 komerčnými bankami prevažne v meste Banská Bystrica (Citibank, ČSOB, Sberbank Slovensko, HVB Banka Slovakia, Istrobanka, Komerční banka Bratislava, Ľudová banka, Privatbanka, Slovenská sporiteľňa, Slovenská záručná a rozvojová banka, VÚB, Unibanka) a pobočkou Národnej banky Slovenska. Svoju činnosť tu vyvíjajú aj stavebné sporiteľne a viaceré poisťovne. Poštovú službu zabezpečuje Slovenská pošta, a.s.. Telekomunikačné služby poskytuje spoločnosť Slovak Telecom, a. s.

V území sú vhodné podmienky pre vykonávanie viacerých športovo-rekreačných aktivít. Medzi tieto patria najmä pešia turistika, cykloturistika, vodná turistika, zjazdové a bežecké lyžovanie viď. Kapitola 2.5.

Chov koní:

V tesnej blízkosti táboriska Majerka sa nachádza hostinec a jazdecký ranč Majerka. Kone sa chovajú aj v PD Poniky. Chovom koní sa zaoberá a DR.Laho na Kordíkoch / Kordícka hriva – hypoterapia/, aj v Horskom hotely Šachtička – rekreačne. V obci Baláže V obci Slovenská Ľupča na Kamennom ranči majiteľ Peter Dula chová kone, ktoré sa zúčastňujú pretekov typu Ródeo. V ponuke je možnosť povoziť sa na koni po ranči za účasti trénera koní. V obci Ľubietová chová kone pani Búgelová aj za účelom hypoterapie.

Poľovníctvo a rybárstvo:

Na území sa nachádzajú poľovnícke revíry vysokej zveri a medveďa hnedého. V území je viacero poľovníckych revírov. Rybárstvo je sústredené predovšetkým na rieku Hron, kde sa

zdržuje hlavne pstruh obyčajný a dúhový, hlavátka, hlaváč, mrena, lipeň a podustva. V miestnych potokoch Tajovský potok, Kordícky potok, tok Ľupčica sa združuje pstruh obyčajný a dúhový.

Minerálne vody:

Na území sú evidované zdroje minerálnych vôd v Brusne, v Pohronskom Bukovci, Hiadli, Moštenici a Ľubietovej. Chemizmus všetkých prameňov je približne rovnaký, sú to vody prírodné, uhličité, hypotonické, studené s obsahom železa. Liečia sa nimi choroby žlčníka, pečene, pankreasu a niektoré choroby pohybového ústrojenstva. Ubytovanie pacientov je zabezpečené v Brusne v liečebnom dome Poľana. Evidovaných je tam 6 liečivých zdrojov. Na zabezpečenie ochrany prírodných liečivých, minerálnych a pitných vôd platí v riešenom území veľmi striktné obmedzenia na akúkoľvek činnosť, ktorá by mohla narušiť kvalitu, alebo kvantitu vodných zásob. V obci Brusno smerom na kúpele je situovaná plnička minerálnej vody Brusnianka.

Náučné chodníky:

V území sa nachádza viacero náučných trás s rôznym zameraním. Väčšinou ide o náučné chodníky so zameraním na prírodu. Najznámejšími chodníkmi geoparkom sú: Náučný chodník Donovaly- Špania Dolina, ktorý vedie po trase historického Banského vodovodu. Začína na Donovaly – Polianka a končí na Španej Doline, Náučný chodník k Harmaneckej jaskyni je samoobslužný, obojsmerný so 7 panelmi, chodník hrebeňom Veľkej Fatry, Kordícky rodinný chodník, Lesnícky náučný chodník Jozefa Dekreta Matejovie a Náučný chodník Túfna a Rakytovo v Dolnom Harmanci.

Pešia turistika

Členitý, vysokohorský terén Nízkych Tatier, Kremnických vrchov a Veľkej Fatry je vhodný aj pre výkonnostnú letnú i zimnú turistiku. Územie Starohorských vrchov je ideálne pre pešiu turistiku, ktorá je najrozšírenejšou a nenáročnou formou turistiky. Územie je bohaté na kultúrno–historické a technické pamiatky , ostatné atraktivity (folklór, ľudové remeslá...).a prekrásne panoramatické výhľady. Existuje mnoho turistických a cykloturistických ciest. Prevažne poľné cesty. V každej obci sa nachádzajú smerové šípky pre turistické chodníky. Mnohé turistické chodníky v území nie sú dostatočne upravované, dochádza k ich zarastaniu hlavne v pásme lesa a pre nedostatok finančných prostriedkov sa

začínajú prejavovať aj problémy v kvalite značenia. Na mnohých miestach chýbajú lepšie prístupy a zaujímavejšie zastavenia. Chýbajú rekreačné priestory s oddychovou, informačnou a relaxačnou funkciou. **Absentujú tematicky zamerané chodníky, ktoré by mali prezentovať geologické, montánne a historické hodnoty prostredia**. Chýbajú informačné prepojenia chodníkov na sídla obcí, systém značenia náročnosti, ako aj rôznorodosti pre rôzne záujmové skupiny návštevníkov. Chodníky postrádajú náučno-poznávací charakter v kontakte so zážitkovými atraktivitami v charakteristickom vidieckom prostredí.

Cykloturistika

Členitý reliéf je vhodný najmä pre horskú cyklistiku. Chýbajú však viaceré značené cyklistické trasy v teréne, ktoré by umožňovali bezpečný pohyb cyklistov. Značené cykloturistické trasy v území sú: Špaňodolinský okruh – zelená cyklotrasa spájajúca bývalé bane a banské atrakcie s obcou Špania Dolina, pretína dva špaňodolinské náučné chodníky. V mikroregióne Pod Panským Dielom bol realizovaný projekt na vybudovanie cyklotrás. Súčasný technický stav cyklistických trás, značenie: Značenie cyklotrás nie je uspokojivé, v niektorých úsekoch je potrebná ich obnova , resp. v niektorých oblastiach značky nie sú vôbec. Obec Baláže (OZ Naše Baláže) má spracovaný projekt na doplnenie, resp. Obnovenie značiek cyklotrás v regióne – Staré Hory, Špania Dolina, Baláže, Selce-Čachovo a tiež v oblasti Podkonice, Baláže. Obec Turecká – pripravuje projekty na cyklotrasy prepojené s obcami Starohorskej doliny. Spevnené cyklistické trasy je možné využívať aj na korčuľovanie na kolieskových korčuliach (in-line skating) a v zimnom období môžu byť súčasťou udržiavaných bežeckých lyžiarskych tratí.

Rozvoj cykloturizmu v oblasti podporuje Oblastná organizácia cestovného ruchu Stredné Slovensko, ktorej členom je aj naše združenie. Cyklotrasy eviduje prostredníctvom projektu Vitajte cyklisti napríklad Nadácia Pontis – http://www.vitajtecyklisti.sk/cyklotrasy-a-cyklotury-na-slovensku/pohronie, združenie Cykloadventure, projekt cyklobb.sk. Rozvoju cykloturistiky výrazne prospieva využívanie GPS navigácie.

Zjazdové lyžovanie a lyžiarska turistika

Územie Kremnických vrchov disponuje vhodnými podmienkami pre zjazdové a bežecké lyžovanie, významné je jeho prepojenie prostredníctvom bežeckých tratí a turistických tratí so

samostatným strediskom rekreácie a turizmu medzinárodného významu – Skalkou. Významné horstvá Veľká Fatra a Nízke Tatry poskytujú možnosti pre horskú rekreáciu a vrcholové zimné športy. Nachádzajú sa tu dve horské rekreačné strediská, a to vo Veľkej Fatre Turecká-Krížna a v CHKO Poľana v Strelníkoch. Územie Starohorskej doliny poskytuje tiež ideálne podmienky aj pre športové i rekreačné bežecké lyžovanie. Problémom je len nedostatok udržiavaných a vyznačených bežeckých stôp. Vzhľadom na komplexnú vybavenosť rekreačných stredísk pre zimné športy je významná predovšetkým zimná turistická sezónnosť.

Vodáctvo:

V území pozdĺž rieky Hron sú výborné podmienky na vodáctvo. Táborisko Majerka sa nachádza v hornom úseku rieky Hron na pravom brehu v obci Medzibrod cca 22 km od Brezna smerom na Banskú Bystricu. Je určené pre všetkých, ktorí sa rozhodli splaviť druhú najdlhšiu Slovenskú rieku. Majerka je práve v etape budovania a všetci vodáci môžu zatiaľ jej služby využívať. (aj požičovňa člnov). Vodácky tábor MAJO sa nachádza cca. 2 km nad Slovenskou Ľupčou, jeho súčasťou je lodenica na Mlynčoku, v prevádzke každú sezónu od 1.5. do 31.8.

Kúpeľníctvo:

Z hľadiska cestovného ruchu patrí obec Brusno k sídlam významným pre turizmus, je rekreačným útvarom, relaxačným strediskom a liečebným kúpeľným mestom, podhorského funkčného typu s celoštátnym významom. Najväčší význam pre obec Brusno má podpora rozvoja kúpeľného cestovného ruchu. Kúpeľný cestovný ruch sa rozvíja na báze existencie prírodných liečivých zdrojov - liečivá minerálna voda (vyviera tu šesť prameňov prírodných liečivých, síranovo-hydrouhličitanových, vápenato-sodno-horečnatých, studených, hypotonických minerálnych vôd so zvýšeným obsahom fluóru) a podhorská klíma (mierne teplá, vlhká, čistý vzduch). Kúpele majú trojaký význam – medicínsky, turistický i spoločenský. Poskytujú regeneráciu fyzických a duševných síl tak chorých ako aj zdravých návštevníkov. Úrovni kúpeľnej starostlivosti nezodpovedá len vybavenie diagnostickými a liečebnými prístrojmi ale i úroveň ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb, kultúrne, spoločenské a športové zázemie a ostatné atraktivity.

Dopravná dostupnosť horských terénov s reliéfom mimoriadne vhodným pre všetky stupne obtiažnosti zjazdového lyžovania a priestorové možnosti umožňujúce ďalšie rozširovanie

existujúcej siete turistických a bežeckých lyžiarskych trás, vytvára podmienky pre rozvoj cestovného ruchu zameraného na zimnú sezónu a lyžiarske športy v existujúcich strediskách cestovného ruchu na svahoch Nízkych Tatier, Veľkej Fatry a Starohorských vrchov - . Lyžiarske stredisko Turecká – Krížna. Prevažná časť územia MR Kremnické vrchy - východ je rekreačným celkom horského funkčného typu medzinárodného významu.

Prehľad voľných budov, ich stav, vlastníctvo a plány s budúcim využitím:

Baláže- Budova bývalej základnej školy, objekt nevyužitý, začína chátrať-potrebná generálna rekonštrukcia, vlastník Obec, plánuje objekt odpredať, alebo prenajať. Hiadeľ - Rekonštrukcia vnútorných priestorov kultúrneho domu (folklórny súbor a iné aktivity) Rekonštrukcia šatní – futbalové ihrisko. Kordíky - Rozšírenie využitia RD ako malokapacitných ubytovacích zariadení. Lučatín - rekonštrukcia kultúrneho domu a šatní – futbalové ihrisko. Medzibrod- Budova MŠ Pod hôrkami – nedostatočne využitá, vlastník. Obec, plány zatiaľ nie sú známe Moštenica - Voľné RD, využiteľné ako malokapacitné ubytovacie zariadenia. Poniky - Vodný mlyn – po rekonštrukcii vhodný pre využitie v agroturizme, súkromné vlastníctvo, plány zatiaľ nie sú známe , Rekonštrukcia KD – Ponická Lehôtka. Špania Dolina - Zvýšenie kapacít ubytovacích zariadení a služieb v oblasti cestovného ruchu. Turecká - Lyžiarske stredisko Turecká - chatová osada Salašky, ubytovňa Lúčky, reštaurácia Lúčky, zámer dať do prenájmu resp.odkúpiť.

Podnikateľské subjekty v území:

V rámci riešeného územia existuje aj činnosť podnikateľského sektora, ktorý koncentruje množstvo pracovných príležitostí v území, je súčasne aj zdrojom príjmov pre miestnych obyvateľov. Zastúpenie podnikateľských subjektov v jednotlivých sektoroch, prehľad o štruktúre odvetví v rámci jednotlivých sektorov a zamestnanosti je sledované na základe údajov z obchodného, živnostenského registra a vlastného mapovania. Je zrejmé, že podnikateľská sféra na území partnerstva je rozvinutá na rôznej úrovni. Z celkového počtu 2 174 podnikateľských subjektov v terciárnej sfére pôsobí 58 % podnikateľských subjektov, 30 % v sekundárnom sektore a 12 % vykonáva svoju činnosť v primárnom sektore. V primárnom sektore je zastúpených 256 podnikateľských subjektov.

Z prieskumu podnikateľských subjektov zameraných v rámci svojej činnosti na ubytovacie služby vyplýva, že najväčšie zastúpenie je v Mikroregiónoch Starohorská dolina a Kremnické vrchy – východ. Ale ako vyplýva z grafu tak aj celé územie Banskobystrického geoparku je silno zamerané na služby.

Na organizačnej štruktúre poľnohospodárstva a poľnohospodárskej výrobe sa na území VSP OZ BBGMP rozhodujúcou mierou podieľajú poľnohospodárske družstvá: PD Poniky, PD Strelníky, PD Podkonice, iné právnické subjekty (s.r.o., a.s.): AGROPODIEL,s.r.o. a súkromne hospodáriaci roľníci (SHR): Kostúr I. Podkonice, Lihan V. Medzibrod, Hiadlovský Sl. Ľupča a iní. Tieto subjekty tvoria poľnohospodárske podniky transformované z bývalých jednotných roľníckych družstiev a štátnych majetkov alebo vzniknuté z nových právnických subjektov, ktoré zabezpečujú poľnohospodársku výrobu na základe nájomných zmlúv s vlastníkmi pôdy. Súkromný sektor obhospodaruje do 6 % rozlohy poľnohospodárskej pôdy. Do výhľadového obdobia sa výraznejšia zmena neočakáva. Zásady priestorovej druhovej a funkčnej diferenciácie poľnohospodárskej pôdy, kvantifikácia štruktúry poľnohospodárskych kultúr a štruktúry osevov sú základnými ukazovateľmi pre všetky subjekty zaoberajúce sa poľnohospodárskou činnosťou.

Lesné pozemky zaberajú na území VSP BBGMP podľa údajov Lesoprojektu Zvolen plochu 35 709 ha, čo predstavuje lesnatosť približne 65,8 %, čo je približne o 25 % viac ako priemer lesnatosti SR. Lesnatosť sa v rámci jednotlivých obcí VSP mení v závislosti od geomorfologických podmienok a pohybuje sa od nulovej lesnatosti až po 95 % . Okrem Lesov SR, a.s., Mestských lesov Banská Bystrica, Obecných lesov Poniky, Ľubietová a Slovenská Ľupča a ďalších subjektov, lesné pozemky na území VSP obhospodarujú pozemkové spoločenstvá.

Súčasná štruktúra podnikateľov v sekundárnej sfére poukazuje na priaznivú mieru diverzifikácie ekonomických činností. V sekundárnej sfére podniká takmer 700 podnikateľských subjektov, ktorí prevádzkujú rôznorodú činnosť. Terciárna sféra je tvorená z 1273 podnikateľov podnikajúcich vo veľkoobchode a maloobchode. Svoje zastúpenie tu má i poskytovanie poradenstva, dopravy a iných služieb. Z prieskumu podnikateľských subjektov zameraných v rámci svojej činnosti na ubytovacie služby vyplýva, že najväčšie zastúpenie je v Mikroregiónoch Starohorská dolina a Kremnické vrchy – východ, no celé územie Banskobystrického geoparku je silno zamerané na služby. Medzi ekonomicky

najvýznamnejšie spoločnosti v území patrí Biotika, a.s., so sídlom v Slovenskej Ľupči. Biotika, a.s. dnes patrí vo svetovom meradle medzi významných producentov penicilínu. Na trhu Slovenskej a Českej republiky je Biotika známa ako spoľahlivý výrobca kvalitných liečiv pre humánnu aj veterinárnu aplikáciu a taktiež veľmi dôležitý výrobca kŕmnych aditív pre chov hospodárskych zvierat. Biotika má významnú medzinárodnú reputáciu vďaka svojim výrobkom spĺňajúcim prísne medzinárodné kritériá.
Firma Evonik Fermas (Slovenská Ľupča) sa zaoberá výrobou organických chemikálií. Priemyselná výroba v Slovenskej Ľupči tvorí ťažiskovú hospodársku základňu okresu Banská Bystrica.

Poľnohospodársku výrobu na území možno charakterizovať ako stabilizovanú. Intenzifikácia poľnohospodárskej výroby je možná len formou biologickej rekultivácie trvalých trávnych porastov tak, aby sa zachoval krajinný a biologický potenciál krajiny.

Rastlinná výroba sa zameriava na pestovanie obilnín – pšenica ozimná, raž, jačmeň jarný a na pestovanie kukurice na siláž a viacročných krmovín pre vlastnú spotrebu v živočíšnej výrobe.

Živočíšna výroba sa orientuje najmä na chov hovädzieho dobytka a chov oviec. V letnom období sú pasienky využívané pasením oviec systémom košarovania.

Územie je zaradené do oblasti hnedých a podzolovaných pôd horských oblastí. Výraznú časť pôdneho fondu tvoria trvalé trávnaté porasty na strmých svahoch.

Poľnohospodárskou výrobou sa v území zaoberá viacero poľnohospodárskych družstiev, súkromných agrofariem a súkromne hospodáriacich roľníkov (počet a druh činnosti viď. tabuľka). K najväčším subjektom v území partnerstva patrí PD Poniky, PD Podkonice, mliečna farma Braunwieh. Okrem toho na pôde hospodária drobní vlastníci pôdy, hlavne obyvatelia obcí Strelníky a Povrazník. V odvetvovej štruktúre priemyslu sa vyprofilovali odvetvia papierenskej výroby, strojárskej výroby, farmaceutickej výroby, ale zastúpenie majú aj spoločnosti v odvetví stavebníctva a drevospracujúceho priemyslu. Priemyselné podniky sú sústredené **najmä v Slovenskej Ľupči.** Priemyselná výroba v Slovenskej Ľupči tvorí ťažiskovú hospodársku základňu okresu Banská Bystrica.

Ďalšie priemyselné výrobné aktivity sa nachádzajú v Ľubietovej a v Medzibrode. Závod v Ľubietovej je zameraný na výrobu nábytkového kovania. Vyťažené drevo spracováva a distribuuje píla v Ľubietovej, Medzibrode a expedičný sklad v Medzibrode. V Medzibrode sa

nachádzajú prevádzky na výrobu kožených výrobkov, kancelárskych a betonárskych výrobkov a drobné prevádzky zamerané na mäsové výrobky a stolársku výrobu, drevovýrobou, výrobou nábytku. V obci Brusno sa nachádza len malá prevádzka elektrovýroby a drobné stavebné firmy.

Priemyselná aktivita v ostatnom území je založená na ťažbe a spracovaní miestnej surovinovej základne**. Jestvujúca** priemyselná základňa nepostačuje pokryť potrebu pracovných miest pre obyvateľov v území. Najväčším prírodným zdrojom v území je drevo. Lesný pôdny fond je v správe Štátnych lesov – LS Banská Bystrica, Urbariátov, p.s.

Lesohospodárskym podnikom sú Lesy SR, štátny podnik – Odštepný lesný závod Slovenská Ľupča. Ďalšími vlastníkmi sú Obecné lesy Ľubietová s.r.o., Urbárske spoločenstvo Strelníky, Urbárske pozemkové spoločenstvo Povrazník, Urbárske spoločenstvo Lučatín, Urbárske spoločenstvo Medzibrod, Pozemkové spoločenstvo Medzibrod a Združenie vlastníkov súkromných lesov Medzibrod, Rímsko katolícka farnosť – Poniky.

Prirodzenú vegetáciu v území tvoria kvetnaté bukové a jedľové lesy. Hospodársky súbor lesných typov tvoria živné jedľovo-bukové smrečiny, živné jedľové bučiny a kyslé bučiny.

Na území okresu Banská Bystrica sa v minulosti nachádzali ložiská rúd drahých kovov, rúd farebných kovov a železa. Ich ťažba ovplyvnila rozvoj stredovekého baníctva a úpravy rúd už v 14. storočí. Ťažiskovými priestormi tejto hospodárskej činnosti celoeurópskeho významu boli dobývacie priestory v blízkosti Banskej Bystrice, v masívoch Kremnických vrchov, Starohorských vrchov a Nízkych Tatier. Ložiská farebných kovov v okrese Banská Bystrica sú z hľadiska súčasných možností ťažobného priemyslu neekonomické a neperspektívne.

Okolie Špane Doliny a Starých Hôr je známe ložiskami medených rúd, ktoré sú charakterom žilnej výplne, ložiskovo - geologickými pomermi aj geneticky príbuzné. Tento rudný revír patrí k najznámejším na Slovensku.

V katastri obce Kordíky sa v minulosti ťažilo drevo pre miestne uhliská, ktoré pracovali pre huty v Tajove. V Ľubietovej sa ťažilo zlato, medená ruda a železná ruda. V Sv. Ondreji nad Hronom sa ťažilo zlato. V Medzibrode sa ťažila železná a antimónová ruda. V Hiadli sa ťažilo striebro. V Moštenici sa ťažila medená ruda. Vyhradené ložisko nerastov Medzibrod – halda s obsahom A4 a A6 rúd so zásobou 25 kT je neťažené a neperspektívne. V minulosti bolo v k.ú. Brusno aktívnych niekoľko rudných baní. V Sopotnickej doline sa ťažilo zlato a

v doline Brusnianky zase striebro a hlavne meď. V súčasnosti sa tu nenachádza žiadne ložisko. V Ponikoch sa v minulosti ťažilo zlato, striebro, meď.

Ďalším významným prírodným zdrojom sú minerálne pramene a pitná voda.

Na území sú evidované zdroje minerálnych vôd v Brusne, v Pohronskom Bukovci, Hiadli, Moštenici a Ľubietovej. Chemizmus všetkých prameňov je približne rovnaký, sú to vody prírodné, uhličité, hypotonické, studené s obsahom železa. Liečia sa nimi choroby žlčníka, pečene, pankreasu a niektoré choroby pohybového ústrojenstva. Ubytovanie pacientov je zabezpečené v Brusne v liečebnom dome Poľana. Evidovaných je tam 6 liečivých zdrojov. Na zabezpečenie ochrany prírodných liečivých, minerálnych a pitných vôd platí v riešenom území veľmi striktné obmedzenia na akúkoľvek činnosť, ktorá by mohla narušiť kvalitu, alebo kvantitu vodných zásob. V obci Brusno smerom na kúpele je situovaná plnička minerálnej vody Brusnianka.

Zamestnanosť

Z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov viac ako 50 % odchádza za prácou do blízkych miest Banská Bystrica, Brezno a v menšej miere Zvolen, ktoré poskytujú dostatok pracovných príležitostí. Podľa jednotlivých odvetví hospodárstva najviac za prácou dochádzajú obyvatelia zamestnaní v priemyselnej výrobe, v obchodnej sfére, verejnej správe a v doprave. Graf znázorňuje zastúpenie obyvateľov v rámci jednotlivých odvetví hospodárstva a dochádzku za prácou. (***viď. nepovinné prílohy)***. – Ekonomické a fyzické zdroje

3.2. SWOT analýza

K tvorbe SWOT analýz značne prispievali Miestni manažéri v jednotlivých mikroregiónoch. Rovnako boli informácie zverejnené na informačných letákoch, **novinách BBGMP**

„Klopačka“ a na web stránke www.geoparkbb.sk. ***viď. nepovinné prílohy***. Účasť občanov bola zabezpečovaná verejným rozhlasom, miestnou tlačou, plagátmi a pozvánkami. Bola špecifická pre každú obec. Kým niekde bol záujem značný tak inde (väčšinou) bol mierny. Účasť na stretnutiach bola dobrovoľná. Kým v čase po roku 2004 cca do roku 2008 bola účasť mimoriadna, tak po roku 2009 výrazne klesol záujem, čo charakterizujeme ako celospoločenský dopad (ak sa niekoľko rokov len aktivizuje a výsledkom je viac neúspech podaných projektov rozvoja ako úspech – motivácia). Dôvera v partnerstvo je však silná a aktívna verejnosť sa vyprofilovala tak, že môžeme stav účasti a angažovanosti považovať síce za priemerný ale zato udržateľný.

Hlavný dôraz na zapojení verejnosti bol daný na stretnutiach. Dotazníková a anketová forma predchádzala organizovaniu stretnutí avšak nám nezabezpečila dostatočnú návratnosť. Dotazníky zabezpečovali prvotný prieskum záujmu verejnosti o definovanie potrieb a názorov. Boli rozoslané na obce, kde bola zabezpečená roznáška do poštových schránok domácností. Zberné miesta boli na obecných úradoch. Návratnosť bola minimálna len cca 13%. Stretnutia sa z dôvodu transparentnosti v možnostiach zapojiť sa pre „aktívnu verejnosť“ stali najvhodnejším spôsobom získavania informácií.

S cieľom získania informácií za podnikateľskú sféru boli organizované aj niektoré stretnutia s podnikateľmi. Výsledkom práce boli SWOT analýzy, ktoré boli zapracované do výslednej SWOT analýzy. Prístup k informáciám o realizovaných stretnutiach bol transparentne zabezpečený prostredníctvom miestnych médií a tlače.

Na **26 stretnutiach k SWOT analýze** sa zúčastnilo spolu **371 účastníkov**.

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Oblasť:	***Silné stránky***	***Slabé stránky***	***Príležitosti***	***Ohrozenia***
Sídlo a obyvateľstvo	• Existujúce mikroregionálne partnerstvá • Geografická poloha územia • Vzácne územie s ochranou prírody a krajiny • Množstvo kultúrnych pamiatok	• Starnúce obyvateľstvo, nízka miera natality • Nedostatočné miestne povedomie obyvateľstva • Nízka zapojenosť mladých ľudí • Uzavretosť územia v	• Zaradenie územia geoparku do UNESCO siete geoparkov • Zlepšenie podmienok ľudí v geoturizme • Využitie miestnej	• Nepripravenosť ľudí na podnikanie • Strata identity, kultúrnych a prírodných hodnôt • Odliv mladých vzdelaných ľudí do miest a zahraničia • Prehlbovanie

	• Atraktívne územie BB geoparku • Stabilizovaný demografický vývoj • Organizovanosť a dobrovoľné aktivity záujmových organizácií • Voľná pracovná sila • Zachovalé ľudové remeslá a tradicie • Originálne spoločenské a športové podujatia • Zaujímavá história obcí – banícka a vojnová • Fungujúci systém predškolských zariadení	dolinách, obmedzené podmienky pre výstavbu • Nedostatočná kvalita obrazu obce a nedostatočné riešenia verejných priestranstiev • Chýbajúce služby v sídlach • Nevyužívané kultúrne a historické zdroje • Nedostatok zariadení a podmienok pre komunitný život • Nemoderné kultúrne domy ,školské a predškolské zariadenia • Nedostatok zariadení, plôch a objektov pre pozdvihnutie tradičného vidieckeho života • Nedostatočná informovanosť • Nedostatočné financovanie občianskych aktivít • Nedostatok aktivít na zameraných na podporu začleňovania znevýhodnených skupín do spoločnosti	kultúry pre vznik nových služieb vidieckeho cestovného ruchu • Zlepšenie informovanosti a angažovanosti obyvateľov • Estetizácia a humanizácia verejných priestorov • Sustreďovanie síl a vytváranie záujmových skupín • Podpora vytvárania príležitostí pre mladých ľudí • Prezentácia pozoruhodnej baníckej minulosti a vojnovej histórie • Zvýšenie osvety obyvateľstva a budovanie miestneho povedomia a hrdosti • Zlepšenie konkurenciesc hopnosti miestnych ľudí na trhu práce a v rozvoji podnikov • Vzdelávanie miest.obyvateľ stva k získavaniu zručností pre	chudoby u niektorých skupín populácie a reprodukcia chudoby • Klimatické zmeny • Pretlak investícií na úkor kvality prostredia

			samozamestnateľnosť, rozvoj rodinného podnikania a rozvoj podnikov	
Ekonomika a využitie zeme (GEO-potenciál)	• Udržateľná zamestnanosť a blízkosť mesta (cieľový trh, zamestnanie) • Podnikanie v tradičnom horskom poľnohospodárstve a tradičnom salašníctve • Rôznorodosť ekonomických činností • Dostatočný krajinno-ekologický potenciál pre poľnohospodárske využívanie (maloplošné hospodárenie) • Veľká rozloha lesov a pasienkov • Potenciál pracovných príležitostí v priemyselných zónach • Služby ubytovania a stravovania v strediskách cestovného ruchu • Územný potenciál pre rozvoj vidieckeho turizmu a ag roturistiky	• Málo príležitostí pre zamestnanie mladých, sezónna nezamestnanosť • Nedostatočná diverzifikácia ekonomických aktivít, odchod za prácou • Nízka tvorba pracovných príležitostí vo vidieckom prostredí • Nízke využitie geo-potenciálu v službách vidieckeho turizmu • Nedostatočné ubytovacie a stravovacie služby, absentuje ubytovanie na súkromí • Nedostatok súkromne hospodáriacich roľníkov (fariem) • Nedostak miestnych produktov lesníckej, poľnohosp.a potravinárskej výroby • Nedostatočná verejnoprospešná funkcia lesov • Nízka miera využitia drevnej suroviny • Nemoderné	• Vytvoriť komplexný produkt cest. ruchu podľa cieľových skupín návštevníkov • Vytvorenie nových pracovných príležitostí v doplnkových službách a remeslách • Vybudovanie ubytovacích a stravovacích kapacít, predovšetkým využitím existujúcich objektov pre malokapacitný rodinný a penziónový spôsob ubytovania a stravovania • Ekologické hospodárenie na pôde, spôsob hospodárenia s uzavretým kolobehom živín • Rozširovanie a modernizáci a tradičného horského poľnohospodárstva • Rozvoj	• Nepriaznivý tlak nevhodných ekonomických aktivít na prírodné a životné prostredie • Nevysporiadané vlastnícke vzťahy • Nekoordinovaný rozvoj cestovného ruchu • Rast spotrebiteľských cien v oblasti rekreácie a kultúry • Nepriaznivá situácia pre rozvoj podnikania (nadmerné byrokratické a ekonomické zaťaženie)

	• Výborné podmienky pre turistiku, cykloturistiku, bežecké lyžovanie	a nedobudované poľnohospodárske farmy • Nedostatočný objem poskytovaných doplnkových služieb • Nedostatok remeselnej výroby • Nedostatočná propagácia územia, neexistencia jednotného informačného systému • Nedostatočné využívanie viaczdrojového financovania • Absencia koordinovaných a spoločných aktivít v prospech zvýšenia návštevnosti a predaj miestnej produkcie vrátane marketingu	a modernizáci a netradičného a extenzívneho poľnohospodárstva • Využitie miestnej suroviny (energie, drevo, stavebný materiál, výrobky) • Budovanie náučných trás poznávacieho turizmu • Možnosť rozvoja kúpeľníctva a agroturistiky • Rozvoj partnerstva a združovania podnikateľov • Zavedenie spoločneho marketingu územia • Nárast domáceho cestovného ruchu	
Príroda, krajina a životné prostredie	• Horská krajina s atraktívnym prírodným potenciálom – veľká členitosť reliéfu • Unikátne horské osídlenie s historickými danosťami a kultúrnymi tradíciami • Chránené územia prírody	• Nevyužitý prírodný potenciál v poznávacom turizme • Nekoordinovanosť aktivít v optimálnom zaťažení krajiny • Množstvo technických objektov a plôch znehodnocujúcich krajinný obraz	• Dobudovanie kanalizačnej siete s ČOV v každej obci • Obnova vodovodnej siete a dobudovanie v každej obci • Environmentál. povedomie o hodnotách geoparku • Starostlivosť	• Nekoordinovaný a necitlivý rozvoj turizmu • Tlak investorov na investície s negatívnym vplyvom na ŽP • Nekoordinované a nešetrné zásahy do životného prostredia • Nízka zapojenosť

	– NAPANT, NP Veľká Fatra, CHKO Poľana,... • Prírodné zdroje – drevo, minerálne pramene • Geologická a geomorfologická rôznorodosť územia • Prírodné lokality európskeho významu Fenomén vodného toku Hron	• Neriešené spoločné odpadové hospodárstvo, divoké skládky odpadu • Znečistenie ovzdušia vykurovaním pevným palivom • Znečistenie prachom a hlukom pozdĺž hlavných dopravných komunikácií • Nedostatočné riešenie čistenia odpadových vôd, nedobudovaná kanalizačná sieť • Nedobudovaná resp. zastaraná vodovodná sieť • Nedostatočné vodné zdroje • Nedostatočná protipovodňová ochrana niektorých obcí • Lavínové nebezpečenstvo na rizikových svahoch	o krajinné prostredie • Propagácia prírodných zaujímavostí územia v enviromentálne zameranom turizme • Využitie vodného toku Hron - splavovanie, rybárstvo • Eliminácia negatívnych vplyvov na životné prostredie • Využitie alternatívnych zdrojov vykurovania a výroby energie	verejnosti do procesu územného plánovania • Neúnosný rozvoj motorovej dopravy a jeho tlak na prírodné a životné prostredie • Ťažba a neekologická sanácia lomov • Hroziace povodne na Hrone a jeho prítokoch
Materiálne a technické podmienky	• Blízkosť nadradenej dopravnej siete a dopravná poloha na spojnici regiónov a na medzinárodnej trase • Železničná trať • Objekty a budovy vo vlastníctve obcí ako aj	• Nevyužitý stavebný potenciál a využitie opustených vidieckych domov • Nízke stavebno-techn. a energetické vlastnosti verejných budov • Nevyužitý potenciál obcí pre	• Doriešenie vlastníckych vzťahov v obciach • Dobudovanie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry • Rekonštrukcie obecných budov a budov s viacfunkčným	• Finančne náročné projekty • Nedostatok podporných zdrojov (štátnych a EÚ) • Byrokratické zaťaženie • Rast výrobných nákladov v dôsledku rastu

	súkromného sektora zapojeného do partnerstva • Objekty kultúry, športu a rekreácie Školské zariadenia a objekty sociálnej starostlivosti • Vybudovaná sieť verejných vodovodov, čiastočná plynofikácia a čiastočná kanalizácia • Kultúrno-historické pamiatky (hrad Sl. Ľupča, pamiatková rezervácia v Špane doline a i.) • Existencia banských diel a technických pamiatok • Existujúce kúpele • Rozvinutá sieť sociálnych zariadení a služieb v priľahlých sídlach	CR (kultúrno.historický potenciál, prírodné danosti, tradície) • Nízka kvalita väčšiny miestnych komunikácií a zariadení dopravy • Absencia chodníkov a parkovania • Chýbajúce cyklistické a pešie prepojenia infraštruktúry cestovného ruchu • Nevyhovujúci technický stavebno techn. stav obecných budov a zariadení kultúry, športu a rekreácie • Nedostatočná kvalita technickej infraštruktúry • Chátrajúce objekty pamiatkovej starostlivosti • Banské a technické diela v dezolátnom stave • Nevyužitý stavebno-technický potenciál budov • Nízka kvalita rekreačných priestorov Nedostatok objektov zdravotnej a sociálnej starostlivosti	využitím • Zníženie energetickej náročnosti obecných budov • Rozšírenie a skvalitnenie nemotoristických, cyklistických, lyžiarskych a peších trás • Rozšírenie siete zariadení sociálnej infraštruktúry • Rekonštrukcia a dobudovanie kultúrnej, športovej a rekreačnej infraštruktúry • Zriadenie regionálneho banského múzea • Obnova a údržba pamiatok a pamätihodností	cien
Informačná spoločnosť	• Existencia verejného	• Nedostatočná vybavenosť a	• Informatizácia verejnej	• Nedostatočná podpora

a inovácie	internetu • Elektronizácia služieb verejnej správy • Široká sieť pamäťových a fondových inštitúcií • Obecné noviny • **Budovanie spoločného produktu a projektu geoparku** • Záujem o zaradenie BB geoparku do siete svetových a EÚ geoparkov • Existencia inovatívnych postupov výroby v podnikoch • Existencia pokrokových a inovatívnych postupov riešení rozvoja v obciach	výkonnosť technologickej infraštruktúry na obecných úradoch • Nedostatočná kvalita miestneho rozhlasu v obciach • Absencia verejného prístupového bodu do siete Internet • Nedostatok informačných technológií vo verejnej správe • Nedostatočné zručnosti zamestnancov verejnej správy, podnikateľov a verejnosti s informač. technológiami • Nedostatok zrealizovaných nápadov, riešení a inovácií v rozvoji obcí • Nedostatok regionálnej, národnej a cezhraničnej spolupráce	správy • Vzdelávanie a získavanie zručností s informač. technológiami • Podpora inovatívnych riešení v rozvoji • Rozvoj spolupráce a sieťovanie	inovácií z regionálnej a národnej úrovne • Neochota spolupráce a nedôvera v združovanie • Nezáujem o využívanie moderných komunikačnýc h nástrojov

Zdroj: vlastné spracovanie

3.3 Identifikácia potrieb

Pre získavanie informácií do SWOT analýzy boli použité metódy:

- prieskumy verejnej mienky -stretnutia (vnútorná SWOT analýza)

- informácie z dotazníkov
- hodnotenie odborníka (audit územia zdrojov –vonkajšia SWOT analýza)
- spoločná dohoda účastníkov stretnutí

a techniky:

- brainstorming
- zatrieďovanie do oblastí problémov
- identifikácia potrieb a potenciálov na tzv. naivných mapách obcí (zakresľovanie priemetov do územia obce)

Hlavným informačným zdrojom boli teda vedomosti a skúsenosti obyvateľov žijúcich a pracujúcich priamo v území partnerstva.

Prepojenie SWOT analýzy na os 4 je v skutočnosti to, že potvrdzuje potreby vytvorenia spoločnej stratégie rozvoja, výkonnej kancelárie a spolupráce s priebežným vzdelávaním vnútorných ľudských zdrojov.

Silné stránky identifikovali potenciál územia, na ktorom je postavená základná štruktúra špecifických cieľov. Problémové oblasti zase obsahovali súbor slabých stránok potrebných k eliminácii resp. riešeniu v prospech strategického cieľa.

Ako výsledok práce analýz a auditu územia bola spracovaná problémová analýza. Exaktné výstupy analýz ako informácie o sledovaných ukazovateľoch, hodnotenia ukazovateľov stavu spolu s výstupmi SWOT analýzy preukázali rozsah a štruktúru problémov z hľadiska strategického plánovania.

Overenie analýz v audite územia v porovnaní s identifikáciou vnútorných a vonkajších silných a slabých stránok do väčšej miery potvrdilo zásadné problémy, ktoré je v území potrebné riešiť následným rozvojom na úrovni obcí, na úrovni mikroregiónov a celého partnerstva.

Najzásadnejšie globálne problémy, ktoré boli identifikované:

- negatívne dopady minulého obdobia (10 –15 rokov) na človeka, ako nedostatok finančných zdrojov, pocit odovzdanosti a nepochopenie občianskej participácie na rozvoji obcí sa odzrkadlili hlavne na nízkom miestnom povedomí ľudí a vzťahu

k prostrediu, nízkej participácii na rozvoji, na vzhľade a fungovaní obcí a krajiny ako aj na izolovanosti nielen obce ale aj obyvateľa.

- nedostatočne realizovaná finančná politika štátu a negatívne dopady na dobudovanie základnej technickej vybavenosti obcí, absencia priorít podpory technického dovybavenia obcí
- absencie miestnej politiky (dokumentov rozvoja) a koordinácie aktivít rozvoja (absencia inštitucionálnej podpory, opakovanie zámerov, absencia priorít rozvoja, chybné rozhodnutia)
- strata pracovných miest v dôsledku zániku intenzívneho poľnohospodárstva a remesiel a nedostatočná samostatnosť obcí v ekonomickom a sociálnom rozvoji.
- starnúce obyvateľstvo a nezamestnanosť
- nedostatok spoločných aktivít miestnych aktérov rozvoja v ekonomickom a sociálnom rozvoji
- nedostatočné využitie miestneho potenciálu v rozvoji vidieckeho cestovného ruchu

Problémová analýza zadefinovala 6 okruhov problémov:

1. klesajúca návštevnosť napriek atraktivite prostredia
2. nedostatočný ekonomický rozvoj v obciach
3. nedobudovaná občianska vybavenosť v obciach
4. nedobudované kvalitné sociálne prostredie a služby obyvateľstvu
5. nedostatočná ochrana životného prostredia a krajiny
6. slabé environmentálne a kultúrne povedomie o hodnotách územia

ako dôsledkov príčin, ktorými sú:

1. nekoordinovaný a nevyvážený rozvoj cestovného ruchu vo vidieckom prostredí
2. nedostatočné využitie miestneho ľudského, fyzického, prírodného, kultúrneho a ekonomického potenciálu v rozvoji obcí
3. nedostatočná finančná podpora rozvoja obcí z vonkajších zdrojov

4. nedostatok skúseností a informácií v prospech trvalo udržateľného rozvoja obcí a vidieckej krajiny

Hlavné východiská rozvoja vidieckeho prostredia geoparku:

Geopark nie je len o zaujímavom geologickom podloží. Je skôr o uvedomení si, že všetko zo zeme vychádza, je s ňou späté a je ňou formované. Pokiaľ budeme žiť v súlade našou rodnou hrudou, budeme sa cítiť šťastnejší.

Geopark je tak fenomén, ktorý vracia ľudí ku koreňom. Geopark je územím, kde ľudia nechcú dláždiť chodníky andezitom, keď 1 kilometer od nich sa láme žula. Je to ekonomickejšie, kultúrnejšie a v súlade s rodnou hrudou.

Geopark je územím, kde ľudia liečia prechladnutie čajom z bazy a nie zázvorom z hypermarketu.

Geopark je územím, kde ľudský odev zdobia prírodné motívy, ktoré sú v dokonalej harmónii s okolitou prírodou.

Geopark je miesto, kde návštevník od skál, zvierat, jedla, či charakteru hostiteľov pochopí súvislosti, naplní ho poznanie a chuť spoznávať ešte viac danú krajinu. Inšpiruje ho k hľadaniu vlastných koreňov.

Poslanie geoparkov

- ✓ Ekonomicky rozvíjať dané územia - **Miestna produkcia a rozvoj.**
- ✓ Podporiť rozvoj turizmu – geoturizmu v spolupráci s miestnym obyvateľstvom.
- ✓ Mierniť antropogénne vplyvy na životné prostredie v lokalizovanom území a jeho okolí.
- ✓ Aktivizovať obyvateľstvo na revitalizácii tohto územia.
- ✓ Zlepšovanie prírodného prostredia a trvalo udržateľný rozvoj vo vnútri územia.
- ✓ Podporovať vzdelanie, kurzy a vývoj vedeckého výskumu v rôznych vedných disciplínach.
- ✓ Byť súčasťou Európskej geoparkovej siete.
- ✓ Byť aktívnym partnerom Európskej geoparkovej siete.
- ✓ Byť schopným partnerom pre zvýšenie podpory a tvorby nových vedľajších produktov spojených s geologickým potenciálom a to všetko spolu s ostatnými Európskymi geoparkami a tým upevňovať kohéziu Európskej geoparkovej siete.

Problémová analýza jednoznačne preukázala, že územie disponuje kvalitným prírodným a kultúrno-historickým a ľudským potenciálom, ktorý je nevyužitý a postupne prichádza o kvalitu inváznymi vplyvmi investorov, neregulovaného turizmu a absenciou informovanosti a spolupráce. Príležitosti rozvoja územia geoparku ako spoločného tzv. geo-produktu poukazujú na významný potenciál hlavne v nedostatočnom poznaní hodnôt vidieckeho územia, nevyužitom stavebnom potenciáli v obciach, nevyužitej kvalite ľudí žijúcich vo vidieckych obciach a nedostatku skúseností s rozvojom cestovného ruchu.

Významným potenciálom pre využitie príležitostí rozvoja je lesné hospodárstvo a poľnohospodárstvo. Z hľadiska geografických podmienok hospodárenia v území existuje značné množstvo súkromne hospodáriacich roľníkov a niekoľko poľnohospodárskych družstiev. Lesohospodárstvo sa okrem hospodárenia významne zaoberá aj environmentálnou výchovou v podobe budovania náučných chodníkov s prezentáciou lesníctva. Významným zdrojom okrem drevnej suroviny je voda ako využiteľný zdroj v rozvoji cestovného ruchu.

Z dôvodu toho, že územie je vo veľkej miere v ochranných pásmach ochrany prírody a vodných zdrojov, životné prostredie zohráva mimoriadne významnú úlohu, čo je aj zásadný predpoklad budovania geoparku.

Dopravný prístup do obcí je relatívne uspokojivý avšak absentujú prepojenia obcí navzájom. Územie je pomerne dobre prístupné avšak je „preseknuté“ dvomi štátnymi cestami, z toho jedna v smere na sever je výrazným negatívnym zaťažením.

Poloha vidieckych obcí v blízkosti mesta Banská Bystrica je výhodná, pretože dáva predpoklady pre typický vidiecky rozvoj ako benefit pre tých, ktorí takéto prostredie uprednostňujú. Rovnako je mesto významným kultúrnym zázemím pre geopark.

Geo-potenciál územia je mimoriadne bohatý na geologické, montánne a historické dedičstvo a zaujímavosti, ktoré v území postupom času zanikajú a je potrebné ich obnovenie a zaradenie do poznávacích trás.

Stavebný potenciál obcí je zastaraný a je potrebná jeho obnova a lepšie využitie. Ide o priestory a objekty verejného záujmu a rodinné domy, často neobývané a znehodnocujúce prostredie obcí.

Obyvateľstvo obcí starne a je potrebné osídľovať vidiek mladými ľuďmi. Pre zabezpečenie stabilizácie mladých ľudí je potrebné dobudovanie základnej vybavenosti pre život, oddych a prípadnú doplnkovú zamestnanosť v službách v cestovnom ruchu a prímestskej rekreácii

Ohrozenia potvrdzujú trendy v prípade ďalšej stagnácie v rozvoji územia. To sa objaví v prehlbovaní rozdielu medzi mestom a dedinou, kedy napriek kvalite životného prostredia bude obyvateľ postrádať základnú vybavenosť pre život, oddych príp. aj prácu. Nedostatok podpory v čo najskoršom čase ohrozí súčasnú a ešte stále trvajúcu motiváciu miestnych aktérov rozvoja. Napriek existujúcej spolupráci hrozí strata motivácie a odchod do miest. Aby bola zabezpečená trvalá udržateľnosť rozvoja

Postup pri spracovaní problémovej analýzy:

- pomenovanie súboru problémov
- zoraďovanie do oblastí spoločných dôsledkov
- identifikácia príčin
- výber oblastí, ktoré chceme strategicky riešiť
- zostavenie stromu problémov

Strom problémov bol realizovaný po jednotlivých mikroregiónoch. Na mikroregionálnych stretnutia prítomní identifikovali príčiny a dôsledky problémov v postupnosti od príčiny k dôsledku. Práca sa uskutočnila za pomoci facilitátora spôsobom workshopu tak, že prítomní uvedené písali na lepiace lístočky a potom ich zoraďovali podľa zamerania na problém. Výsledkom bol veľký formát papiera na stene cca 1,5 x 2 m na ktorom boli lepky usporiadané v strome od dola nahor od príčiny k dôsledkom. Na stretnutí partnerstva VSP tieto stromy boli za spoločnej účasti preklopené do stromu problémov celého územia partnerstva VSP t.j. 4 mikroregiónov a 1 obce. Strom problémov obsahuje vymenovanie skupín problémov, ktoré vyúsťujú do spoločných problémových oblastí rozvoja a následne globálneho problému, ktorý chce partnerstvo riešiť. Postup sa osvedčil a prítomní partneri ho považujú za východisko pre stanovenie strategických cieľov.

4. Strategický rámec

Banskobystrický geopark – stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou CLLD

Stratégia geoparku rieši vidiecke prostredie ako zázemie mesta Banská Bystrica a obcí v jeho južnej a juhovýchodnej enkláve. Mesto vo svojom Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja definuje budovanie časti geoparku ako mestský priestor poskytujúci vyššie služby hlavne v oblasti obchodu, bankových a hoteliérskych služieb ako zázemia pre poznávací turizmus. Celý zámer budovania geoparku korešponduje s dokumentami na regionálnej úrovni (PHSR BB kraja), ich akčnými a územnými plánmi (Územný plán VÚC BB kraja - záväzná časť), ktoré definujú priestor okresu Banská Bystrica ako výsostne vhodný na rekreačné účely, kongresovú turistiku, poznávací turizmus, výstavníctvo, obchod a služby (vyššia občianska vybavenosť).

Budovanie geoparkov na Slovensku je jednou z definovaných činností v **Programovom vyhlásení Vlády SR č. Uznesenia vlády SR č. 15 z 7. Januára 2015. (*2.5. Starostlivosť o životné prostredie „Rozvoj environmentálnej osvety a regulovaného cestovného ruchu si vyžiada ďalšie budovanie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny, najmä náučných chodníkov a lokalít, geoparkov, informačných a školiacich zariadení.“*).**

Citácia: *„Geopark je územím vedeckej dôležitosti nielen z aspektu geologického, ale aj z hľadiska jeho archeologickej, ekonomickej alebo kultúrnej osobitosti európskeho významu. Je v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a okrem potenciálu pre vedecký výskum, zameraný na environmentálnu oblasť vrátane vzdelávania, môže byť významným aspektom pre miestny ekonomický rozvoj smerujúci k novým ekonomickým aktivitám regiónu.“* – odznieva v **Uznesení vlády Slovenskej republiky č. 15 zo 7. januára 2015 k aktualizácii Koncepcie geoparkov SR.**
Región Banská Bystrica so svojimi prírodnými, kultúrnymi, historickými, geologickými, montánnymi a environmentálnymi hodnotami má vysoký predpoklad stať sa plnohodnotným členom Európskej siete geoparkov (EGN).

Miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD) je nástroj na zapájanie miestnych aktérov do rozhodovania o sociálnom, environmentálnom a ekonomickou rozvoji svojho územia. Je založený na princípe zdola-nahor a na znakoch metódy LEADER, doteraz využívanej len ako samostatná iniciatíva Európskej únie a neskôr ako súčasť programov rozvoja vidieka. V programovom období 2014-2020 sa metóda LEADER rozširuje aj do iných operačných

programov a iných fondov EÚ, v podmienkach SR sa CLLD bude využívať v rámci Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka prostredníctvom PRV SR 2014-2020 a v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja prostredníctvom Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020. Metóda LEADER je inovatívny prístup pre rozvoj vidieka a jeho politiku. Základnou myšlienkou je podporovať rozvoj na základe využívania lokálneho potenciálu územia, teda na základe využívania endogénnych (vnútorných) zdrojov, pričom jedným zo základných znakov je prístup zdola nahor – t.z. o rozvoji územia rozhodujú miestni aktéri z daného územia.

Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou **(skr. stratégia CLLD)** je do väčšej miery orientovaná na politiku EÚ podpory zo ŠF EÚ a štátnu resp. regionálnu dotačnú politiku. Jednotlivé opatrenia sú stanovené v jasnej štruktúre so zreteľnou formuláciou tak, aby bolo možné identifikovať možný zdroj financovania. Stratégia predpokladá spolufinancovanie projektov akčného plánu ako pridanú hodnotu konečných prijímateľov pomoci ku zdrojom poskytnutým na realizáciu stratégie CLLD. Celý postup spracovania stratégie ako aj jej postupnej realizácie dodržiava princípy programovania, partnerstva, subsidiarity, adicionality a transparetnosti. Rovnako svojím dlhodobým a transparetným procesom jej spracovania stratégie garantuje trvalú udržateľnosť nielen procesov programovania ale hlavne partnerstva a projektov rozvoja v prípade úspešnosti a vonkajšej podpory. Pre zabezpečenie endogénneho rozvoja bude nevyhnutné k existujúcim zdrojom pripojiť ďalšie EÚ zdroje. BB geoparku a existujúci potenciál a zdroje dávajú pre takýto proces tie najlepšie predpoklady.

4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

Strategické zameranie Stratégie miestneho rozvoja CLLD

<u>Stratégia miestneho rozvoja CLLD definuje dlhodobú víziu:</u>

S dobre fungujúcim partnerstvom chceme lepšie využívať prírodný, sociálny a ekonomický potenciál obcí s bohatou geologickou stavbou a banskou históriou a dosiahnuť rozvoj v čistom a nenarušenom nádhernom prírodnom prostredí národných parkov ochrany prírody a ďalších vzácnych krajinných oblastí .

Vízia bola definovaná počas stretnutí pri tvorbe SWOT analýz a problémovej analýzy ako takzvaný želaný výsledok dlhodobého snaženia. Pomôckou pri facilitácii bola otázka *" Ako si*

predstavujeme želaný stav o 15- 20 rokov?" Takto vzniklo viacero vízií, ktoré boli počas ďalších stretnutí zosúladené do jednej formulácie. Vízia sa opiera o želanie, aby partnerstvo bolo udržateľné viac rokov, aby sa územie naučilo pochopiť jeho hodnoty a chrániť ich, vytvárať podmienky pre rozvoj v území, ktoré je rizikové z hľadiska možného narušenia.

Strategický cieľ:

Zlepšenie ekonomických a životných podmienok vidieckeho obyvateľstva a zvýšenie príťažlivosti obcí pre dosiahnutie vyššej konkurencieschopnosti územia environmentálne citlivého prostredia geoparku.

Strategický cieľ už jasne definoval strednodobo želanú zmenu stavu kvalitatívne a kvantitatívne merateľnú na základe sledovaných ukazovateľov auditu zdrojov a analýz (*odpoveď na otázku "Čo chceme dosiahnuť do roku 2023?")*. Strategický cieľ pomenováva potrebu zmeny vo vytváraní takých podmienok v obciach aby bolo obyvateľstvo schopné využívať zdroje vo svoj ekonomický a sociálny prospech so zachovaním kvality života.

Strategické priority Banskobystrického geomontánneho parku:

1. **Dedina ako miesto života, práce a oddychu,**
2. **Geoturizmus ako príležitosť vidieckeho rozvoja,**
3. **Udržanie hodnôt vidieckeho prostredia geoparku.**

Strategické priority vyúsťovali z problémovej analýzy ako oblasti záujmu o riešenia problémov:

- ***ekonomických*** pre tvorbu a skvalitnenie podnikateľskej základne v cestovnom ruchu, v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve, potravinárstve, remeslách a službách – priorita geoparku,
- ***environmentálnych*** pre zvyšovanie životného prostredia obcí a ich okolia ako záujem samosprávy v spolupráci s občianskym sektorom (príťažlivosť obcí, zložky ŽP, vzdelávanie),
- ***ľudských*** pre zvýšenie životnej úrovne obyvateľov ako príjmová základňa pre život a právo na oddych (pracovné príležitosti a starostlivosť o človeka vrátane kultúry a školstva),
- ***materiálnych*** pre zlepšenie kvality majetku obcí,

- ***naturálnych ako zlepšenie*** vzťahu k prostrediu ako podmienka pozitívneho rozvoja v prírodne vzácnom prostredí.

Banskobystrický geomontánny park chce opierajúc sa o stanovené strategické priority, prostredníctvom realizácie projektov v jednotlivých oblastiach záujmu dosiahnuť Strategický cieľ združenia. Pre tieto potreby boli stanovené nasledovné oblasti záujmu:

Oblasti záujmu:

1.1. **Oživenie a zvýšenie atraktivity vidieckeho prostredia Banskobystrického geoparku pre budovanie geoturizmu**

Popis: *Oživiť vidiecke prostredie a zvýšiť jeho atraktivitu kvalitnejším životným prostredím obcí a krajiny, miestnou produkciou, a službami rekreačnej a turistickej infraštruktúry a pre viac ekonomických činností.*

1.2. **Zlepšenie sociálneho prostredia a technických podmienok pre obyvateľstvo obcí Banskobystrického geoparku**

Popis: *Zlepšiť stav služieb obyvateľstvu ich dobudovaním a modernizáciou pre využitie aj v geoturizme a dobudovať obce základnou infraštruktúrou s cieľom vytvoriť podmienky pre lepšiu dostupnosť a lepšie umiestňovanie investícií pre dosiahnutie stabilizácie ich obývanosti.*

1.3. **Zvýšenie ekonomickej životaschopnosti a miestnej produkcie v Banskobystrickom geoparku**

Popis: *Obnovenie a modernizácia hospodárenia s pôdou, využívania miestnych zdrojov v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve, remeslách a službách vo vidieckom turizme a geoturizme.*

1.4. **Zlepšenie informovanosti a vedomostí vo vidieckom rozvoji a geoturizme**

Popis: *Zvýšiť environmentálne povedomie a zručnosti obyvateľstva pre ochranu hodnôt prostredia a lepšiu konkurencieschopnosť na trhu práce a v tvorbe pracovných miest a v efektívnejšom využívaní miestnych zdrojov.*

Na základe problémovej analýzy boli formulované parciálne ciele v rozvoji a na základe problémových oblastí boli definované Strategické priority podľa toho, kde sú smerované intervencie záujmu z územia (*odpoveď na otázku " V ktorých oblastiach chceme investovať?"*). Špecifické ciele odrážajú presné efekty rozvoja v jednotlivých prioritách (*odpovede na otázku " Ako chceme dosiahnuť náš cieľ v danej oblasti?")*

4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii.

Špecifický cieľ: *Podnikanie a inovácie* ***(IROP)***

Tento špecifický cieľ sa zameriava na podporu tvorby udržateľných pracovných miest bez ohľadu na sektor v ktorom budú vytvorené. Tento špecifický cieľ taktiež zabezpečuje činnosť miestneho verejno – súkromného partnerstva, inštitucionalizovaného v podobe miestnej akčnej skupiny podporou jeho prevádzkových nákladov. Prostredníctvom aktivít stanovených pre daný Špecifický cieľ bude naplnená jeho podstata.

Z aktivít **Špecifického cieľa 5.1.1** budú realizované nasledovné aktivity:

- 5.1.1.1 Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD,
- 5.1.1.2 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev *(zamerané na zakladanie nových mikro a malých podnikov)*,
- 5.1.1.3 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev *(zamerané na podporu existujúcich mikro a malých podnikov)*.

Prostredníctvom aktivít tohto špecifického cieľa budú podporené nasledovné činnosti:

- *obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest;*
- *nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a /alebo s poskytovaním nových služieb;*
- *podpora marketingových aktivít;*

- *podpora miestnych produkčno – spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností;*
- *financovanie prevádzkových nákladov MAS.*

Mikropodniky, malé a stredné podniky svojou existenciou význame prispievajú k ekonomického rozvoju. Zabezpečujú dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore a prispievajú viac ako polovicou k celkovej pridanej hodnote vytvorenej podnikmi v Európskej únii. Uvedené aktivity sú reakciou na nedostatok príležitostí pre zamestnanie mladých ľudí v území. Podporou mikro a malých podnikov sa zabezpečí tvorba pracovných príležitostí a tým sa zníži odliv mladých ľudí z územia.

Špecifický cieľ:** Vidiek – mesto **(IROP)

Špecifický cieľ „Vidiek – mesto“ je zameraný na vzťahy medzi vidiekom a mestom, zameriava sa hlavne na ich lepšiu prepojenosť v oblasti verejnej infraštruktúry a verejných služieb s cieľom uľahčiť presuny a transakcie medzi prostredím vidieka a prostredím mesta.

Z aktivít **Špecifického cieľa 5.1.2** budú realizované nasledovné aktivity:

- 5.1.2.1 Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania, podpora lokálnych ekologických služieb *(určené pre verejný sektor),*
- 5.1.2.2 Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania, podpora lokálnych ekologických služieb *(určené pre súkromný sektor)*,
- 5.1.2.3 Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO.

Prostredníctvom aktivít tohto špecifického cieľa budú podporené nasledovné činnosti:

- *výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom;*
- *budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách;*
- *nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie;*
- *zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do*

doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.;

- *zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia;*
- *zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb;*
- *rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb;*
- *infraštruktúra komunitných centier;*
- *vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ;*
- *skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.*

Uvedené aktivity Integrovaného regionálneho operačného programu sa okrem riešenia prepojenosti vidieka s mestom a potreby tvorby pracovných miest zameriavajú na ďalšie slabé stránky územia vyplývajúce zo SWOT analýzy, ktorými sú nedostatočný objem doplnkovej infraštruktúry, nedobudovanými kanalizačnými a vodovodnými sieťami a nízkou kvalitou miestnych komunikácií. Rozvojom základnej infraštruktúry v jednotlivých oblastiach sa dosiahne zvýšenie celkovej atraktivity územia regiónu.

Fokusová oblasť: 3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií (PRV).

K fokusovej oblasti 3A prispievajú nasledovné opatrenia:

– **M04 - Investície do hmotného majetku**

Prostredníctvom opatrenia *M04 - Investície do hmotného majetku,* podopatrenie *4.1. - Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov* a podopatrenie *4.2. - Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov* sa budú realizovať nasledovné aktivity:

- investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností *(4.1., 4.2.),*
- investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok) *(4.1., 4.2.),*
- investície do dlhodobého hmotného majetku nakúpeného z druhej ruky vrátane jeho lízingu, ale len v prípade, že žiadateľom o NFP je mladý farmár z Opatrenia 6.1 a v čase podania žiadosti vek majetku neprevýši 3 roky *(4.1.),*
- súvisiace všeobecné náklady definované v kapitole 8.1.3 PRV SR 2014 – 2020 *(4.1., 4.2.).*

Predmetom opatrenia budú okrem iného aj nasledovné činnosti:

- ❖ investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie poľnohospodárskych objektov,
- ❖ obstaranie strojového vybavenia a s tým súvisiace všeobecné náklady,
- ❖ obstaranie technologického vybavenia podnikov a s tým súvisiace všeobecné náklady.

Napriek existujúcemu potenciálu územia a ľudských zdrojov, pôsobí v oblasti verejno – súkromného partnerstva málo samostatne hospodáriacich roľníkov, oblasť trpí nedostatkom miestnych produktov lesnej, poľnohospodárskej a potravinárskej výroby a miestne farmy si vyžadujú dodatočné investície na ich modernizáciu prípadne rekonštrukciu. Poľnohospodárske subjekty reprezentujúce súkromný sektor trpia nedostatkom finančných prostriedkov a nie sú schopné realizovať investičné akcie svojpomocne. Prostredníctvom opatrenia M04 sa poskytne pomoc miestnym poľnohospodárom, potravinárom a spracovateľom, aby tak vedeli zabezpečiť svoj rozvoj, a tým aj rozvoj celého regiónu.

– **M01 - Prenos vedomostí a zručností**

Prostredníctvom opatrenia *M01 - Prenos vedomostí a zručností,* podopatrenie *1.2. – Podpora na demonštračné činnosti a informačné akcie* sa budú realizovať nasledovné aktivity::

- personálne náklady na zabezpečenie, prípravu a realizáciu aktivít vrátane odmien a odvodov do zdravotných poisťovní a sociálnej poisťovne,
- prenájom priestorov a potrebnej techniky,

- matriálno – technické náklady, zahŕňajúce vydávanie odborných publikácií v tlačenej a elektronickej forme, náklady na propagáciu formou informačných a propagačným materiálov, i náklady na služby v súvislosti s aktivitou,
- ubytovacie náklady (výdavky na ubytovanie účastníkov, zamestnancov konečného prijímateľa finančnej pomoci a osôb mimo pracovnoprávneho vzťahu zúčastňujúcich sa na vzdelávacej aktivite hradené formou faktúr na základe prezenčných listín), náklady na občerstvenie resp. dopravné náklady, ak sú súčasťou projektu,
- investičné náklady spojené s realizáciou demonštračnej aktivity,
- vecné ceny do súťaže,
- režijné náklady spojené s realizáciou vzdelávacej aktivity vrátane nákladov na získanie zručností – nepriame výdavky/ náklady súvisiace so zabezpečením podporných aktivít projektu a taktiež náklady konečného prijímateľa finančnej pomoci, ktoré súvisia s projektom (okrem nákladov, ktoré si uplatňuje v rámci priamych oprávnených výdavkov v rámci projektu) napr. nákup tlačív, platby za telefón atď.

Predmetom demonštračných a informačných akcií budú okrem iného aj nasledovné témy:

- *ochranu životného prostredia (environmentálne vhodné technológie, alternatívne zdroje energie, separovaný zber, využívanie biomasy, ochrana, tvorba a manažment krajiny, cieľová kvalita vidieckej krajiny a pod.);*
- *informačné aktivity;*
- *tvorba nových vzdelávacích programov, tvorba analýz vzdelávacích potrieb;*
- *krátkodobé kurzy, školenia, tréningy na získanie potrebných vedomostí a zručností;*
- *konferencie a semináre;*
- *tlačené publikácie a webové portály;*
- *obnovu a rozvoj vidieka;*
- *prístup Leader.*

Pre zabezpečenie strategického cieľa ako aj uvedených špecifických cieľov na základe výsledkov SWOT analýzy bude nutné zabezpečiť vzdelávanie a informovanosť. V území absentuje informovanosť a dostatok informácií o hodnotách územia geoparku (prírodných, kultúrno-historických)v záujme budovania vzťahu k prostrediu a „genius loci“ tak, aby sa budovali služby a ľudia zotrvali žiť na vidieku. Taktiež sa preukázalo, že verejnosť obcí

potrebuje vytvárať priaznivé a príjemné prostredie aj pre návštevníka v záujme zabezpečenia ďalších špecifických cieľov.

Fokusová oblasť: 6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladanie nových malých podnikov a vytváranie pracovných miest (PRV).

K fokusovej oblasti 6A prispievajú nasledovné opatrenia:

- **M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania**

Prostredníctvom opatrenia *M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania,* podopatrenie podopatrenie *6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností* sa budú realizovať nasledovné aktivity:

- náklady uvedené v podnikateľskom pláne *(6.1.)*,
- výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov uvedenou v podkapitole 8.1 PRV SR 2014 – 2020 *(6.4.)*,
- všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1 PRV SR 2014 – 2020 *(6.4.)*,

Predmetom opatrenia budú okrem iného aj nasledovné činnosti:

- *rekonštrukcia a modernizácia nízkokapacitných ubytovacích zariadení;*
- *prestavba alebo prístavba časti rodinných domov a ďalších nevyužitých objektov na nízkokapacitné ubytovanie;*
- *výstavba, rekonštrukcia a modernizácia kempingového ubytovania ;*
- *výstavba, rekonštrukcia a modernizácia doplnkových relaxačných zariadení (sauna, krb, bazén a iné);*
- *diverzifikácia činnosti podnikov do novej oblasti pôsobenia, ktorá predtým nebola predmetom ich činnosti.*

Nevyužitým potenciálom územia(prírodným aj kultúrno-historickým) je z analýz zrejmé, že existencia zariadení cestovného ruchu nie je dostatočne využívaná a neprináša adekvátnu pridanú hodnotu územia geoparku hlavne vo vidieckych oblastiach. Absentuje pobyt v typickom vidieckom a krajinnom prostredí geoparku kde sa nachádza významný potenciál

pre pritiahnutie návštevníka. Banskobystrický geopark ako spoločný produkt sa nepredáva na trhu cestovného ruchu pod jednou značkou a chýba tu ponuka služieb, ktorá by riešila návštevnosť a marketing pre širšie územie geoparku. Chýbajú skúsenosti a poznanie realizácie geoparkov v Európe aj vo svete. Budovaním geoparku ako uceleného územia dáva vynikajúce predpoklady pre zlepšenie odbytu produkcie špecifických poľnohospodárskych aj potravinárskych produktov v rámci diverzifikácie činností v oblasti pôdohospodárskej výroby aj na trhu cestovného ruchu.

- **M01 - Prenos vedomostí a zručností**

Prostredníctvom opatrenia *M01 - Prenos vedomostí a zručností,* podopatrenie *1.2. – Podpora na demonštračné činnosti a informačné akcie.*
(bližšie informácie viď. vyššie)

Fokusová oblasť: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach (PRV)

K fokusovej oblasti 6B prispievajú nasledovné opatrenia:

- **M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach**

Prostredníctvom opatrenia *M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach, podopatrenie 7.2. - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie,* podopatrenie *7.4. - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry*, podopatrenie *7.5. - Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie* sa budú realizovať nasledovné aktivity:

- výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole8.1.3., vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné „ozelenenie“ objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce + všeobecné náklady súvisiace s aktivitami *(7.2., 7.5.),*

- výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole8.1.3., vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné „ozelenenie“ objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie+ všeobecné náklady súvisiace s aktivitami *(7.4.),*

Predmetom opatrenia budú okrem iného aj nasledovné činnosti:

- *rekonštrukciu a modernizáciu rekreačných zón obce;*
- *rekonštrukciu a modernizáciu detských a športových ihrísk, tržníc, autobusových zastávok, amfiteátrov a iné;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu miestnych chodníkov;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu turistických trás, cyklotrás, náučných chodníkov;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu lávok, parkov a verejných priestranstiev ;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu priestorového informačného systému;*
- *výstavbu detských a športových ihrísk, tržníc, autobusových zastávok, amfiteátrov a iné;*
- *rekonštrukciu a modernizáciu obecných stavieb a objektov spoločenského významu;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu miestnej technickej infraštruktúry (vodohospodárskej, dopravnej a ďalšej technickej infraštruktúry);*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu miestnych ciest a mostov;*
- *výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu verejného osvetlenia.*

Zlepšenie podmienok pre obyvateľstvo

SWOT analýza preukázala významný potenciál obcí využiteľný pri budovaní geoparku. Pre stabilizáciu ľudí v službách geoparku je nevyhnutné efektívne využívanie existujúcich zdrojov hlavne stavebno technického potenciálu obcí pre obyvateľstvo. Pôjde o obnovu existujúcich športových a rekreačných zariadení, výstavbu a obnovu areálov rekreácie, zlepšenie vzhľadu a funkčnosti obcí tak, aby bolo možné tento potenciál využívať aj pre návštevníka

- **M19 - Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER**

Prostredníctvom opatrenia *M19 - Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER,* podopatrenia *19.3. - Príprava na vykonávanie činnosti spolupráce MAS,* podopatrenia *19.4. - Podpora na prevádzkové náklady a oživenie* sa budú realizovať nasledovné aktivity:

- predbežnú technickú podporu národného alebo nadnárodného projektu spolupráce , náklady oprávnené v rámci predbežnej technickej podpory môžu byť: náklady v súvislosti s výmenou skúseností (napr. organizovanie stretnutí potenciálnych partnerov, cestovné, ubytovanie, poplatky na tlmočníkov a pod.), náklady na vývoj projektu (napr. štúdie uskutočniteľnosti projektu, konzultácie špecifických problémov, náklady na preklady, ďalšie náklady na zamestnancov a pod.);
- realizáciu národného alebo nadnárodného projektu spolupráce, náklady súvisiace s realizovaním konkrétnej aktivity s jasne identifikovanými výstupmi, ktoré budú mať dopad na príslušné územia; náklady súvisiace s budovaním kapacít, a výmenou skúseností v oblasti miestneho rozvoja – napr. spoločné publikácie, semináre, twinningové opatrenia (výmenné pobyty manažérov, zamestnancov a pod.) vedúce k prijatiu spoločnej metodológii a pracovných postupov alebo k vypracovaniu spoločných alebo koordinovaných rozvojových dokumentov; spoločné náklady partnerov spolupráce – náklady, ktoré zdieľajú viacerí partneri projektu spolupráce (napr. náklady na vytvorenie webového sídla, spoločných brožúr a pod.);
- financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD;
- financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD;

Predmetom opatrenia budú okrem iného aj nasledovné činnosti:

- *propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;*
- *výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác;*
- *vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov,*
- *výmenné pobyty a výmeny skúseností s inými MAS.*

Väzba auditu na opatrenie M06 (PRV SR 2014 – 2020)

Územie má mimoriadne predpoklady pre rozvoj vidieckeho turizmu. Poskytuje hodnotné prírodné prostredie, európske až svetové kultúrne a historické hodnoty. Chýba mu však kvalita a ponuka služieb, ubytovanie vidieckeho charakteru a vybudované náučné a poznávacie trasy s komplexnou ponukou. Jedným z ťažiskových hospodárskych odvetví územia je cestovný ruch a rekreácia. V území sa nachádzajú strediská cestovného ruchu nadregionálneho, celoštátneho a medzinárodného významu s perspektívami ďalšieho rozvoja. Najvýznamnejším priestorom s rozvinutým cestovným ruchom je severná časť, v okrajových polohách Veľkej Fatry, Starohorských vrchov a Nízkych Tatier. Významným sídlom je kúpeľné miesto Brusno so zameraním na liečenie chorôb zažívacieho traktu.

Problémová analýza jednoznačne poukazuje na silný rekreačný potenciál územia partnerstva a súčasne klesajúcu návštevnosť. Územie **neponúka v dostatočnej miere a kvalite ubytovanie s doplnkovými službami zameranými na ukážky vidieckeho spôsobu života v prepojení na prírodné prostredie, poľnohospodárske činnosti, tradičné remeslá, tradičné jedlá to všetko v kontakte s pôvodným obyvateľstvom.**

Analýza preukázala, že v súčasnosti slabne záujem hostí o hotelové ubytovanie. V hlavných strediskách sa objavil silný dopyt po exkluzívnych rodinných zariadeniach typu rekreačný apartmán a obytno-rekreačný dom. V ostatných obciach prevláda **dopyt po ubytovanie v súkromí vo vidieckych chalupách, rodinných domoch alebo v penziónoch.** Ubytovateľov na súkromí, ktorí poskytujú požadovanú kvalitu s potrebnými službami pre pohodlie a zážitok návštevníka je stále nedostatok.

SMR kladie dôraz na budovanie ubytovacích a stravovacích kapacít s dostatočnou oddychovou a relaxačnou vybavenosťou , predovšetkým s využitím existujúcich objektov po ich rekonštrukcii, systém založiť na malokapacitnom rodinnom a penziónovom spôsobe ubytovania a stravovania.

Obsadenosť súčasných kapacít je malá hlavne v letnej sezóne. Rovnako nepostačuje dĺžka pobytu hosťa. Chýba efektívny marketing s komplexnou ponukou služieb tak, aby sa návštevník zdržal v obci, kde bude ubytovaný čo najdlhšie a celoročne. Pre dosiahnutie vyššej návštevnosti nepostačuje len zvyšovanie ubytovacích kapacít a doplnkových služieb ale **chýbajú aktivity propagácie územia pod jednou značkou**, **cielený marketing** na regionálnej až medzinárodnej úrovni. Značka geoparku nevyhnutne potrebuje pripravené produkty ponúknuť návštevníkovi rôzneho zamerania predovšetkým poznávacie a náučné trasy. Riešením zvýšenia návštevnosti okrem budovania služieb je kvalitný marketing

smerom k potenciálnemu návštevníkovi : obyvateľ mesta, slovenský turista, zahraničný turista alebo špeciálne zameraný turista na problematiku geoparkov.

Napriek faktu, že sa väčšina vidieckych obcí nachádza v dostupnej vzdialenosti k pracovným príležitostiam v meste je tu evidovaná značná nezamestnanosť. Väčšina obyvateľstva je závislá na zamestnávateľoch v meste, kde je rovnako už dosť značná nezamestnanosť. Rozvoj vidieckeho turizmu je príležitosť pre prácu s dlhodobo nezamestnanými a pre vznik nových pracovných miest. Mnohé nové služby dávajú veľký priestor pre uplatnenie všetkých sociálnych skupín obyvateľov.

Väzba auditu na opatrenie M01 (PRV SR 2014 – 2020)

Pre úspešnú realizáciu rozvoja územia je nevyhnutné **poznanie kvality ľudského potenciálu**. Z hľadiska cieľov SMR je poznanie územia a vzťah k prostrediu kľúčovou podmienkou pre budovanie geoparku.

Pre realizáciu zámerov budovania geoparku, manažmentu, jeho ochranu a starostlivosť oň ako aj jeho udržanie je potrebný človek. Samospráva ako správca územia, miestni rozvojoví aktéri a vlastníci ako tvorcovia a obyvatelia ako ochrancovia a udržiavatelia. K tomu je potrebná **profesionalizácia správneho výkonu, environmentálne povedomie verejnosti a vzťah k miestu života, práce a oddychu**.

Stav ekonomickej produktívnosti je pomerne vyhovujúci. Napriek faktu, že v roku 2008 dosiahol priemerný vek obyvateľstva a aj index starnutia v území vyššie hodnoty ako v okrese Banská Bystrica, v Banskobystrickom kraji aj SR, považuje sa tento potenciál za vhodný v oblasti ďalšieho vzdelávania.

Úroveň vzdelanosti je rôznorodá a nesústreďuje sa vždy na pozitívne využitie v prospech kvality tvorby vidieckeho prostredia. Problémová analýza poukázala na slabé environmentálne a kultúrne povedomie obyvateľstva ako aj súčasných prevádzkovateľov služieb o hodnotách územia , čoho príčinou je nedostatok skúseností v rozvoji cestovného ruchu a informácií o území geoparku. Nedostatočné je aj povedomie v oblasti tvorby hmotného prostredia obcí v duchu tradícií a mierky vidieka. Nedostatočné zručnosti pre získanie vyššej odbornosti v podnikoch, získanie konkurencieschopnosti na trhu práce a v tvorbe vlastných pracovných príležitostí.

Väzba auditu na opatrenie M07 (PRV SR 2014 – 2020) a aktivity Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania, podpora lokálnych ekologických služieb; Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO (IROP)

SWOT analýzou boli zistené skutočnosti, že prostredie obcí zastaráva a nespĺňa základné energetické parametre. Ide hlavne o objekty a priestory verejného záujmu (obecné stavby a zariadenia kultúry, športu, oddychu a iné), ktoré si vyžadujú údržbu a obnovu. SMR neuvažuje s budovaním ďalších nových zariadení kým nebude prehodnotená opodstatnenosť a potreba udržania existujúcich objektov, zariadení a priestorov. Obce disponujú značným stavebných potenciálom, ktorý je v nevyhovujúcom stave. Materiálna základňa obcí si vyžaduje modernizáciu a efektívnejšie využitie. Rovnako obce už dlhodobo neinvestujú do skrášľovania verejných priestorov. Vybavenosť a služby sa orientujú na nevyhnutné služby, ktoré sú nedostatočné hlavne v oblasti sociálneho vybavenia. Mnohé objekty škôl a kultúry sú nedostatočne využívané a energeticky neefektívne. Informačná spoločnosť v území je v porovnaní s mestom minimálna.

Pokiaľ má územie plniť úlohu atraktívneho a príťažlivého prostredia je nevyhnutné riešiť primárne podmienky kvality životného prostredia ako: čistota vodných tokov, ovzdušia, pôdy opatreniami na elimináciu negatívnych vplyvov a kvalitné a moderné odpadové hospodárstvo. Ochrana a starostlivosť o prírodné a krajinné prostredie ako aj kultúrne pamiatky v obciach plnia neoddeliteľnú súčasť kvality prostredia pre obyvateľov a návštevníkov.

V analýzach bolo preukázané, že v obciach chýbajú chodníky, lávky, zóny rekreácie a oddychu, estetické architektonické diela, architektonicky vhodné autobusové zastávky a iné objekty technického zamerania. V obciach sa nachádza dostatok športovísk pre obyvateľstvo (futbalové, volejbalové, tenisové ihrisko, detské, telocvičňa, lyžiarske). Športové a oddychové priestory sú však v nevyhovujúcom technickom stave a nedostatočne vybavené zariadením.

SMR sa zameriava na zlepšenie technického a estetického stavu týchto objektov a priestranstiev v obciach s cieľom dosiahnuť príťažlivejšie prostredie a lepší technický stav pre ďalšie využitie nielen pre obyvateľstvo ale aj pre návštevníkov.

Analýzou bolo preukázané, že územie je typické rôznorodosťou krajinného prostredia, čo sa odrazilo aj na vývoji historických sídelných štruktúr, ktoré vznikali vo vzťahu k možnostiam jeho hospodárskeho využívania. Historicky išlo o ťažiskový priestor s rozvinutou ťažbou rúd a história ťažby a baníctva siaha až do 4 000 rokov p.n.l.. Väčšina obcí má charakter

poľnohospodárskych podhorských obcí. Vidiecke sídla tvoria historické osídlenie, na ktorých urbanizme a architektúre sa odráža prioritná hospodárska činnosť ich pôvodných obyvateľov - baníctvo, hutníctvo, poľnohospodárstvo, pastierstvo, práca v lesoch.

Hmotné kultúrne dedičstvo riešeného územia tvoria zachované historické urbanisticko-architektonické štruktúry obcí s pamiatkami architektúry niekoľkých storočí, ľudové staviteľstvo s regionálnymi osobitosťami prvkov a štruktúr, technické pamiatky, záhrady a parky doplnené drobnou architektúrou dotvárajúce urbanizované prostredie, archeologické lokality.

Problémová analýza preukázala ako dôsledok nekoordinovaného a nevyváženého rozvoja absenciu niektorých základných služieb pre obyvateľstvo. Opatrením M07 stratégia rieši rekonštrukciu a obnovu resp. modernizáciu rekreačných zón v obciach ako zastávok náučno-poznávacích trás geoparkom. Rieši rekonštrukciu a modernizáciu existujúcich kultúrnych a športových zariadení vrátane drobných stavieb, ktoré dotvárajú verejné priestory v obci.

Ako príčina nedobudovanej občianskej vybavenosti je nedostatočné využitie existujúceho potenciálu hodnôt obcí a krajiny v cestovnom ruchu tak, aby sa tým zvýšila estetická hodnota novovybudovaných, rekonštruovaných a modernizovaných verejných priestorov, chodníkov, lávok, informačného systému a turistických chodníkov a trás s prezentáciou hodnôt pre zvýšenie environmentálneho a kultúrneho povedomia o hodnotách územia. Tieto skutočnosti zvýšia príťažlivosť obcí, čím môžu významne ovplyvňovať aj návštevnosť obcí a ich krajinného prostredia.

Opatrenia riešia problémy územia Banskobystrického geoparku, čím podporuje jeho rozvoj podľa skutočných potrieb. Existenciou partnerstva a činnosťou VSP BBGMP tak, ako bola realizovaná aj doposiaľ je zabezpečená trvalá udržateľnosť rozvojových aktivít, pretože príprava a realizácia rozvoja sa v území uskutočňuje a bude uskutočňovať aj po ukončení finančnej podpory z PRV priebežne za aktívnej spolupráce partnerstva. To bude zabezpečované v spolupráci s partnermi na regionálnej úrovni prostredníctvom rozvojových projektov partnerstva a aktívnou pomocou pri projektoch potenciálnych ale aj konečných prijímateľov pomoci z obcí partnerstva.

Väzba auditu na opatrenie M04 (PRV SR 2014 – 2020) a aktivitu Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP)

Hospodárenie s pôdou má významné postavenie hlavne v lesníctve. V území sa nachádza niekoľko lesohospodárskych subjektov a poľnohospodárskych družstiev a viacero súkromne-hospodáriacich roľníkov. Finalizáciou výroby sa však zaoberá len niekoľko prvovýrobcov. Existujú tu však snahy o **zavádzanie moderných technológií a predaj finálnych výrobkov ako aj o diverzifikáciu výroby smerom k aktivitám nepoľnohospodárskeho charakteru vrátane využívania obnoviteľných zdrojov energie ako aj výrobu a spracovanie tradičných materiálov a výrobkov.** V území má tradíciu aj salašníctvo a remeslá.

V rámci územia BBGMP sa nachádzajú aj poľnohospodárske podniky a osoby a podnikajúce v poľnohospodárskej oblasti, ktorých podporou chce verejno – súkromné partnerstvo dosiahnuť ďalší rozvoj regiónu. Opodstatnenie podpory tejto oblasti vyplýva z neustále klesajúceho charakteru agropotravinárskej produkcie v rámci Slovenskej republiky. Podporou miestnych spracovateľov a fariem sa prispeje k dotvoreniu celkového cieľa regiónu, ktorý BBGMP sleduje a snaží sa naplniť vo všetkých smeroch.

Malé a stredné podniky predstavujú sú dôležitým prvkom každej trhovej ekonomiky. Ich postavenie je dôležité najmä z dôvodu ich podielu na tvorbe zamestnanosti. Tento fakt si uvedomujú aj aktéri verejno – súkromného partnerstva BBGMP, práve z tohto dôvodu sa zamerali aj na podporu týchto podnikov. Kľúčový prínos malých a stredných podnikov pre miestnu ekonomiku spočíva v ich schopnosti zabezpečiť zdravý ekonomický vývoj vďaka ich dynamickému rozvoju , vysokému stupňu prispôsobivosti, kreativity a schopnosti uspokojiť dopyt aj tých najnáročnejších zákazníkov. Malé a stredné podniky na Slovensku často narážajú na problémy so získavaním potrebných finančných zdrojov pre ich ďalší rozvoj a preto je potrebné pomôcť im. Podporou ekonomického rozvoja aj remesiel a služieb dosiahne vidiek BB geoparku ideálny priestor pre predaj a odbyt miestnej produkcie prostredníctvom regionálneho geoturizmu

4.3. Súhrn strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

<table>
<tr><td colspan="3">Vízia

S dobre fungujúcim partnerstvom chceme lepšie využívať prírodný, sociálny a ekonomický potenciál obcí s bohatou geologickou stavbou a banskou históriou a dosiahnuť rozvoj v čistom a nenarušenom nádhernom prírodnom prostredí národných parkov ochrany prírody a ďalších vzácnych krajinných oblastí .</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Strategický cieľ

Zlepšenie ekonomických a životných podmienok vidieckeho obyvateľstva a zvýšenie príťažlivosti obcí pre dosiahnutie vyššej konkurencieschopnosti územia environmentálne citlivého prostredia geoparku.</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Priorita 1:

Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou</td></tr>
<tr><td colspan="3">Špecifický cieľ: 5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií</td></tr>
<tr><td>Opatrenia PRV:
-</td><td>Opatrenia IROP:
- Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD
- Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev</td><td>Iné opatrenia:
-</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Priorita 2:</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou</td></tr>
<tr><td colspan="3">Špecifický cieľ: 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach</td></tr>
<tr><td>Opatrenia PRV:
-</td><td>Opatrenia IROP:
- Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania.
- Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania.
- Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO</td><td>Iné opatrenia:
-</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Priorita 3:

Priorita 3</td></tr>
<tr><td colspan="3">Špecifický cieľ: 3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.</td></tr>
<tr><td>Opatrenia PRV:
- M04 - Investície do hmotného majetku
- M01 - Prenos vedomostí a</td><td>Opatrenia IROP:
-</td><td>Iné opatrenia:
-</td></tr>
</table>

zručností		
Priorita 4: *Priorita 6*		
Špecifický cieľ: *6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladanie nových malých podnikov a vytváranie pracovných miest*		
Opatrenia PRV: - *M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania* - *M01 - Prenos vedomostí a zručností*	Opatrenia IROP: -	Iné opatrenia: -
Priorita 5: *Priorita 6*		
Špecifický cieľ: *6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach*		
Opatrenia PRV: - *M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach* - *M19 - Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER*	Opatrenia IROP: -	Iné opatrenia: -

4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

Stratégia CLLD uvádza súbor základných integračných opatrení a konkretizáciu ich aplikácie na úrovni územia, medzi prioritami/špecifickými cieľmi v rámci aktivít IROP a opatreniach PRV. Tieto budú aplikované v celom území MAS a v rôznych úrovniach *viď. postupy stratégie* **. Možnosti spolupráce sa orientujú na získavanie podnetov, identifikáciu problémov a návrhov stratégie počas celého obdobia tvorby stratégie** *viď. harmonogram spracovania SMR CLLD.*

Postupy spracovania stratégie

Aktivizácia v regióne prebiehala už od roku 2010 v jednotlivých mikroregiónoch. Aktivizáciu uskutočňovali miestne iniciatívy v jednotlivých obciach okresu. Verejnosť sa zúčastňovala zvolávaných stretnutí, kde pracovali s profesionálnym facilitátorom na tvorbe SWOT analýz, problémovej analýze a stratégii rozvoja mikroregiónu. Celkom sa uskutočnilo 2 – 6 stretnutí na 1 obec a 8 stretnutí v mikroregiónoch. Posledné stretnutia sa uskutočnili v roku 2017. V roku 2010 sa partnerstvo rozhodlo pokračovať v práci prístupom LEADER. Počas tohto obdobia v teréne pracovali **tzv. miestni manažéri** vyškolení ešte v roku 2009. Tí komunikovali, stretávali sa s miestnymi aktérmi na úrovni spolku, podniku, obce aj mikroregiónu. Identifikovali **akčné skupiny zložené z aktívnej verejnosti** (občanov, podnikateľov, starostov). Tieto sa neskôr zúčastňovali procesu tvorby stratégie.

Bolo nutné aktualizovať všetky etapy napriek faktu, že za roky budovania partnerstiev na úrovni mikroregiónov sa strategický rámec v zásade nezmenil. Zmenila sa však skutočnosť, že riešené územie sa zlúčilo do VSP partnerstva Banskobystrický geomontánny park – BBGMP a bolo nevyhnutné v roku 2010 vypracovať novú integrovanú stratégiu v zmysle metodiky MP SR. Celkom sa v roku 2009 uskutočnili cca 1 -2 v obci t.j. spolu v území VSP BBGMP 52 stretnutí v obciach a 6 stretnutí na úrovni partnerstva.. Významným prvkom v pokroku myslenia 18 účastníkov procesu bola návšteva partnerského geoparku v Nemecku v septembri 2009. Rovnako ako návšteva MAS BB kraja (MAS Podpoľanie) v decembri 2009 kedy sa zúčastnili členovia Správnej rady BBGMP Výsledkom bola **spolupráca aktérov v rozvoji.** Rovnako významným východiskom tvorby stratégie boli prieskumy rozvojových zámerov medzi potenciálnymi prijímateľmi pomoci. Prieskum zabezpečovali miestni manažéri v priamej komunikácii s miestnou samosprávou, občianskymi iniciatívami ale hlavne s podnikateľmi. Výsledkom bol odhad pripravených investícií v rámci opatrení hlavne zameraných na opatrenia Stratégie CLLD realizované prostredníctvom Leadra.

Zverejnenie stratégie prebehlo prostredníctvom workshopov, na web stránkach obcí v miestnej tlači v priebehu rokov 2012 -2014.

Stratégia CLLD je do väčšej miery orientovaná na politiku EÚ podpory zo ŠF EÚ a štátnu resp. regionálnu dotačnú politiku. Jednotlivé opatrenia sú stanovené v jasnej štruktúre so zreteľnou formuláciou tak, aby bolo možné identifikovať možný zdroj financovania z IROP a PRV. **Stratégia CLLD tiež zabezpečuje takú integrovanú stratégiu, že je určená rôznym záujmovým skupinám, verejnému sektoru rovnako ako súkromnému. Stratégia CLLD predpokladá spolufinancovanie projektov akčného plánu ako pridanú hodnotu konečných prijímateľov pomoci ku zdrojom poskytnutým na realizáciu stratégie. Celý postup spracovania stratégie ako aj jej postupnej realizácie dodržiava princípy programovania, partnerstva, subsidiarity, adicionality a transparentnosti.** Rovnako svojím dlhodobým a transparetným procesom jej spracovania Stratégie CLLD garantuje trvalú udržateľnosť nielen procesov programovania ale hlavne partnerstva a projektov rozvoja v prípade úspešnosti a vonkajšej podpory. Pre zabezpečenie endogénneho rozvoja v zmysle stratégie bude nevyhnutné k existujúcim zdrojom pripojiť ďalšie EÚ zdroje. Stratégia CLLD geoparku a existujúci potenciál a zdroje dávajú pre takýto proces tie najlepšie predpoklady.

Harmonogram spracovania Stratégie CLLD

A: Aktivizácia *(postupne od roku 2008 - 2010)*

- Pomoc pri facilitovaných pracovných stretnutiach - *zápisy a technická pomoc,*
- Tvorba databáz – *obce, podnikatelia, združenia (adresáre),*
- Zber podkladov – *sumarizácia existujúcich dokumentov (PHSR, iné),*
- Aktivizácia verejnosti – *účasť na podujatiach, osobné informačné stretnutia, skupinové informačné stretnutia pre podnikateľov, MVO, obce, aktívnych občanov s cieľom informovať o tom, čo je program LEADER, že sa územie zapája, čo to znamená a pod.,*
- Publikovanie – *zverejňovanie a informovanosť, články v miestnej tlači, web stránky, informácie o dianí v regióne.*

B: Mapovanie *(roky 2011 – 2014, aktualizácia 2015, 2016)*

- Mapovanie a zber údajov – *identifikácia zdrojov informácií, získavanie údajov a informácií, spracovanie- existencia tabuľkových prehľadov projektových zámerov rozvoja podnikov, obcí a miestnych iniciatív,*
- Organizovanie a realizácia pracovných stretnutí – facilitácia – *stretnutia k analýzam a problémom, k stratégii –stretnutia aj v poľnohospodárskych podnikoch s konzultáciou k diverzifikácii poľnohospodárskych činností do geoturizmu,*
- Spracovanie auditu zdrojov – *exaktné spracovanie informácií do grafov, tabuliek a textov,*
- Spracovanie SWOT analýz a problémovej analýzy – *výstupy zo stretnutí v obciach a mikroregiónoch, orientácia v problémoch - existencia dokumentácie parciálnych stretnutí v obciach (výstupy SWOT po jednotlivých obciach, fotodokumentácia a prezenčné listiny).*

C: Návrhová časť *(2014 v mikroregiónoch, rok 2015 a 2017 spoločne za 22 obcí)*

Tvorba strategického rámca a akčné plánovanie – *definovanie hlavného cieľa rozvoja strategický cieľ, problémových oblastí ako priorít, návrh riešení problémov ako opatrenia a návrh zabezpečenia opatrení prostredníctvom konkrétnych aktivít v prípade opatrení osi 5 IROP a priorít 3 a 6 PRV.*

D: Implementačná časť *(2016 v partnerstve)*

Príprava implementačného rámca a tvorba interných smerníc – *definovanie spôsobu zabezpečenia a realizácie opatrení Stratégie CLLD v akčnom pláne a návrh spôsobu práce.*

4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Plánované opatrenia fungovania a riadenia partnerstva a MAS spolupráce medzi jednotlivými aktérmi na miestnej a regionálnej úrovni strategického rámca sledujú inovatívne znaky CLLD stratifikované podľa relevantných skupín. Týmito skupinami sú skupiny podnikateľov spolupracujúcich s miestnou samosprávou pri plánovaní rozvoja s cieľom budovania geoturizmu, zvýšenia návštevnosti a dobudovania služieb nielen obyvateľstvu ale aj turistovi. Inovačnými znakmi budú nové produkty, služby, výrobky

a technológie súvisiace s budovaním banskobystrického geoparku s využitím modernej IKT vo výrobe produktu geoturizmu. Takými projektami sú projekty **obcí a občianskych iniciatív** opierajúce sa o vedu a výskum (geologická úloha, ktorá identifikuje **292 lokalít záujmu** geoparku) Tieto sa objavujú v jednotlivých rozvojových zámeroch v území v jeho osídlenej časti ale aj vo voľnej krajine. Inováciou je napríklad prepojenie náučno poznávacích trás vedených krajinou so zastaveniami v obciach s dobudovaním miestnych služieb, zlepšením fyzického stavu verejných služieb ich modernizáciou (napr. elektronizácia informácií o obci a geoparku- terminály a pod.), zokruhovaním trás a zlepšením dostupnosti vidieckych oblastí. Ďalšou inováciou je snaha o výmenu skúseností **podnikateľov -miestnych producentov** s externým prostredím t.j. susednými až cezhraničnými. Výsledkom by mali byť moderné inovatívne projekty miestneho rozvoja s aplikáciou aj informačnej technológie napr. QR kódov, web portálu a card systému v službách CR. Vznikom malých a mikropodnikov sa dosiahne zase obnova remeselných zručností a stavebných objektov výroby a služieb využitím existujúceho stavebného potenciálu, jeho energetickým zhodnotením, obnovou a prevádzkovaním.

Zmeny oproti doterajšej praxi programovania stratégie rozvoja:

Nosnou inováciou je budovanie GEOPARKU ako spoločný cieľ pri budovaní komplexného produktu na trhu cestovného ruchu s dopadom na ekonomický a spoločenský život vo vidieckych obciach. Zmenou riešenia problémov vo VSP BBGMP je hlavne skutočnosť, že partnerstvo vzniklo na základe miestnych potrieb zdola nahor priamo od konkrétnych osôb ako: starosta obce, predseda mikroregiónu, podnikateľ, predseda občianskeho združenia a pod.. Znamená to fakt, že vznikla konkrétna potreba **spájania síl v regióne** akou je to, že región je z prírodného, kultúrneho a historického hľadiska významným artiklom na trhu cestovného ruchu. Tieto osoby oslovili odborné inštitúcie o podporu a založili konkrétnu podobu partnerstva. Verejno-súkromné partnerstvo Banskobystrický geomontánny park (BBGMP) vzniklo s cieľom integrovaného rozvoja územia geoparku (neformálne už v roku 2004 a formálne v roku 2006). Partnerstvo nevzniklo kôli PRV ale začalo svoju činnosť proramovať, kedy sa prístup Leader preukázal ako významná pomoc pre vidiecky priestor geoparku až v roku 2008 -2009, kedy bola spracovaná a predložená Integrovaná stratégia rozvoja územia Banskobystrický geopark (skr. ISRÚ) na podporu z PRV 2007 -2013. Žiaľ neúspešne. Napriek tomu partnerstvo postupne, i keď pomalšie realizovalo predmetný rozvoj v rámci ISRÚ v rokoch 2009 – 2014 až podnes.

Problémov je všade dosť ale nie je zaužívané aby sa nimi zaoberal niekto iný ako len ten, koho sa priamo týka t.j. vznikla inštitúcia (BBGMP), ktorá problémy rieši skôr ako vzniknú. Pracuje koncepčne, systémovo a postupne**. Pracuje na princípe „dohody" a „koordinácie". Odstraňuje duplicitu, znižuje nákladovosť a rieši hierarchiu problémov tým, že odstraňuje príčiny a nie dôsledky.** Inovačnou aktivitou je **pochopenie existencie** hodnotného potenciálu územia partnerstva natoľko, že aktivizovali viaceré oblasti ako: vzdelávanie ľudských zdrojov, posilnenie miestneho a environmentálneho povedomia, podpora vzniku nových služieb verejného sektora, využitie potenciálu združení, spolkov, klubov pre **vznik doplnkových pracovných miest** v službách cestovného ruchu, zaangažovanie podnikateľa na **kumulácii zdrojov pre verejné investície** a riešení vecí verejných, **rozvoj podnikania vo vidieckom turizme a v tvorbe miestnych produktov hospodárenia, medzisektorová spolupráca** na miestnej úrovni a iné.

Geopark je v úzkom prepojení na národnú a medzinárodnú sieť budovania podobných destinácií doma aj vo svete. Má jasnú štruktúru a **využíva GEO potenciál**, ktorým je naše územie tak príznačné a bohaté. Rieši miestne problémy a **zapája do života vedu a výskum, spolupracuje s odbornými inštitúciami** a je založený **výsostne na vnútorných danostiach a potrebách**. VSP BBGMP je iniciátorom, koordinátorom a gestorom budovania geoparku ako ponuky konkurencieschopného produktu, nielen samoúčelné partnerstvo bez uskutočniteľného cieľa. Prístup LEADER si zvolilo ako spôsob realizácie stratégie, pretože má veľa spoločného s budovaním geoparkov v Európe aj vo svete. Najsilnejším prvkom je však **prenos získaných poznatkov** počas budovania geoparku v iných územiach do toho nášho tak, aby sme to vedeli uplatniť v našich ekonomických a spoločenských pomeroch.

V riešení miestnych problémov je **inovatívnym aj spôsob práce** pri tvorbe stratégie od prieskumu, informácií, overenia a dohody o problémoch k spoločným riešeniam zisťovaním, **rozhovormi, komunikáciou s rôznymi miestnymi skupinami, porovnávania** s vonkajším pohľadom odborníka až po dohodu o riešeniach.

Inováciou je aj banská (montánna) história , ktorá siaha až 4000 rokov naspäť. To znamená spoločný prvok, ktorý spája subjekty rozvoja vo VSP BBGMP. Pracuje sa na **konkrétnych vizualizáciách** niektorých rozvojových aktivít ako napr. Banské múzeum a technické diela, čo významne dokresľuje podobu toho, čo chceme v území dosiahnuť aj pre laickú verejnosť.

Nové riešenia sú tie, ktoré v rozvoji plánujú **využívať aj kapacity znevýhodnených resp. marginalizovaných** skupín obyvateľstva tým, že sa budú priamo zúčastňovať na prevádzkovaní podporných služieb.

Prevádzkovatelia rôznych **služieb pod značkou Geoparku** budú tvoriť reťazce na seba nadväzujúcich a doplňujúcich sa služieb **pod jednou značkou kvality s výhodami** pre poskytovateľa služby v podobe spoločného marketingu, lepšej predajnosti služby, podpory verejnosti a zvýhodnenými cenovými podmienkami u iných poskytovateľov. **Typickým príkladom inovácie je vznik miestnych produktov zameraných na geomontanistiku ako napr.** služby: gastronómia s názvami jedál podľa nerastov (medená, strieborná, zlatá a pod.) , práca s nerastom a získavanie medi, striebra, zlata rôznymi procesmi, ťažba rudy a tavenie pravekým, stredovekým a novodobým spôsobom, baníctvo v službách ubytovania a stravovania s využitím miestneho koloritu, sprístupnenie banských diel, oživenie baníckych tradícií v kultúre, miestne múzeá, prezentácia historických geologických etáp rozvoja Zeme, kúpeľníctvo a vplyvy baníctva na vznik stavieb a ďalšie príklady nových ekonomických aktivít pod značkou geoparku.

K naplneniu cieľov okrem horeuvedeného prispievajú inovácie hlavne tým, že **zapájajú do riešení hlavných aktérov rozvoja** na miestnej úrovni, informujú a vzdelávajú ich, robia významnú osvetu v práci s odborníkom opieraním sa o vedecké výskumy a budovaním vzťahu k prostrediu a hodnotám prostredia. Budovaním geoparku bude riešená problematika pochopenia, čo je to využitie hodnôt územia v ekonomickom rozvoji tak, aby boli udržateľné aj do budúcnosti. Ide o starostlivosť o hodnoty, vzdelávanie k profesionalite, podpore pôdohospodárov k miestnej produkcii s uplatnením aj v službách a v alternatívach hospodárenia v turizme. **Geopark podporuje rozvoj vidieckeho turizmu, agroturizmu, prezentácii hospodárenia s lesmi dnes aj v minulosti, podporuje prezentáciu miestnej kultúry Rómov, miestnych remesiel a tradícií, učí obyvateľov pracovať pod jednou značkou s jasným cieľom, určuje štandardy vzhľadu a funkčnosti obcí**, dáva predpoklady pre smerovanie štátnych a EU podpôr. **Zapája rôzne skupiny obyvateľstva a rieši doplnkové zdroje popri hlavných príjmoch** napr. ženy na materskej, Rómov, dôchodcov aj hendikepovaných a mládež. Dáva predpoklady pre podporu záujmovej činnosti detí a mládeže a tým aj návštevníkom regiónu.

Geopark sám o sebe je inováciou, ktorá má premyslené postupy a spôsoby zabezpečovania jeho budovania a rozvoja podľa zásad budovania siete geoparkov v

Európe a vo svete (viď. http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/global-geoparks). **Má jasne stanovené oblasti,** v ktorých sa realizuje rozvoj: **environmentálna** *(zložky ŽP, vzdelávanie a výchova)*, **ekonomická** *(marketing, projekty rozvoja podnikov, pridaná hodnota)*, **vedecko výskumná** *(štátna a inštitucionálna podpora)* **a kultúrno-historická** *(kultúra prostredia, ochrana a starostlivosť o hodnoty).* To všetko s vybudovaným manažmentom ako výkonnou zložkou viď. nepovinné prílohy.

Väzba na víziu a strategické ciele

Geopark = obec ako miesto života a miesto obživy

Geopark = miesto zážitku a pôžitku

Geopark = ľudia ako tvorcovia rozvoja a ochrancovia hodnôt

Geopark = pridaná hodnota vidieckeho rozvoja

Inovatívnymi postupmi využitia miestneho potenciálu a s metodikou budovania geoparkov má VSP Banskobystrický geopark výborné vyhliadky realizovať komplexný a udržateľný rozvoj vidieckych obcí v tak náročnom území z hľadiska geografie a podmienok pre hospodárenie.

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Základnú právnu úpravu miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) obsahuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006.

MAS je právnickou osobou podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, ktorej je schválená stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len „stratégia CLLD“) a udelený štatút MAS.

Organizačná štruktúra partnerstva je zostavená tak, aby napomáhala k napĺňaniu poslania a cieľov partnerstva a aby spĺňala ustanovenia Usmernenia k Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programovacie obdobie 2014-2020. Základným dokumentom upravujúcim organizačnú štruktúru partnerstva sú stanovy združenia. Vzhľadom na to, že partnerstvo svoju činnosť realizuje už niekoľko rokov, pre potreby prístupu LEADER svoje štruktúry upravuje prostredníctvom interných smerníc a organizačným a pracovným poriadkom, ktoré schvaľuje Zhromaždenie členov.

MAS je zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv.

Úlohy MAS v zmysle nariadenia EÚ č. 1303/2013:

a) vypracovanie a vykonávanie stratégie CLLD, kde sú uvedené ciele, opatrenia a činnosti, ktoré má v pláne realizovať na danom území v zmysle SWOT analýzy (silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby) celého územia MAS;
b) budovanie kapacít miestnych aktérov na vytváranie a uskutočňovanie operácií vrátane podporovania ich schopností na riadenie projektu - realizácia seminárov, školení, konferencií, workshopov pre členov MAS a ďalších miestnych aktérov, zameraných na rozširovanie ich vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác a pod.;
c) vypracovanie nediskriminačného a transparentného výberového konania a objektívnych kritérií výberu operácií, ktorými sa zabráni vzniku konfliktu záujmov, čím sa zabezpečí, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy, a umožní výber písomným konaním;
d) zabezpečenie súladu so stratégiou CLLD pri výbere operácií tak, že sa tieto operácie zoradia podľa ich prispievania k plneniu cieľov a zámerov tejto stratégie;
e) príprava a uverejnenie výziev na predkladanie návrhov alebo konanie pre predkladanie pokračujúcich projektov vrátane vymedzenia výberových kritérií;
f) prijímanie a posudzovanie žiadostí o podporu;

g) výber operácií a stanovenie výšky podpory a predloženie návrhov orgánu zodpovednému za konečné overenie oprávnenosti pred schválením;
h) monitorovanie vykonávania stratégie CLLD a podporovaných operácií a vykonávanie špecifických hodnotiacich aktivít súvisiacich s touto stratégiou.

Medzi ďalšie úlohy MAS patrí:

i) administratívna činnosť - vedenie zložiek projektov a uchovávanie dokladov (archivácia), aktualizácia stratégie CLLD, vrátane štúdií a analýz dotknutej oblasti/časti stratégie a územia a pod.;
j) publicita a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;
k) sieťovanie a spolupráca s inými MAS, resp. subjektmi na vidieku;
l) spolupráca s RO pre PRV SR 2014 - 2020, RO pre IROP, Národnou sieťou pre rozvoj vidieka, PPA ako aj s ďalšími inštitúciami v súvislosti s riadením, kontrolou a monitorovaním realizácie nástroja CLLD.

Pre správnu implementáciu nástroja CLLD/LEADER bude vytvorená nasledovná štruktúra orgánov a ich právomocí:

a) Najvyšší orgán/
b) Výkonný orgán
c) Výberová komisia
d) Monitorovací výbor
e) Štatutárny orgán – predseda a riaditeľ
f) Kontrolný orgán

Základom sebahodnotenia je dodržiavanie smerníc, ktoré presne stanovujú práva a povinnosti jednotlivých orgánov MAS. Smernice zachytávajú všetky dôležité pravidlá chodu a kontrolovania jednotlivých orgánov.

Najvyšší orgán

Najvyšším orgánom je Zhromaždenie členov, ktoré je tvorené zo všetkých členov združenia. Zhromaždenie členov je dôležitým orgánom riadenia a rozhodovania združenia. Najvyšší

orgán združenia je tvorený zo všetkých členov združenia, vykonáva napr. nasledovné činnosti:

a) Rozhodovanie o zmene stanov združenia.
b) Schvaľovanie interných smerníc a predpisov združenia.
c) Zvolenie, vymenovanie, odvolanie a odmeňovanie členov Správnej rady a Dozornej rady na základe návrhov predložených jednotlivými členmi združenia.
d) Schvaľovanie rozpočtu, ročnej účtovnej uzávierky a usporiadanie výsledku hospodárenia za bežný rok.
e) Schvaľuje plán činnosti a výročnú správu.
f) Rozhodovanie o vylúčení člena.
g) Riešenie majetkových otázok pri zániku členstva formou zániku členskej organizácie alebo zrušenia členskej organizácie.
h) Rozhodovanie o likvidácii združenia.
i) Rozhoduje o zániku združenia zlúčením s iným občianskym združením alebo dobrovoľným rozpustením. V prípade, ak dôjde k zániku občianskeho združenia rozpustením alebo zlúčením s iným občianskym združením počas doby platnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS, občianske združenie je povinné vrátiť čerpané finančné prostriedky z EPFRV resp. EFRR,
j) Rozhodovanie o zániku a rozdelení likvidačného zostatku združenia.
k) Rozhodovanie o ďalších otázkach, ktoré si Valné zhromaždenie vymedzí do svojej pôsobnosti v rámci interných smerníc a predpisov, a ktoré zveruje zákon.
l) Schvaľuje stratégiu a jej aktualizáciu.

Výkonný orgán

Výkonným orgánom je Správna rada ako Riadiaci orgán, je to orgán legitímne zvolený Zhromaždením členov. Riadi sa internými vykonávacími predpismi. Jeho činnosť kontroluje Zhromaždenie členov. Správna rada menuje riaditeľa združenia, ktorý je zodpovedný za činnosť združenia Správnej rade ako riadiaceho orgánu združenia. Vo veciach patriacich do pôsobnosti Zhromaždenia členov môže konať riaditeľ združenia len na základe rozhodnutia Zhromaždenia členov.

Výkonný orgán – Správna rada je za svoju činnosť zodpovedný najvyššiemu orgánu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými riadiacimi smernicami MAS. Do pôsobnosti Správnej rady patrí:

Výkonný orgán – Správna rada zriadi svoju Kanceláriu na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov ako aj manažovanie činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele Kancelárie je manažér MAS menovaný výkonným orgánom. Manažér MAS je povinný zúčastňovať sa zasadnutí výkonného orgánu s hlasom poradným. Kancelária pracuje na základe pracovného a organizačného poriadku schváleného výkonným orgánom. Administratívu a realizáciu úloh združenia zabezpečujú zamestnanci MAS, ktorí môžu byť členmi len najvyššieho orgánu.

Výberová komisia

Výberová komisia sa riadi rokovacím poriadkom. Dodržiavanie rokovacieho poriadku kontroluje manažment MAS. Členov výberovej komisie navrhuje a schvaľuje Správna rada MAS, do výberovej komisie Správna rada navrhuje členov MAS ako aj nečlenov MAS, dôraz kladie na odbornú zdatnosť člena k téme danej výzvy ako aj skúsenosti s tvorbou a hodnotením žiadostí/projektov. Tiež uprednostní osoby, ktoré sa intenzívne podieľali na procese tvorby integrovanej stratégie.

Výberová komisia MAS vyberá projekty. Zloženie členov musí odrážať požiadavku v zmysle Nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, teda musí byť zabezpečené, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy, zároveň musí byť umožnený výber písomným konaním.

Výberová komisia má minimálne sedem členov. Počet členov musí byť vždy nepárny. MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie.

Spôsob voľby/odvolania, výber členov výberovej komisie MAS a vykonávané činnosti musia byť stanovené v stratégii CLLD.

Člen výberovej komisie nemusí pôsobiť (mať trvalé, prípadne prechodné bydlisko, sídlo alebo prevádzku) v území MAS. Pre jednu výzvu bude stanovená jedna výberová komisia.

Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu, pričom jednotlivý členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna

výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov. Opodstatnenými dôvody sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.

Výberová komisia MAS hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty resp. ŽoNFP predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Zloženie členov musí odrážať požiadavku v zmysle Nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, teda musí byť zabezpečené, aby aspoň 50% hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy, zároveň musí byť umožnený výber písomným konaním.

Výberová komisia MAS:

a) zabezpečí proces posúdenia projektových zámerov (ak relevantné)/hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr,
b) posudzuje splnenie podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve,
c) prideľuje body jednotlivým projektovým zámerom (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr na základe výsledkov posúdenia/odborného hodnotenia a zoradí projektové zámery/ŽoNFP/ŽoPr podľa bodového hodnotenia,
d) vykoná výber projektových zámerov (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr,
e) schvaľuje/odporúča, resp. neschvaľuje neodporúča ŽoNFP na financovanie z PRV,
f) schvaľuje/odporúča, resp. neschvaľuje neodporúča ŽoPr na financovanie z IROP,
g) schvaľuje/odporúča, resp. neschvaľuje neodporúča vydanie hodnotiacej správy pre projektové zámery (ak relevantné),
h) vypracuje Protokol o výbere projektových zámerov/ŽoNFP/ŽoPr,
i) vypracuje návrh hodnotiacej správy pre projektové zámery (ak relevantné),
j) stanovuje výšku podpory NFP pre jednotlivé ŽoNFP/ŽoPr.

Po ukončení procesu výberu ŽoNFP výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia Protokol o výbere ŽoNFP, v ktorom navrhne jednotlivé ŽoNFP na vydanie príslušného rozhodnutia (rozhodnutie o schválení/ neschválení ŽoNFP, rozhodnutie o zastavení konania). Protokol o výbere ŽoNFP spolu so všetkými predloženými ŽoNFP, v rámci príslušného kola hodnotenia, je MAS povinná predložiť na PPA do 30 pracovných dní odo dňa ukončenia výzvy.

Monitorovací výbor

Monitorovací výbor má 6 členov, ktorých na návrh správnej rady schvaľuje Správna rada ako riadiaci orgán. Jeho činnosť podlieha kontrole riadiaceho orgánu.

Monitorovací výbor MAS je kontrolným orgánom, ktorý vykonáva najmä hodnotenie a kontrolu realizácie projektov v rámci stratégie, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod.

Monitorovací výbor MAS na svojom prvom zasadnutí stanoví rozsah činnosti. Rozsah činnosti Monitorovacieho výboru MAS podlieha schváleniu Výkonným orgánom.

ŠTATUTÁRNY ORGÁN – PREDSEDA SPRÁVNEJ RADY A RIADITEĽ ZDRUŽENIA

Predseda Správnej rady je štatutárnym zástupcom združenia, ktorý vystupuje v mene združenia navonok, podpisuje zmluvy, predkladá žiadosti o nenávratný finančný príspevok z dotačných programov a opatrení. Predsedu volí Správna rada združenia z členov zvolenej Správnej rady. Riaditeľ združenia je oprávnený konať a podpisovať v mene združenia len vo vymedzených právomociach stanovených Správnou radou združenia.

Štatutárnym orgánom združenia je predseda, ktorý vystupuje v mene MAS navonok a podpisuje zmluvy.

Vo vzťahu k PRV SR 2014 – 2020 predkladá na PPA Protokol o výbere Žiadosti o nenávratný finančný príspevok z PRV SR 2014 – 2020.

Vo vzťahu k IROP predkladá Protokol o výbere Žiadosti o NFP z IROP na RO pre IROP.

Kontrolný orgán

Revízna komisia - Dozorná rada je kontrolným orgánom združenia, ktoré za svoju činnosť zodpovedá Zhromaždeniu členov

Revízna komisia - Dozorná rada:

a) kontroluje hospodárenie združenia a predkladá Zhromaždeniu členov správu o hospodárení združenia spolu s návrhmi na odstránenie zistených nedostatkov,
b) kontroluje dodržiavanie stanov združenia a dáva návrh na odstránenie nedostatkov,
c) v prípade sporu medzi orgánmi združenia a jeho členmi, plní funkciu rozhodovacieho orgánu, ak nie je sama spornou stranou,
d) funkcia člena výkonného výboru a člena Dozornej rady združenia je nezlučiteľná
e) členovia Dozornej rady majú právo zúčastniť sa na zasadnutí Správnej rady.

Revízna komisia - Dozorná rada má 3 členov volených Zhromaždením členov a jej činnosť organizuje zvolený predseda Dozornej rady.

Revízna komisia – Dozorná rada alebo revízor vykonáva napríklad nasledovné činnosti:

a) je kontrolným orgánom, ktorý za svoju činnosť zodpovedá najvyššiemu orgánu;
b) členstvo v revíznej komisii je nezlučiteľné s členstvom v orgánoch združenia, okrem členstva v najvyššom orgáne;
c) kontroluje hospodárenie združenia, upozorňuje príslušné orgány MAS na nedostatky a navrhuje opatrenia na ich odstránenie;
d) kontroluje aj dodržiavanie stanov a vnútorných predpisov.

Činnosť MAS

Činnosť MAS bude zabezpečovaná štandardným postupom t.j. prostredníctvom kontroly úloh uložených riadiacim orgánom, alebo Zhromaždením členov. O jednaní týchto orgánov bude vedený zápis.

Interné smernice bližšie definujúce upravujúce, úlohy, vzájomné vzťahy a zodpovednosti v rámci fungovania partnerstva, ktoré sú prílohou Stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD):

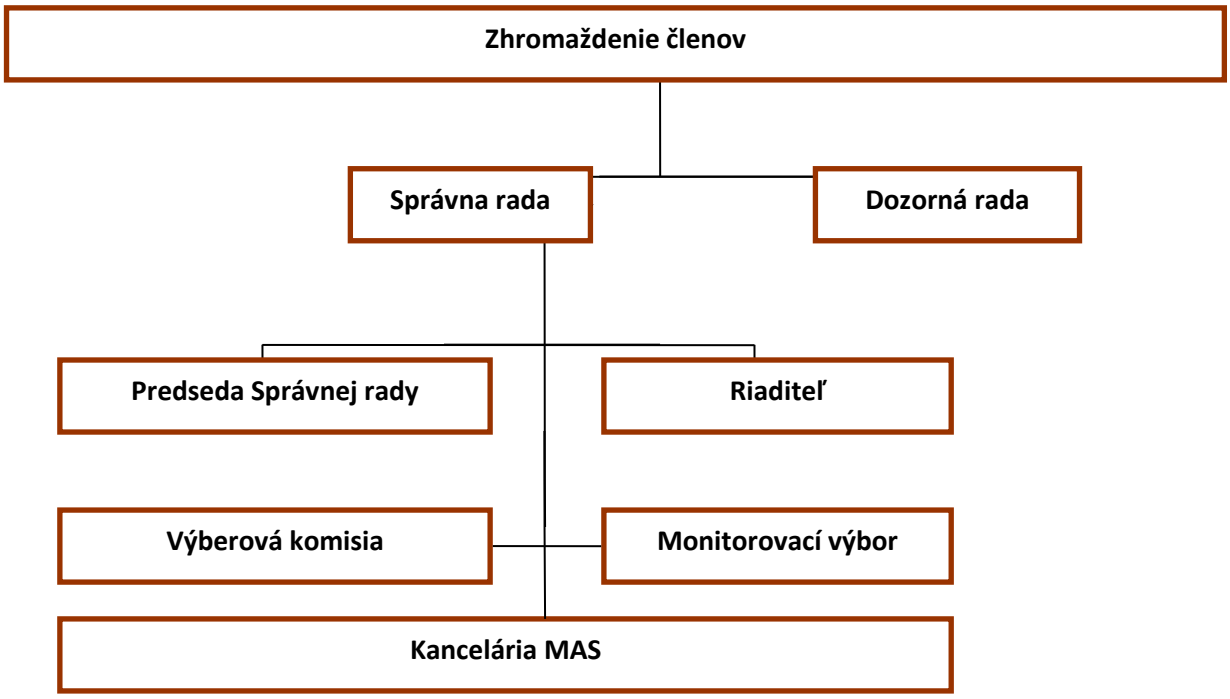
a) Stanovy občianskeho združenia Banskobystrický geomontánny park
b) Organizačná smernica pre implementáciu a manažment SMR CLLD prostredníctvom Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020

c) Organizačný a pracovný poriadok pre implementáciu a manažment SMR CLLD prostredníctvom Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020

d) Registratúrny a archivačný poriadok

b) Rokovací poriadok výberovej komisie

c) Rokovací poriadok monitorovacieho výboru

5.1.2. Implementačný proces

Proces vyhlásenia výzvy

- MAS pri vyhlasovaní výziev postupuje v zmysle Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020
- Všetky uvedené náležitosti vo Výzve na implementáciu stratégie budú v súlade so schválenou SMR CLLD, príp. Dodatkami k stratégii.
- Najneskôr 15 pracovných dní pred zverejnením výzvy MAS zašle návrh výzvy a doklady k výzve na posúdenie PPA
- MAS zverejní prvú Výzvu na implementáciu stratégie po podpísaní zmluvy s PPA a zabezpečí príjem ŽoNFP (projektov) konečného prijímateľa – predkladateľa projektu

- Ďalšie výzvy budú vyhlasované v zmysle harmonogramu, ktorý bude schválený Správnou radou minimálne na jeden rok dopredu. Tento harmonogram bude zverejnený na internetovej stránke www.geoparkbb.sk
- Výzvy v rámci implementácie stratégie budú zverejnené **minimálne jeden krát do roka** s tým, že posledná výzva bude zverejnená v roku 2019.
- MAS zverejní **časovo ohraničenú** Výzvu na implementáciu stratégie **(PRV).** Časovo ohraničená Výzva sa začína výberovým kolom pre príjem ŽoNFP (projektov) konečných prijímateľov – predkladateľov projektov a to termínom uvedeným vo Výzve (dátum zverejnenia) a končí posledným dňom prijímania ŽoNFP (projektov) uvedeným v rámci danej Výzvy na implementáciu stratégie (dátum uzávierky).
- MAS zverejní časovo **neohraničenú** Výzvu na implementáciu stratégie (**IROP**)

Miestna akčná skupina zabezpečí **výber projektov** prostredníctvom jedného výberového kola, t.j. prostredníctvom výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok.

- Miestna akčná skupina vyhlási výzvu na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok podľa ustanovenia časti 9.1 a 11.1 Systému riadenia CLLD, a to zverejnením na webovom sídle PPA www.apa.sk pre projekty financované z EPFRV. Miestna akčná skupina zverejní výzvu na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok aj na webovom sídle občianskeho združenia www.geoparkbb.sk . Výzvy bude miestna akčná skupina vyhlasovať v súlade s Harmonogramom výziev, ktorý bude zverejnený na jej webovom sídle. Výzvy budú mať charakter uzavretej výzvy s presným určením dátumu jej vyhlásenia a dátumu jej uzavretia, pričom dĺžka trvania výzvy je minimálne 30 pracovných dní.

Proces prijímania projektov

Projektové zámery sa prijímajú poštou alebo priamo na adrese sídla miestnej akčnej skupiny, ktorá bude uvedená aj vo výzve v súlade s ustanoveniami predmetnej výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Príjem Žiadostí o nenávratný finančný príspevok sa bude realizovať v súlade s ustanoveniami časti 9.5 a 11.5 Systému riadenia CLLD.

- MAS zabezpečuje príjem žiadostí / projektov v zmysle Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020

- KP predkladá ŽoNFP v termíne uvedenom vo Výzve na implementáciu stratégie, ktorú vyhlasuje MAS.
- ŽoNFP pre dané opatrenie sa predkladá na predpísanom tlačive, zverejnenom na internetovej stránke www.geoparkbb.sk.
- ŽoNFP predkladá KP v kancelárii MAS, a to **osobne,** spolu so všetkými prílohami v zmysle ŽoNFP.
- Na základe Výzvy predkladá KP výlučne kompletne a čitateľne vyplnený formulár ŽoNFP v tlačenej forme v dvoch vyhotoveniach (1 originál, 1 kópia), podpísaný konečným prijímateľom, resp. jeho štatutárnym zástupcom a potvrdený pečiatkou (v prípade, ak je konečný prijímateľ povinný používať pečiatku) a v dvoch vyhotoveniach v elektronickej verzii. Všetky prílohy k ŽoNFP okrem projektovej dokumentácie predkladá 1x v tlačenej verzii a 1x v elektronickej verzii.
- Manažér MAS prijíma len **kompletné** ŽoNFP.
- MAS vyplní v ŽoNFP tabuľku – Povinné prílohy projektu. Po prijatí kompletnej ŽoNFP manažér MAS vystaví Potvrdenie o prijatí ŽoNFP a zároveň vyplní v ŽoNFP tabuľku – Prijatie ŽoNFP na MAS.

  Potvrdenie o prijatí žiadosti o NFP bude obsahovať tieto povinné údaje:
  - názov a adresa žiadateľa,
  - názov a adresa MAS
  - názov projektu,
  - identifikačné číslo
  - dátum príjmu ŽoNFP,
  - meno a priezvisko osoby, ktorá ŽoNFP prijala.

- Každá prijatá ŽoNFP bude zaregistrovaná a bude jej **pridelené identifikačné** číslo.
- Manažér MAS vykoná **formálnu kontrolu** ŽoNFP, vyplní v ŽoNFP tabuľku – Formálna kontrola projektu, najneskôr do 5 pracovných dní (PD) od termínu ukončenia výzvy. Pri formálnej kontrole manažér MAS vykonáva aj kontrolu formy predpísaných príloh (originál, fotokópia, úradne osvedčená fotokópia, resp. elektronická verzia v zmysle povinných príloh k ŽoNFP).
- V prípade, ak manažér MAS pri formálnej kontrole zistí, že ŽoNFP neobsahuje formálne náležitosti, bude konečnému prijímateľovi zaslaná výzva na doplnenie a to osobne alebo doporučene poštou (pri osobnom prevzatí výzvy na doplnenie ŽoNFP (projektu) musí

byť jej osobné prevzatie konečným prijímateľom – predkladateľom projektu potvrdené podpisom a pečiatkou, ak je konečný prijímateľ povinný ju používať, a to na rovnopise Výzvy na doplnenie ŽoNFP , ktorý sa zakladá k ŽoNFP). V rámci výzvy na doplnenie môžu byť koneční prijímatelia požiadaní o doplnenie formy predpísaných príloh (originál, fotokópia, úradne osvedčená fotokópia, a pod.), podpisov a pod.

- Ak konečný prijímateľ nedoplní náležitosti ŽoNFP do termínu stanoveného vo Výzve na doplnenie ŽoNFP, najneskôr do 5 pracovných dní od prevzatia výzvy, ŽoNFP bude považovaná za nekompletnú a bude z ďalšieho spracovania vyradená.
- Manažér MAS predloží zaregistrované ŽoNFP, ktoré nesplnili podmienky formálnej kontroly formou Návrhu na vyradenie ŽoNFP z dôvodu nesplnenia podmienok formálnej kontroly na schválenie Výberovej komisii MAS.
- Na základe tohto schválenia budú KP, ktorí nesplnili podmienky formálnej kontroly a ani v termíne určenom na doplnenie ŽoNFP neodstránili zistené nedostatky z ďalšieho hodnotenia vylúčení.

Proces hodnotenia projektov

- Kontrola formálnej správnosti Žiadosti o nenávratný finančný príspevok,
- Kontrola vecnej správnosti Žiadosti o nenávratný finančný príspevok,
- Kontrola oprávnenosti výdavkov.

- Hodnotenie a výber žiadostí / projektov v rámci opatrenia je v kompetencii MAS.
- Správna rada na tento účel zostavuje výberovú komisiu, vždy pre konkrétnu výzvu. Členovia výberovej komisie musia absolvovať školenie, zamerané na postupy výberu, zoznámenie sa členov s potrebnými dokumentmi, potrebnými pre správne a transparentné hodnotenie a výber.
- Výberovú komisiu zvoláva jej predseda, najneskôr do 10 pracovných dní od termínu ukončenia výzvy. Výberová komisia realizuje a zodpovedá za administratívnu kontrolu prijatých a zaregistrovaných žiadostí / projektov, ktoré splnili podmienky formálnej kontroly. Postupuje vždy v súlade so Systémom riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020 a postupmi, ktoré si pre hodnotenie a výber stanovila MAS. MAS si stanovila pre hodnotenie systém bodovacích kritérií. Kritéria sú

definované pre každé opatrenie samostatne tak, že zohľadňujú potreby naplnenia cieľov navrhovanej stratégie. Bodovacie kritéria s možnosťou získať max.100 bodov, umožnia určiť poradie predložených ŽoNFP. V prípade rovnosti bodov, je zadefinovaných niekoľko ďalších kritérií, pre každé opatrenie, ktorých zohľadnenie zabezpečia jednoznačné určenie poradia ŽoNFP.

- Administratívna kontrola žiadostí / projektov nasleduje po formálnej kontrole v rozsahu:
  - kontrola oprávnených výdavkov projektu
  - kontrola oprávniteľnosti žiadateľa o NFP
  - kontrola intenzity pomoci
  - kontrola splnenia minimálnych kritérií spôsobilosti a kritérií, ktoré si stanovila MAS. Ak žiadosť / projekt nebude spĺňať jedno z kritérií spôsobilosti, výberová komisia vypracuje Návrh na vyradenie žiadosti / projektu z dôvodu nesplnenia kritérií spôsobilosti.
  - výberová komisia pre žiadosti / projekty, ktoré splnili kritéria spôsobilosti vyplní tabuľku „administratívna kontrola a hodnotenie žiadosti / projektu“
- Výberová komisia prideľuje body v zmysle bodovacích kritérií. Každý člen výberovej komisie hodnotí každú žiadosť / projekt zaregistrovaný v danej výzve, realizuje jeho administratívnu kontrolu a prideľuje body v zmysle bodovacích kritérií. Projektu je pridelený počet bodov, ktorý sa vypočíta ako priemer hodnotenia každého člena výberovej komisie. Na záver hodnotenia sa žiadosti / projekty, ktoré splnili administratívnu kontrolu zoradia v poradí podľa získaných bodov na základe bodovacích kritérii. Výberová komisia predloží návrh žiadostí / projektov, najneskôr do 25 pracovných dní od ukončenia výzvy, ktoré schvaľuje/odporúča, resp. neschvaľuje/neodporúča na financovanie z PRV Správnej rade na schválenie.
- Po ukončení procesu hodnotenia žiadostí / projektov predloží MAS na PPA, Protokol o výbere žiadostí / projektov spolu s povinnými prílohami k Protokolu o výbere žiadostí / projektov. Protokol o výbere žiadostí / projektov musí byť podpísaný predsedom výberovej komisie MAS, štatutárom MAS a zástupcom Správnej rady a predložený na PPA najneskôr do 30 pracovných dní od ukončenia výzvy.
- MAS zabezpečí priradenie odborných hodnotiteľov k ŽoNFP. Hodnotitelia vykonávajú odborné hodnotenie na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve. Výstupom z odborného hodnotenia je bodovací hárok ŽoNFP hodnotiteľov so súčtom dosiahnutých bodov.

- **PPA vykoná administratívnu kontrolu** žiadostí / projektov do 40-tich pracovných dní od prijatia Protokolu o výbere žiadostí / projektov.

Proces výberu projektov

Aplikáciou výberových kritérií, ktorých súčasťou sú rozlišovacie kritéria výberová komisia stanoví poradie projektových zámerov, ktoré je vytvorené od najvyššie umiestneného projektového zámeru spĺňajúceho všetky podmienky pre poskytnutie príspevku po najnižšie umiestnený projektový zámer spĺňajúci všetky podmienky pre poskytnutie príspevku.

Výberová komisia MAS spolu s kritériami odborného hodnotenia aplikuje aj rozlišovacie kritéria schválené pre prípady, ak sa na základe poradia vytvoreného zoradením ŽoNFP podľa počtu dosiahnutých bodov nachádza na hranici vytvorenej výškou alokácie niekoľko ŽoNFP s rovnakým počtom bodov.

- **Výberové kritériá** pre výber projektov:
  - Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.1.,/ Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie.
- **Hodnotiace kritériá**:
  Vylučujúce kritériá:
  - Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
  Bodované kritériá:
  - viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD.

- **Rozlišovacie kritériá**:
  - vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
  - ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
  - environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
  - termín podania Žiadosti.

Proces schválenia projektov

Po ukončení procesu výberu žiadostí o nenávratný finančný príspevok výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia Protokol o výbere žiadostí o nenávratný finančný príspevok, v ktorom navrhne jednotlivé žiadosti o nenávratný finančný príspevok na vydanie príslušného rozhodnutia (rozhodnutie o schválení/neschválení žiadosti o nenávratný finančný príspevok, rozhodnutie o zastavení konania). Protokol o výbere žiadostí o nenávratný finančný príspevok spolu so všetkými predloženými žiadosťami, v rámci príslušného kola hodnotenia, je miestna akčná skupina povinná predložiť na PPA do 30 pracovných dní od termínu uvedeného vo výzve. Protokol o výbere žiadostí musí byť podpísaný štatutárnym orgánom miestnej akčnej skupiny a osobami, podieľajúcimi sa na konaní o žiadosti o nenávratný finančný príspevok na MAS. Dokumenty doložené do Protokolu musia byť originály, pričom Protokol musí obsahovať výstupy z administratívneho overovania, odborného hodnotenia ako aj výberu žiadostí. Výber a schválenie žiadostí o nenávratný finančný príspevok sa bude realizovať v súlade s ustanoveniami časti 9.6 Systému riadenia CLLD.

Spôsob eliminácie konfliktu záujmov:

MAS má záujem aby proces hodnotenia a výberu žiadostí/ projektov prebiehal transparentným spôsobom.

Člen výberovej komisie MAS nesmie hodnotiť žiadosť / projekt, ktorý predkladá ako konečný prijímateľ – predkladateľ projektu v rámci implementácie stratégie (resp. je štatutárnym zástupcom, zamestnancom, členom riadiacich orgánov a pod. v organizačnej štruktúre predkladaného projektu, alebo sa zúčastnil na jeho vypracovaní ako konzultant, poradca alebo expert). V prípade zistenia takejto skutočnosti, bude člen výberovej komisie MAS nahradený iným členom.

Členovia výberovej komisie RO musia podpísať „Vyhlásenie o zachovaní dôvernosti informácií“, „Vyhlásenie o nestrannosti“ a „Vyhlásenie o zamedzení konfliktu záujmov“.

5.2.Akčný plán

Časť A) Akčný plán pre základnú alokáciu MAS

Tabuľka č. 4.A: Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD

Názov opatrenia	**Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Prostredníctvom tejto aktivity sa zabezpečí činnosť verejno-súkromného partnerstva, v inštitucionalizovanej podobe miestnej akčnej skupiny podporou prevádzkových nákladov, čím sa dosiahne v konečnom dôsledku plnenie špecifického cieľa. Prevádzkové náklady slúžia na chod miestnej akčnej skupiny, aby sa zabezpečilo jej fungovanie počas celého programovacieho obdobia.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná na trh práce v miestnom kontexte, sústreďuje sa na rozvoj a rast udržateľných pracovných miest bez ohľadu na sektor alebo odvetvie vrátane oblasti zelených technológií.
Rozsah a oprávnené činnosti	- financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: A.) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie), B.) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD. C.) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS,

<table>
<tr><td></td><td>D.) finančné náklady (napr. bankové poplatky),
E.) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS),</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>Miestne akčné skupiny vybrané a schválené riadiacim orgánom na implementáciu stratégie miestneho rozvoja.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [1]</td><td>95 % zo zdrojov EÚ
5% vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[2]</td><td>o personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie),
o vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD,
o náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS,
o finančné náklady (napr. bankové poplatky),
o náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 59 170 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>189 495 ,55 (100%)</td><td>180 020, 77 (95%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>9 474,78 (5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

1 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

2 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td>Spolu</td><td>189 495 ,55</td><td>180 020, 77</td><td>0,00</td><td>9 474,78</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.1</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>511-1</td><td>Počet podporených aktivít</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>511-2</td><td>Počet pracovníkov kancelárie</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>-</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.B: Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev

Názov opatrenia	**Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV /špecifickému cieľu IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je podpora miestnych mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb a družstiev prostredníctvom poskytnutia možnosti investície finančných prostriedkov do ich ďalšieho rozvoja, a tak zabezpečiť rozvoj celého regiónu a tvorbu pracovných miest.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná na trh práce v miestnom kontexte, sústreďuje sa na rozvoj a rast udržateľných pracovných miest bez ohľadu na sektor alebo odvetvie vrátane oblasti zelených technológií.
Rozsah a oprávnené činnosti	o obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, o nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, o podpora marketingových aktivít, o podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností.
Oprávnení prijímatelia	Samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH. Mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH.

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci [3]</td><td>55 % zo zdrojov EÚ
45 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom
(v rámci schém pomoci de minimis)</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[4]</td><td>o obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest,
o nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb,
o podpora marketingových aktivít,
o podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 100 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>345 687,27
(100%)</td><td>190 128,00
(85%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>155 559,27
(15%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>345 687,27</td><td>190 128,00</td><td>0,00</td><td>155 559,27</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.1.,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),</td></tr>
</table>

3 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

4 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>

- Bodované kritériá:

- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD

- Rozlišovacie kritériá:

- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.

</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>511-3</td><td>Počet podporených nových mikro a malých podnikov</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>511-4</td><td>Počet podporených existujúcich mikro a malých podnikov</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr>
<tr><td>511-5</td><td>Počet nových pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>4</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x za rok
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.C: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel .

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu dopravnej prepojenosti, dostupnosti pracovísk, verejných a iných služieb.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk na linkách prepájajúcich obec s mestom, o budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách, o nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, o zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.

<table>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>- občianske združenia
- neziskové organizácie
- cirkevné organizácie
- združenie miest a obcí</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [5]</td><td>95 % zo zdrojov EÚ
5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[6]</td><td>o výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk na linkách prepájajúcich obec s mestom,
o budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách,
o nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie,
o zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 20 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>45 935,26 (100%)</td><td>43 638,48 (95%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>2 296,78 (5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>45 935,2</td><td>43 638,4</td><td>0,00</td><td>2 296,7</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

5 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

6 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td><table><tr><td></td><td>6</td><td>8</td><td></td><td>8</td><td></td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table><tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr><tr><td>512-1</td><td>Počet akcií zameraných na investície do základnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>512-2</td><td>Počet nových pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.D: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby.

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby.**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu sociálnych a komunitných služieb na území, dobudovanie alebo rekonštrukcia sociálnych a komunitných zariadení.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátene materiálno-technického vybavenia, o zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, o rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, o infraštruktúra komunitných centier.
Oprávnení prijímatelia	- občianske združenia - neziskové organizácie - cirkevné organizácie - združenie miest a obcí

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci [7]</td><td>95 % zo zdrojov EÚ
5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[8]</td><td>o zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátene materiálno-technického vybavenia,
o zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb,
o rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
o infraštruktúra komunitných centier.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 20 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>19 565,00
(100%)</td><td>18 586,76
(95%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>978,24
(5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>19 565,00</td><td>3
18 586,76</td><td>0,00</td><td>978,24</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:</td></tr>
</table>

7 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

8 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>512-3</td><td>Počet akcií zameraných na investície do základnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>512-4</td><td>Počet nových pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.E: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu a ku kvalite infraštruktúry vzdelávania.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ, o skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.
Oprávnení prijímatelia	- občianske združenia - neziskové organizácie - cirkevné organizácie - združenie miest a obcí
Intenzita pomoci [9]	95 % zo zdrojov EÚ

9 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[10]</td><td>o vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ,
o skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 20 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>19 565,00
(100%)</td><td>18 586,76
(95%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>978,24
(5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>19 565,00</td><td>18 586,76</td><td>0,00</td><td>978,24</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,</td></tr>
</table>

10 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>512-5</td><td>Počet akcií zameraných na investície do základnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.F: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel.

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel.**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu dopravnej prepojenosti, dostupnosti pracovísk, verejných a iných služieb.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom, o budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách, o nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, o zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.,

<table>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>Mestá/samostatné mestské časti a obce z územia MAS</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [11]</td><td>95 % zo zdrojov EÚ
5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[12]</td><td>o výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom,
o budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách,
o nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie,
o zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.,</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>154 561,56 (100%)</td><td>146 833,47 (95%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>7 728,09 (5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>154 561,56</td><td>146 833,47</td><td>0,00</td><td>7 728,09</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií /</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,</td></tr>
</table>

11 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

12 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Hlavné zásady výberu operácií</td><td>
Hodnotiace kritériá:
Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.
</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>512-4</td><td>Počet nových objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>512-5</td><td>Počet zrekonštruovaných/ modernizovaných objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.G: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby.

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby.**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu sociálnych a komunitných služieb na území, dobudovanie alebo rekonštrukcia sociálnych a komunitných zariadení.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátene materiálno-technického vybavenia, o zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, o rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, o infraštruktúra komunitných centier.
Oprávnení prijímatelia	Mestá/samostatné mestské časti a obce z územia MAS
Intenzita pomoci [13]	95 % zo zdrojov EÚ

13 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[14]</td><td>o zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátene materiálno-technického vybavenia,
o zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb,
o rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
o infraštruktúra komunitných centier.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>51 520,51 (100%)</td><td>48 944,49 (95%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>2 576,02 (5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>51 520,51</td><td>48 944,49</td><td>0,00</td><td>2 576,02</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:</td></tr>
</table>

14 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>512-6</td><td>Počet nových objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>512-7</td><td>Počet zrekonštruovaných/ modernizovaných objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.H: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania.

Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania.**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je prispieť k zlepšeniu a ku kvalite infraštruktúry vzdelávania, a tak zvýšiť atraktivitu obcí a vytvoriť príťažlivé prostredie pre život mladých ľudí.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ, o skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.
Oprávnení prijímatelia	Mestá/samostatné mestské časti a obce z územia MAS
Intenzita pomoci [15]	95 % zo zdrojov EÚ 5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom
Oprávnené výdavky[16]	o vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií,

15 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

16 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>jazykových učební ZŠ,
o skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>39 253,72
(100%)</td><td>37 291,04
(95%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>1 962,68
(5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>39 253,72</td><td>37 291,04</td><td>0,00</td><td>1 962,68</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td></td></tr>
</table>

	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	512-8	Počet nových objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry	počet	0	1
	512-9	Počet zrekonštruovaných/ modernizovaných objektov/služieb/priestranstiev verejnej infraštruktúry	počet	0	1
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.I: Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO

Názov opatrenia	**Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Cieľom tejto aktivity je dobudovanie tejto zložky verejnej infraštruktúry, ktoré vedie k zvýšeniu kvality života obyvateľov, ale predovšetkým k zvýšeniu ochrany životného prostredia a ochrany vodných tokov nachádzajúcich sa v území mikroregiónu.
Zdôvodnenie výberu	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie. Podpora je orientovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností.
Rozsah a oprávnené činnosti	o Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO
Oprávnení prijímatelia	Mestá/samostatné mestské časti a obce z územia MAS
Intenzita pomoci [17]	95 % zo zdrojov EÚ 5 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom
Oprávnené výdavky[18]	o Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení

17 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>23 615,79 (100%)</td><td>22 435,00 (95%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>1 180,79 (5%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>23 615,79</td><td>22 435,00</td><td>0,00</td><td>1 180,79</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Hlavné zásady výberu operácií definované v IROP pre špecifický cieľ 5.1.2,
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová</th></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

18 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

					hodnota
	512-10	Počet realizovaných projektov	počet	0	1
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.J: M04 - Investície do hmotného majetku

Názov opatrenia	**M04 - Investície do hmotného majetku**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	4.1. – Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.
Ciele opatrenia	Hlavným cieľom opatrenia je podpora poľnohospodárskych podnikov, vrátane podnikov, ktoré prevádzkujú mladí alebo malí farmári, investícií týkajúcich sa odbytu a spracovania poľnohospodárskej produkcie. Opatrenie má prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti spracovateľského a potravinárskeho priemyslu a účelovo intenzívnej avšak environmentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby.
Zdôvodnenie výberu	Prostredníctvom tohto podopatrenia sa poskytne investičná podpora pre poľnohospodárske podniky v regióne, ktoré majú momentálne obmedzené zdroje financovania svojich podnikateľských zámerov. Investíciou do hmotného majetku sa dosiahne zvýšenie celkovej výkonnosti a udržateľnosti poľnohospodárskych podnikov v oblastiach: špeciálnej rastlinnej výroby, živočíšnej výroby, zlepšenia využívania závlah, zavádzania inovatívnych technológií v súvislosti s aplikáciou organických a priemyselných hnojív, zlepšenia odbytu, založenia porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín, skladovacích kapacít a pozberovej úpravy, zníženia záťaže na životné prostredie vrátane technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. Špecialna rastlinná výroba: • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov špeciálnej rastlinnej výroby vrátane prípravy staveniska • Investície do obstarania technického

	a technologického vybavenia špeciálnej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich na pestovanie, aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín, priemyselných a hospodárskych hnojív, zber a pozberovú úpravu • investície do objektov na využívanie geotermálnej energie na vykurovanie skleníkov a fóliovníkov a na vlastnú spotrebu v podniku vrátane súvisiacich investičných činnosti 2. Živočíšna výroba: • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočíšnej výroby vrátane prípravy staveniska • Investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami • Investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej v rámci živočíšnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov a lesného hospodárstva. 3. Zlepšenie využívania závlah: • Stavebné investície na výstavbu, rekonštrukciu alebo modernizáciu závlahových systémov vrátane infraštruktúry s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality; • Investície do obstarania a modernizácie techniky a technológie závlahových systémov s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality. 4. Zavádzanie inovatívnych technoĺogií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov s cieľom lepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou • Investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných

	substrátov do pôdy. 5. Zlepšenie odbytu • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia: na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku 6. Založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín • Náklady na založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín na poľnohospodárskej pôde. 7. Reštrukturalizácia alebo diverzifikácia výroby v podniku • Investície realizované len v súvislosti s vypracovaným plánom reštrukturalizácie výroby v podniku resp. s plánom diverzifikácie výroby v podniku zameranými na zvýšenie produktivity podniku, zvýšenie zamestnanosti podniku alebo na diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby s cieľom výroby produktov s vyššou pridanou hodnotou. V rámci uvedeného nebudú podporované investície do špeciálnych strojov a náradia s výnimkou pokiaľ má investícia priamy súvis s reštrukturalizáciou podniku resp. diverzifikáciou výroby. 8. Skladovacie kapacity a pozberová úprava • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarní s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt, 9. Zníženie záťaže na životné prostredie vrátane technológii na znižovanie emisií skleníkových plynov • Investície do nových technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v ustajnení hospodárskych zvierat; • Investície do objektov a technológií na bezpečné uskladnenie a nakladanie s hospodárskymi hnojivami a inými vedľajšími produktmi vlastnej živočíšnej výroby (výstavba hnojísk, uskladňovacích nádrží alebo žúmp); • Investície do uskladnenia hnojív a chemických

<table>
<tr><td></td><td>prípravkov v rastlinnej výrobe a do objektov, technológií a zariadení na bezpečné uskladnenie senáže a siláže.</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>Prijímateľom pomoci sú fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [19]</td><td>50 % zo zdrojov EÚ a ŠR
50 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[20]</td><td>o investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností,
o investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok);
o investície do dlhodobého hmotného majetku nakúpeného z druhej ruky vrátane jeho lízingu, ale len v prípade, že žiadateľom o NFP je mladý farmár z Opatrenia 6.1 a v čase podania žiadosti vek majetku neprevýši 3 roky;
o súvisiace všeobecné náklady definované v kapitole 8.1.3 (v zmysle č. 45 nariadenia 1305/2013.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 10 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 100 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>134 606,00 (100%)</td><td>50 477,25 (37,50%)</td><td>16 825,75 (12,50 %)</td><td>67 303,00 (50%)</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

19 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

20 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>134 606,00</td><td>50 477,25</td><td>16 825,75</td><td>67 303,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>
o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie/ podopatrenie.
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.
</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>41-1</td><td>Počet podporených projektov</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>41-2</td><td>Počet novo vytvorených pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.K: M04 - Investície do hmotného majetku

Názov opatrenia	**M04 - Investície do hmotného majetku**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	4.2. - Investície do hmotného majetku, ktoré sa týkajú spracovania, uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.
Ciele opatrenia	Hlavným cieľom opatrenia je podpora poľnohospodárskych podnikov, vrátane podnikov, ktoré prevádzkujú mladí alebo malí farmári, investícií týkajúcich sa odbytu a spracovania poľnohospodárskej produkcie. Opatrenie má prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti spracovateľského a potravinárskeho priemyslu a účelovo intenzívnej avšak environmentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby.
Zdôvodnenie výberu	Podopatrenie 4.2 - Investície do hmotného majetku, ktoré sa týkajú spracovania, uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov je zamerané na investície do hmotného majetku, ktoré sa týkajú spracovania, skladovania a uvádzania na trh poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Prostredníctvom tohto podopatrenia sa podporia spracovatelia poľnohospodárskej prvovýroby a potravinárskej výroby pôsobiaci v rámci územia verejno-súkromného partnerstva. Zámerom je podporiť zavádzanie novej a modernej technológie zameranej na úsporu energie, a tým podporiť rozvoj poľnohospodárskych podnikov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho

	vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012 , nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh 5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; 6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne odpadových vôd; 7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov 8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní;
Oprávnení prijímatelia	Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybích produktov) v rámci celého rozsahu činností. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.
Intenzita pomoci [21]	50 % zo zdrojov EÚ a ŠR 50 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným

21 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[22]</td><td>o investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností;
o investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok v spojitosti so spracovaním poľnohospodárskych produktov);
o súvisiace všeobecné náklady definované v kapitole 8.1.3 (v zmysle č. 45 nariadenia 1305/2013.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 10 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 100 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>161 528,00 (100%)</td><td>60 573,00 (37,50%)</td><td>20 191,00 (12,50 %)</td><td>80 764,00 (50%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>161 528,00</td><td>60 573,00</td><td>20 191,00</td><td>80 764,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie/ podopatrenie.
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),</td></tr>
</table>

22 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>

- Bodované kritériá:

- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD

- Rozlišovacie kritériá:

- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.

</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>

<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>42-1</td><td>Počet podporených projektov</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>42-2</td><td>Počet novo vytvorených pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>

</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.L: M01 - Prenos vedomostí a zručností

Názov opatrenia	**M01 - Prenos vedomostí a zručností**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	1.2. - Podpora na demonštračné činnosti a informačné akcie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.
Ciele opatrenia	Toto opatrenie je uplatniteľné vo viacerých prioritách, pričom v prvom rade reaguje na vzdelanostnú situáciu pracovníkov poľnohospodárskych podnikov na celoživotnom vzdelávaní. Cieľom opatrenia je zvýšiť vzdelanostnú úroveň vidieckeho obyvateľstvo. Cieľom vzdelávacích aktivít tohto podopatrenia je prispieť k rozširovaniu odborných znalostí a schopností osôb, ktoré pracujú v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a vidieckych MSP, podporiť diverzifikáciu poľnohospodárskej prvovýroby, zvýšenie pridanej hodnoty vlastnej produkcie a prispôsobenie produkcie potravín požiadavkám trhu.
Zdôvodnenie výberu	Zvýšenie konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov je možné dosiahnuť nielen investičnou podporou, ale rovnako dôležitý je aj prenos znalostí a informačné akcie, ktoré poskytnú dostatočné množstvo informácií o možnostiach ich ďalšieho rozvoja. Pre plnenie cieľov fokusovej oblasti 3A sa podopatrenie bude sústreďovať predovšetkým na demonštračné činnosti a informačné akcie pre poľnohospodárske podniky a spracovateľov.
Rozsah a oprávnené činnosti	Jednotlivé oblasti zamerania informačných aktivít: 1. oblasť aplikácie spoločnej poľnohospodárskej politiky – nastavenie systému, podpory, kritériá, podmienky, kontrola, autorizácia, platby, previazanosť na národné podpory a štátnu pomoc podpory 2. oblasť ekologického poľnohospodárstva

	3. informačné aktivity so zameraním na znižovanie znečistenia jednotlivých zložiek životného prostredia – ovzdušie, voda, pôda, klíma ako a biodiverzity; 4. oblasť hospodárenia s vodou na poľnohospodárskej pôde – protierózne a protipovodňové opatrenia; 5. oblasť so zameraním na zvýšenie záujmu o hospodárenie v uvedených oblastiach s dôrazom na kompenzačné platby v územiach NATURA 2000; 6. oblasť aplikácie hnojív a pesticídov do pôdy – smernice a nariadenia na ich aplikáciu; 7. oblasť zameraná na protieróznu ochranu a ochranu proti degradácii pôdy vrátane starostlivosti o TTP; 8. oblasť zamerania na energetickú efektívnosť v pôdohospodárstve – efektívne tepelné hospodárstvo s udržateľným využitím obnoviteľných zdrojov energie, ktoré je podnik schopný produkovať. Využitie minimalizačných technológií pri osevných postupoch; 9. oblasť výroby elektrickej energie a tepla s využitím vedľajších produktov, zvyškov a iných nepotravinových surovín; 10. oblasť manipulácie, uskladňovania a aplikácie organických hnojív, exkrementov hospodárskych zvierat s dôrazom na minimalizáciu úniku skleníkových plynov;
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom finančnej pomoci je poskytovateľ služieb (provider) informačných akcií a demonštračných aktivít pre konečných prijímateľov nefinančnej pomoci (beneficientov), ktorými sú aktívni ako i začínajúci poľnohospodári, obhospodarovatelia lesa, spracovatelia produktov poľnohospodárskej a lesnej prvovýroby v pracovnoprávnom vzťahu a malé a stredné podniky vo vidieckych oblastiach. Výber poskytovateľov informačných aktivít bude prebiehať na základe verejného obstarávania v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní realizovaného riadiacim orgánom MPRV SR; resp. Pôdohospodárskou platobnou agentúrou pokiaľ akciu alebo aktivitu bude zabezpečovať a prijímateľom bude priamo MPRV SR alebo PPA alebo na základe predloženej požiadavky na realizovanie informačnej akcie a demonštračných aktivít na MPRV SR. Predložená požiadavka bude obsahovať námet, zameranie, obsah a rozsah informačnej aktivity, miesto realizácie a konečných beneficientov akcie.
Intenzita pomoci [23]	100 % zo zdrojov EÚ a ŠR

23 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td>Oprávnené výdavky[24]</td><td>

personálne náklady na zabezpečenie, prípravu a realizáciu aktivít vrátane odmien a odvodov do zdravotných poisťovní a sociálnej poisťovne;
prenájom priestorov a potrebnej techniky;
materiálno-technické náklady, zahŕňajúce vydávanie odborných publikácií v tlačenej a elektronickej forme, náklady na propagáciu formou informačných a propagačných materiálov, i náklady na služby v súvislosti s aktivitou;
ubytovacie náklady (výdavky na ubytovanie u účastníkov, zamestnancov konečného prijímateľa finančnej pomoci a osôb mimo pracovnoprávneho vzťahu zúčastňujúcich sa na vzdelávacej aktivite hradené formou faktúr na základe prezenčných listín), náklady na občerstvenie resp. dopravné náklady, ak sú súčasťou projektu;
investičné náklady spojené s realizáciou demonštračnej aktivity
vecné ceny do súťaže;
režijné náklady spojené s realizáciou vzdelávacej aktivity vrátane nákladov na získavanie zručností- nepriame výdavky/náklady súvisiace so zabezpečením podporných aktivít projektu a taktiež náklady konečného prijímateľa finančnej pomoci, ktoré súvisia s projektom (okrem nákladov, ktoré si uplatňuje v rámci priamych oprávnených výdavkov v rámci projektu) napr. nákup tlačív, platby za telefón atď.

</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 2 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 40 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>25 895,00
(100%)</td><td>19 421,25
(75%)</td><td>6 473,75
(25%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td></td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

24 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td>Spolu</td><td>25 895,00</td><td>19 421,25</td><td>6 473,75</td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>
o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie/ podopatrenie.
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.
</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>12-1</td><td>Počet podporených projektov</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>12-2</td><td>Počet účastníkov vzdelávacej/ informačnej aktivity</td><td>počet</td><td>0</td><td>40</td></tr>
<tr><td>12-3</td><td>Počet vzdelávacích</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

		aktivít			
	12-4	Počet informačných aktivít	počet	0	2
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

	○
	-

Tabuľka č. 4.N: M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania

Názov opatrenia	**M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	6.4. - Investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladanie nových malých podnikov a vytváranie pracovných miest
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je zabezpečiť rozvoj podnikateľskej činnosti, a tým vytvoriť nové pracovné príležitosti pre nezamestnaných a mladých ľudí, čím sa podporí ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie vidieckej ekonomiky. Súčasťou podopatrenia sú nasledovné činnosti: Činnosť 1: Činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom, agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Činnosť 2: Činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. Činnosť 3: spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. Vstupom spracovania môže byť aj produkt, ktorý spadá do prílohy I ZFEÚ za podmienky, že je vstupom zároveň aj produkt, ktorý nespadá do prílohy I ZFEÚ (s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá výlučne do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru /vrátane zriadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja územia. Oprávnená je aj tvorba a rozvoj aktivít

	a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov. Územie neponúka v dostatočnej miere a kvalite ubytovanie s doplnkovými službami zameranými na ukážky vidieckeho spôsobu života v prepojení na prírodné prostredie, poľnohospodárske činnosti, tradičné remeslá, tradičné jedlá to všetko v kontakte s pôvodným obyvateľstvom. Neumožňuje návštevníkovi výber ubytovania na súkromí v dostatočnej miere ako aj dostatok služieb pre relax a oddych. Sústreďuje sa viac na ubytovanie v meste prípadne v penziónoch. V hlavných strediskách sa objavil silný dopyt po exkluzívnych rodinných zariadeniach typu rekreačný apartmán a obytno-rekreačný dom. V ostatných obciach prevláda dopyt po ubytovaní v súkromí vo vidieckych chalupách, rodinných domoch alebo v penziónoch. Ubytovateľov na súkromí, ktorí poskytujú požadovanú kvalitu s potrebnými službami pre pohodlie a zážitok návštevníka je stále nedostatok.
Zdôvodnenie výberu	Podopatrenie 6.4 - Investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností reaguje na potrebu udržania existujúcich a vytvárania nových pracovných miest na vidieku, čím sa prispeje k napĺňaniu fokusovej oblasti 6A.
Rozsah a oprávnené činnosti	Činnosť 1: činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na

	pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy). Činnosť 2: činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. Činnosť 3: spracovanie a uvádzanie na trh produktov mimo poľnohospodárstva a potravinárstva (ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ, s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru (vrátane zriadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja daného územia. Oprávnená je aj tvorba a rozvoj aktivít a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov
Oprávnení prijímatelia	Činnosť 1 a 2: Mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach. Činnosť 1 až 3: Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby. Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: - súkromných vlastníkov a ich združení; - obcí a ich združení; - cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a

<table>
<tr><td></td><td>nakladanie s ním.
Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúce v oblasti hospodárskeho chovu rýb (akvakultúry).</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [25]</td><td>50 % zo zdrojov EÚ a ŠR
50 % vlastné zdroje/spolufinancovanie konečným prijímateľom</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[26]</td><td>o Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok,v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností.
o výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov uvedenou v podkapitole 8.1 PRV;
o všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1.PRV.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 100 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>206 398,00 (100%)</td><td>77 399,25 (37,50%)</td><td>25 799,75 (12,50%)</td><td>103 199,00 (50%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>206 398,00</td><td>77 399,25</td><td>25 799,75</td><td>103 199,00</td><td></td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a</td><td>o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa</td></tr>
</table>

25 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

26 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie/ podopatrenie.
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>64-1</td><td>Počet ubytovateľov poskytujúcich ubytovanie na súkromí</td><td>počet</td><td>30</td><td>35</td></tr>
<tr><td>64-2</td><td>Počet doplnkových služieb</td><td>počet</td><td>0</td><td>5</td></tr>
<tr><td>64-3</td><td>Počet novo vytvorených pracovných miest</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Minimálne 1x ročne
11/2017-06/2022</td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.O: M01 - Prenos vedomostí a zručností

Názov opatrenia	**M01 - Prenos vedomostí a zručností**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	1.2 - Podpora na demonštračné činnosti a informačné akcie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladanie nových malých podnikov a vytváranie pracovných miest
Ciele opatrenia	Toto opatrenie je uplatniteľné vo viacerých prioritách, pričom v prvom rade reaguje na vzdelanostnú situáciu pracovníkov poľnohospodárskych podnikov na celoživotnom vzdelávaní. Cieľom opatrenia je zvýšiť vzdelanostnú úroveň vidieckeho obyvateľstvo. Cieľom vzdelávacích aktivít tohto podopatrenia je prispieť k rozširovaniu odborných znalostí a schopností osôb, ktoré pracujú v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a vidieckych MSP, podporiť diverzifikáciu poľnohospodárskej prvovýroby, zvýšenie pridanej hodnoty vlastnej produkcie a prispôsobenie produkcie potravín požiadavkám trhu.
Zdôvodnenie výberu	Zvýšenie konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov je možné dosiahnuť nielen investičnou podporou, ale rovnako dôležitý je aj prenos znalostí a informačné akcie, ktoré poskytnú dostatočné množstvo informácií o možnostiach ich ďalšieho rozvoja. Pre plnenie cieľov fokusovej oblasti 6A sa podopatrenie bude sústreďovať predovšetkým na demonštračné činnosti a informačné akcie podporujúce rozvoj vidieckej zamestnanosti, stabilitu podnikateľských subjektov, ktoré sa na danom území nachádzajú.
Rozsah a oprávnené činnosti	Jednotlivé oblasti zamerania informačných aktivít: 1. oblasť aplikácie spoločnej poľnohospodárskej politiky – nastavenie systému, podpory, kritériá, podmienky, kontrola, autorizácia, platby, previazanosť na národné podpory a štátnu pomoc podpory 2. oblasť ekologického poľnohospodárstva 3. informačné aktivity so zameraním na znižovanie znečistenia jednotlivých zložiek životného prostredia

	– ovzdušie, voda, pôda, klíma ako a biodiverzity; 4. oblasť hospodárenia s vodou na poľnohospodárskej pôde – protierózne a protipovodňové opatrenia; 5. oblasť so zameraním na zvýšenie záujmu o hospodárenie v uvedených oblastiach s dôrazom na kompenzačné platby v územiach NATURA 2000; 6. oblasť aplikácie hnojív a pesticídov do pôdy – smernice a nariadenia na ich aplikáciu; 7. oblasť zameraná na protieróznu ochranu a ochranu proti degradácii pôdy vrátane starostlivosti o TTP; 8. oblasť zamerania na energetickú efektívnosť v pôdohospodárstve – efektívne tepelné hospodárstvo s udržateľným využitím obnoviteľných zdrojov energie, ktoré je podnik schopný produkovať. Využitie minimalizačných technológií pri osevných postupoch; 9. oblasť výroby elektrickej energie a tepla s využitím vedľajších produktov, zvyškov a iných nepotravinových surovín; 10. oblasť manipulácie, uskladňovania a aplikácie organických hnojív, exkrementov hospodárskych zvierat s dôrazom na minimalizáciu úniku skleníkových plynov;
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom finančnej pomoci je poskytovateľ služieb (provider) informačných akcií a demonštračných aktivít pre konečných prijímateľov nefinančnej pomoci (beneficientov), ktorými sú aktívni ako i začínajúci poľnohospodári, obhospodarovatelia lesa, spracovatelia produktov poľnohospodárskej a lesnej prvovýroby v pracovnoprávnom vzťahu a malé a stredné podniky vo vidieckych oblastiach. Výber poskytovateľov informačných aktivít bude prebiehať na základe verejného obstarávania v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní realizovaného riadiacim orgánom MPRV SR; resp. Pôdohospodárskou platobnou agentúrou pokiaľ akciu alebo aktivitu bude zabezpečovať a prijímateľom bude priamo MPRV SR alebo PPA alebo na základe predloženej požiadavky na realizovanie informačnej akcie a demonštračných aktivít na MPRV SR. Predložená požiadavka bude obsahovať námet, zameranie, obsah a rozsah informačnej aktivity, miesto realizácie a konečných beneficientov akcie.
Intenzita pomoci [27]	100 % zo zdrojov EÚ a ŠR
Oprávnené výdavky[28]	o personálne náklady na zabezpečenie, prípravu a

27 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>realizáciu aktivít vrátane odmien a odvodov do zdravotných poisťovní a sociálnej poisťovne;
o prenájom priestorov a potrebnej techniky;
o materiálno-technické náklady, zahŕňajúce vydávanie odborných publikácií v tlačenej a elektronickej forme, náklady na propagáciu formou informačných a propagačných materiálov, i náklady na služby v súvislosti s aktivitou;
o ubytovacie náklady (výdavky na ubytovanie u účastníkov, zamestnancov konečného prijímateľa finančnej pomoci a osôb mimo pracovnoprávneho vzťahu zúčastňujúcich sa na vzdelávacej aktivite hradené formou faktúr na základe prezenčných listín), náklady na občerstvenie resp. dopravné náklady, ak sú súčasťou projektu;
o investičné náklady spojené s realizáciou demonštračnej aktivity
o vecné ceny do súťaže;
o režijné náklady spojené s realizáciou vzdelávacej aktivity vrátane nákladov na získavanie zručností- nepriame výdavky/náklady súvisiace so zabezpečením podporných aktivít projektu a taktiež náklady konečného prijímateľa finančnej pomoci, ktoré súvisia s projektom (okrem nákladov, ktoré si uplatňuje v rámci priamych oprávnených výdavkov v rámci projektu) napr. nákup tlačív, platby za telefón atď.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 2 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 40 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>25 895,00
(100%)</td><td>19 421,25
(75%)</td><td>6 473,75
(25%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td></td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td></td><td></td><td></td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

28 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td></td><td>25 895,00</td><td>19 421,25</td><td>6 473,75</td><td></td><td></td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>
o Výberové kritériá pre výber projektov:
- Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie/ podopatrenie.
o Hodnotiace kritériá:
• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.
</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>12-5</td><td>Počet podporených projektov</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>12-6</td><td>Počet účastníkov vzdelávacej/ informačnej aktivity</td><td>počet</td><td>0</td><td>40</td></tr>
<tr><td>12-7</td><td>Počet vzdelávacích aktivít</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>12-8</td><td>Počet informačných aktivít</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.P: M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach

Názov opatrenia	**M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7.2. - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Podopatrenie 7.2. - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie prispieva k fokusovej oblasti 6B prostredníctvom investícií zlepšujúcich kvalitu života (infraštruktúra, miestne služby), ktoré budú mať vplyv na miestny ekonomický rozvoj v podobe vytvorenia podmienok pre podnikateľov a zároveň zlepšené podmienky pre život obyvateľov a zabránenie odlivu obyvateľov z vidieka.
Zdôvodnenie výberu	Z analýz realizovaných v rámci daného územia je potreba aplikácie možností tohto podopatrenia jednoznačná. Obce vo vidieckych oblastiach majú takto možnosť zvýšiť kvalitu života svojich obyvateľov.
Rozsah a oprávnené činnosti	Podopatrenie 7.2. zahŕňa nasledovné činnosti: - výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; - výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.); - zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných

<table>
<tr><td></td><td>priestranstiev, námestí, parkov a pod.</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>Obce vo vidieckych oblastiach.
Pri investíciách do kanalizácií a ČOV - obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane) s výnimkou obcí, ktoré sú súčasťou aglomerácie nad 2 000 EO, ako aj aglomerácie pod 2 000 EO, ktorá zasahuje do chránených vodohospodárskych oblastí.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [29]</td><td>100 % zo zdrojov EÚ a ŠR
(V rámci tohto opatrenia predstavujú maximálne 15% z celkovej výšky projektu poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti.)</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[30]</td><td>o výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1.3, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;
o všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1.3.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>76 028,00
(100%)</td><td>57 021,00
(75%)</td><td>19 007,00
(25%)</td><td>00,00
(0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td></td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

29 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

30 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td>Spolu</td><td>76 028,00</td><td>57 021,00</td><td>19 007,00</td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>72-1</td><td>Počet podporených obcí</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>72-2</td><td>Počet osôb vo vidieckych oblastiach, ktorí majú prospech z realizovaného projektu</td><td>počet</td><td>0</td><td>15 995</td></tr>
<tr><td>72-3</td><td>Počet aktivít na zlepšenie kvality verejných priestorov</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>72-4</td><td>Počet novo vytvorených</td><td>počet</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

		pracovných miest			
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.R: M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach

Názov opatrenia	**M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7.4. - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Cieľom tohto opatrenia je zlepšenie verejných služieb a rekonštrukcia a modernizácia prvkov základného občianskeho vybavenia prostredníctvom nasledovných činností: – investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; – zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; – investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; – investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); – investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. – investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.
Zdôvodnenie výberu	Z analýzy územia je zrejmé, že v rámci územia Banskobystrického geomontánneho parku sú možnosti ďalšieho rozvoja voľno-časovej infraštruktúry. Keďže ide

	o turisticky vyhľadávanú oblasť, investície do tejto sféry predstavujú významný prínos pre celý región.
Rozsah a oprávnené činnosti	– investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; – zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; – investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; – investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); – investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. – investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.
Oprávnení prijímatelia	Obce vo vidieckych oblastiach.
Intenzita pomoci [31]	100 % zo zdrojov EÚ a ŠR *(V rámci tohto opatrenia predstavujú maximálne 15% z celkovej výšky projektu poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti.)*
Oprávnené výdavky[32]	o výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1.3, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce

31 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

32 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie;
o všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1.3.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>165 765,00
(100%)</td><td>124 323,75
(75%)</td><td>41 441,25
(25%)</td><td>0,00 (0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>165 765,00</td><td>124 323,75</td><td>41 441,25</td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti..</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

	74-1	Počet podporených obcí	počet	0	4
	74-2	Počet osôb vo vidieckych oblastiach, ktorí majú prospech z realizovaného projektu	počet	0	15 995
	74-3	Počet aktivít zameraných na trávenie voľného času	počet	0	2
	74-4	Počet novo vytvorených pracovných miest	počet	0	0
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.S: M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach

Názov opatrenia	**M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7.5. - Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Podopatrenie 7.5. - Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie prispieva k fokusovej oblasti 6B prostredníctvom investícií zlepšujúcich kvalitu života (infraštruktúra, miestne služby), ktoré budú mať vplyv na miestny ekonomický rozvoj v podobe vytvorenia podmienok pre podnikateľov a zároveň zlepšené podmienky pre život obyvateľov a zabránenie odlivu obyvateľov z vidieka. Predmetom tohto podopatrenia sú nasledovné činnosti: – investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; – investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; – budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.
Zdôvodnenie výberu	Podopatrenie 7.5. - Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie prispieva

	k fokusovej oblasti 6B prostredníctvom investícií zlepšujúcich kvalitu života (infraštruktúra, miestne služby),
Rozsah a oprávnené činnosti	Predmetom tohto podopatrenia sú nasledovné činnosti: – investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; – investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; – budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.
Oprávnení prijímatelia	Obce vo vidieckych oblastiach.
Intenzita pomoci [33]	100 % zo zdrojov EÚ a ŠR *(V rámci tohto opatrenia predstavujú maximálne 15% z celkovej výšky projektu poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti.)*
Oprávnené výdavky[34]	o výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1.3, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; o všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1.3. PRV.

33 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

34 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Minimálna výška príspevku: 5 000 EUR
Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>40 257,00
(100%)</td><td>30 192,75
(75%)</td><td>10 064,25
(25%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>40 257,00</td><td>30 192,75</td><td>10 064,25</td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>• Vylučujúce kritériá:
- Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (PRV SR 2014-2020),
• Bodované kritériá:
- viď. príloha č. 3 k Projektovému zámeru: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD
o Rozlišovacie kritériá:
- vyšší stupeň vidieckosti obce, v ktorej sa projekt realizuje,
- ekonomická efektívnosť predkladaného projektu,
- environmentálny aspekt riešenia a dopadov projektu,
- termín podania Žiadosti.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>75-1</td><td>Počet podporených obcí</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>75-2</td><td>Počet osôb vo vidieckych</td><td>počet</td><td>0</td><td>15 995</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

		oblastiach, ktorí majú prospech z realizovaného projektu			
	75-3	Počet aktivít zameraných na rekreačné zóny	počet	0	1
Indikatívny harmonogram výziev	Minimálne 1x ročne 11/2017-06/2022				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Tabuľka č. 4.T: M19 - Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER

Názov opatrenia	**M19 - Chod miestnej akčnej skupiny a animácia**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Cieľom tohto podopatrenia je podpora sociálneho zabezpečenia a hospodárskeho rozvoja, ako aj znižovanie chudoby vo vidieckych oblastiach, ktoré sa budú vzťahovať na sekundárne aj na iné oblasti v rámci PRV.
Zdôvodnenie výberu	Príspevok opatrenia k miestnemu rozvoju vychádza z charakteru samotnej metódy LEADER, ktorá je zameraná na lokálne komunity a ich podporu prostredníctvom realizácie stratégií CLLD, ktoré reflektujú konkrétne potreby lokálnych komunít.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie), - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD. - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS, - finančné náklady (napr. bankové poplatky), - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS), 2. financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s

	oživovaním stratégie CLLD: - propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác - vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov
Oprávnení prijímatelia	Miestne akčné skupiny vybrané a schválené riadiacim orgánom na implementáciu stratégie miestneho rozvoja.
Intenzita pomoci [35]	100 % zo zdrojov EÚ a ŠR
Oprávnené výdavky[36]	o financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov. o Náklady súvisiace s oživovaním stratégie (animácie) musia tvoriť min. 15 % a max 25 % z celkových výdavkov v rámci operácie Chod miestnej akčnej skupiny a animácia.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: 2 000 EUR Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR

35 Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

36 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr>
<tr><td>MR</td><td>42 151,97
(100%)</td><td>31 613,98
(75%)</td><td>10 537,99
(25%)</td><td>0,00
(0%)</td><td>-</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>42 151,97</td><td>31 613,98</td><td>10 537,99</td><td>0,00</td><td>-</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[37]</td><td>Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií podľa PRV SR 2014-2020 vzťahujúce sa na príslušné opatrenie.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>žiadne</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>194-1</td><td>Počet marketingových aktivít v území</td><td>počet</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td>194-2</td><td>Počet aktivít zameraných na propagačné materiály</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>194-3</td><td>Počet aktivít zameraných na semináre/ konferencie/ workshopy</td><td>počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

37 v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Indikatívny harmonogram výziev	-

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna ~~veľkosť oprávnených výdavkov~~ výška NFP na 1 projekt (okrem aktivít zameraných na chod MAS a animácie) je 100 000 EUR z celkových oprávnených výdavkov na projekt.

Časť B.) Akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu MAS

Tabuľka č. 4.Y: Opatrenie PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	**M04 - Investície do hmotného majetku**
Priradenie k k fokusovej oblasti PRV	3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.
Rozsah a oprávnené činnosti	*1. Špeciálna rastlinná výroba:* • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov špeciálnej rastlinnej výroby vrátane prípravy staveniska • Investície do obstarania technického a technologického vybavenia špeciálnej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich na pestovanie, aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín, priemyselných a hospodárskych hnojív, zber a pozberovú úpravu • investície do objektov na využívanie geotermálnej energie na vykurovanie skleníkov a fóliovníkov a na vlastnú spotrebu v podniku vrátane súvisiacich investičných činnosti *2. Živočíšna výroba:* • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočíšnej výroby vrátane prípravy staveniska • Investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami • Investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej v rámci živočíšnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov a lesného hospodárstva. *3. Zlepšenie využívania závlah*: • Stavebné investície na výstavbu, rekonštrukciu alebo modernizáciu

	závlahových systémov vrátane infraštruktúry s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality; • Investície do obstarania a modernizácie techniky a technológie závlahových systémov s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality. *4. Zavádzanie inovatívnych technoĺogií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov s cieľom lepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou* • Investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov do pôdy. *5. Zlepšenie odbytu* • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia: na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku *6. Založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín* • Náklady na založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín na poľnohospodárskej pôde. *7. Reštrukturalizácia alebo diverzifikácia výroby v podniku* • Investície realizované len v súvislosti s vypracovaným plánom reštrukturalizácie výroby v podniku resp. s plánom diverzifikácie výroby v podniku zameranými na zvýšenie produktivity podniku, zvýšenie zamestnanosti podniku alebo na diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby s cieľom výroby produktov s vyššou pridanou hodnotou. V rámci uvedeného nebudú podporované investície do špeciálnych strojov a náradia s vínimkou pokiaľ má investícia priamy súvis s reštrukturalizáciou podniku resp. diverzifikáciou výroby. *8. Skladovacie kapacity a pozberová úprava* • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarní s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt, *9. Zníženie záťaže na životné prostredie vrátane technológii na znižovanie emisií skleníkových plynov* • Investície do nových technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v ustajnení hospodárskych zvierat; Investície do objektov a technológií na bezpečné uskladnenie a nakladanie s hospodárskymi hnojivami

Finančný plán	Región[38]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	110 606,00	55 303,00	55 303,00
	VR	-	-	-
	Spolu	110 606,00	55 303,00	55 303,00
Názov opatrenia	**M04 - Investície do hmotného majetku**			
Priradenie k k fokusovej oblasti PRV	3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.			
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012 , nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh 5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; 6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne			

[38] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">odpadových vôd;
7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov
8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní;</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Finančný plán</td><td>Región[39]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>181 528,00</td><td>90 764,00</td><td>90 764,00</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>181 528,00</td><td>90 764,00</td><td>90 764,00</td></tr>
<tr><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td colspan="4"><u>M01 - Prenos vedomostí a zručností</u></td></tr>
<tr><td>Priradenie k
k fokusovej oblasti PRV</td><td colspan="4">3A Zvýšenie konkurencie schopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií.</td></tr>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td colspan="4">Jednotlivé oblasti zamerania informačných aktivít:

1. oblasť aplikácie spoločnej poľnohospodárskej politiky – nastavenie systému, podpory, kritériá, podmienky, kontrola, autorizácia, platby, previazanosť na národné podpory a štátnu pomoc podpory
2. oblasť ekologického poľnohospodárstva
3. informačné aktivity so zameraním na znižovanie znečistenia jednotlivých zložiek životného prostredia – ovzdušie, voda, pôda, klíma ako a biodiverzity;
4. oblasť hospodárenia s vodou na poľnohospodárskej pôde – protierózne a protipovodňové opatrenia;
5. oblasť so zameraním na zvýšenie záujmu o hospodárenie v uvedených oblastiach s dôrazom na kompenzačné platby v územiach NATURA 2000;
6. oblasť aplikácie hnojív a pesticídov do pôdy – smernice a nariadenia na ich aplikáciu;
7. oblasť zameraná na protieróznu ochranu a ochranu proti degradácii pôdy vrátane starostlivosti o TTP;
8. oblasť zamerania na energetickú efektívnosť v pôdohospodárstve – efektívne tepelné hospodárstvo s udržateľným využitím obnoviteľných zdrojov energie, ktoré je podnik schopný produkovať. Využitie minimalizačných technológií pri osevných postupoch;
9. oblasť výroby elektrickej energie a tepla s využitím vedľajších</td></tr>
</table>

[39] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">produktov, zvyškov a iných nepotravinových surovín;
10. oblasť manipulácie, uskladňovania a aplikácie organických hnojív, exkrementov hospodárskych zvierat s dôrazom na minimalizáciu úniku skleníkových plynov;</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Finančný plán</td><td>Región[40]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>31 790,00</td><td>31 790,00</td><td>0,00</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>31 790,00</td><td>31 790,00</td><td>0,00</td></tr>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td colspan="4"><u>M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania</u></td></tr>
<tr><td>Priradenie k
k fokusovej oblasti PRV</td><td colspan="4">6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladanie nových malých podnikov a vytváranie pracovných miest</td></tr>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td colspan="4">Činnosť 1: činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov.

Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok,v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností.

V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).

Činnosť 2: činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny.</td></tr>
</table>

[40] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">Činnosť 3: spracovanie a uvádzanie na trh produktov mimo poľnohospodárstva a potravinárstva (ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ, s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru (vrátane zriadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja daného územia. Oprávnená je aj tvorba a rozvoj aktivít a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Finančný plán</td><td>Región[41]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>183 536,64</td><td>91 768,32</td><td>91 768,32</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>183 536,64</td><td>91 768,32</td><td>91 768,32</td></tr>
<tr><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td colspan="4"><u>M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</u></td></tr>
<tr><td>Priradenie k
k fokusovej oblasti PRV</td><td colspan="4">6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach</td></tr>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td colspan="4">Podopatrenie 7.2. zahŕňa nasledovné činnosti:
- výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd;
- výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.);</td></tr>
</table>

[41] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">- zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Finančný plán</td><td>Región[42]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>74 984,44</td><td>74 984,44</td><td>0,00</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>74 984,44</td><td>74 984,44</td><td>0,00</td></tr>
<tr><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td colspan="4"><u>M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</u></td></tr>
<tr><td>Priradenie k
k fokusovej oblasti PRV</td><td colspan="4">6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach</td></tr>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td colspan="4">– investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov;
– zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia;
– investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu;
– investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov);
– investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.
- investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.</td></tr>
</table>

[42] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Finančný plán	Región[43]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	154 721,44	154 721,44	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	154 721,44	154 721,44	0,00
Názov opatrenia	**M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach**			
Priradenie k k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach			
Rozsah a oprávnené činnosti	Predmetom tohto podopatrenia sú nasledovné činnosti: – investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; – investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; - budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.			
Finančný plán	Región[44]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	29 213,44	29 213,44	0,00
	VR	-	-	

[43] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[44] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	Spolu	29 213,44	29 213,44	0,00
Názov opatrenia	**M19 - Chod miestnej akčnej skupiny a animácia**			
Priradenie k k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach			
Rozsah a oprávnené činnosti	financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie), - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD. - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS, - finančné náklady (napr. bankové poplatky), - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS), financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác - vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov			
Finančný plán	Región[45]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	32 151,97	32 151,97	0,00
	VR	-	-	-

[45] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	Spolu	32 151,97	32 151,97	0,00

Tabuľka č. 4.Z: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	**Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií			
Rozsah a oprávnené činnosti	Prostredníctvom tejto aktivity sa zabezpečí činnosť verejno-súkromného partnerstva, v inštitucionalizovanej podobe miestnej akčnej skupiny podporou prevádzkových nákladov, čím sa dosiahne v konečnom dôsledku plnenie špecifického cieľa. Prevádzkové náklady slúžia na chod miestnej akčnej skupiny, aby sa zabezpečilo jej fungovanie počas celého programovacieho obdobia			
Finančný plán	Región[46]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	174 442,89	165 720,75	8 722,14
	VR	-	-	-
	Spolu	174 442,89	165 720,75	8 722,14
Názov opatrenia	**Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií			
Rozsah a oprávnené	*v súlade s IROP*			

[46] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

činnosti				
Finančný plán	Región[47]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	363 869,09	200 128,00	163 741,09
	VR	-	-	-
	Spolu	363 869,09	200 128,00	163 741,09
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[48]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	63 230,75	60 069,21	3 161,53
	VR	-	-	-
	Spolu	63 230,75	60 069,21	3 161,53
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			

[47] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[48] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[49]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	63 230,75	60 069,21	3 161,53
	VR	-	-	-
	Spolu	63 230,75	60 069,21	3 161,53
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[50]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	63 230,75	60 069,21	3 161,53
	VR	-	-	-
	Spolu	63 230,75	60 069,21	3 161,53
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných			

[49] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[50] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[51]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR			
	VR	-	-	-
	Spolu			
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[52]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	21 337,54	20 270,66	1 066,87
	VR	-	-	-
	Spolu	21 337,54	20 270,66	1 066,87
Názov opatrenia	**Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných			

[51] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[52] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[53]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	21 337,54	20 270,66	1 066,87
	VR	-	-	-
	Spolu	21 337,54	20 270,66	1 066,87
Názov opatrenia	**Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO**			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	*v súlade s IROP*			
Finančný plán	Región[54]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	34 142,11	32 435,00	1 707,11
	VR	-	-	-
	Spolu	34 142,11	32 435,00	1 707,11

[53] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[54] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

5.3.Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Hodnotenie má prispievať k účinnému naplneniu SMR. Zároveň má hodnotenie prispieť k správnemu fungovaniu programu počas celej doby jeho priebehu, k priebežnému sledovaniu a úpravám založených na menení a doplňaní podmienok, k vyhodnoteniu výsledkov a dopadov, k vyhodnoteniu a úpravám administratívnych a výberových postupov a procesov.

Cieľom monitorovacieho systému je stanoviť funkčný rámec pre získavanie, zhromažďovanie a uchovávanie údajov o výstupoch a výsledkoch programu. Monitoring a hodnotenie Stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) sa zameriava na priebežný zber údajov hovoriacich o úrovni napĺňania stanovených cieľov, dosiahnutých výsledkoch a dopadoch. Monitoring a hodnotenie umožňuje na základe zistených údajov robiť priebežne potrebné úpravy a korekcie v naplánovaných aktivitách tak, aby viedli k dosiahnutiu stanovených cieľov čo najefektívnejšie. Monitoring sa bude realizovať priebežne počas celej doby realizácie SMR CLLD. Kancelária MAS - Banskobystrický geopark bude zhromažďovať údaje a zostavovať ich prehľad tak, aby príslušné orgány mali kedykoľvek k dispozícii aktuálne údaje. VSP BBGMP je povinné sledovať aj ukazovatele za **jednotlivé aktivity a opatrenia**, ktoré budú implementované prostredníctvom stratégie Banskobystrický geopark. V stratégii uvedie plánované hodnoty výstupových a výsledkových monitorovacích ukazovateľov, ktoré sa majú dosiahnuť do r. **2023.**
Dosiahnuté hodnoty týchto ukazovateľov bude VSP BBGMP čerpať z monitorovacích správ projektov od jednotlivých konečných prijímateľov. Kumulatívne dosiahnuté hodnoty VSP BBGMP ako MAS uvedie v Správe o činnosti MAS.

MAS si okrem povinných monitorovacích ukazovateľov stanoví vo svojej stratégii aj dodatočné monitorovacie ukazovatele a to v „Pláne monitoringu“, ktoré budú slúžiť pre monitorovanie priebehu a výsledku realizácie projektov v rámci implementácie stratégie a činnosti MAS vzhľadom k stanoveným cieľom. V pláne monitoringu MAS popíše spôsob a frekvenciu monitorovania.

Plán a postup hodnotenia stratégie

Napĺňanie SMR bude sledovať hlavne manažment v spolupráci s jednotlivcami z radov členov MAS. Plnenie stratégie vyhodnotí programový výbor. Monitorovací výbor bude sledovať realizáciu napĺňania projektov a predloží programovému výboru a valnému zhromaždeniu výsledné správy o projektoch. Jeden krát ročne sa uskutoční verejné stretnutie a aktualizácia SMR.

Druh hodnotenia stratégie

Hodnotenie projektov vychádza z kritérií, ktoré boli stanovené tak, aby podporené projekty napĺňali priority SMR. Základom hodnotenia je preto sledovanie monitorovacích kritérií .

MAS bude k hodnoteniu pristupovať z nasledovných hľadísk:

- hodnotenie na úrovni strategického cieľa,
- hodnotenie na úrovni špecifických cieľov,
- hodnotenie na úrovni opatrení.

Výsledky hodnotenia budú publikované vo forme výročných správ.

Zapracovanie výsledkov hodnotenia do stratégie

Výsledky hodnotenia budú zapracované až po 2 rokoch realizácie SMR do zmeny alokácie finančných prostriedkov prerozdelených na jednotlivé opatrenia tak, aby bolo možné čerpanie prispôsobiť zisteným skutočnostiam. V rámci hodnotenia bude zisťovaná hlavne efektivita finančných prostriedkov, ktoré budú v súvislosti s realizáciou SMR distribuované k príjemcom a to s dôrazom na výstupy a výsledky jednotlivých projektov. V prípade, že sa zistí nedostatočná efektivita použitých finančných prostriedkov, zmenia sa v procese v rámci aktualizácie SMR výberové kritéria apod. SMR sa bude aktualizovať jedenkrát ročne. MAS vypracuje ročne Správu o činnosti MAS. Posledná Správa o činnosti MAS bude predložená za rok 2020 (najneskôr do 2023).

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

Monitorovacie ukazovatele prislúchajúce k jednotlivým opatreniam a aktivitám sú uvedené v časti 5.2 Akčný plán, na každej karte opatrenia resp. aktivity zvlášť.

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR

Názov cieľového ukazovateľa	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	15 995
Počet obyvateľov podporenej MAS	15 995
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	**16**

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR

Názov ukazovateľa výstupu	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	585 106,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	**42 151,97**

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP

Názov ukazovateľa výstupu	**Merná jednotka**	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Počet podporených podnikov	podnik	**6**
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	**4**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	**1**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	**0**
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	**4**

6. Finančný rámec

6.1.Financovanie stratégie CLLD

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 333 722,74
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 111 550,00
Chod MAS a animácie	222 172,74

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Typ regiónu	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	EPFRV, EFRR, ŠR	menej rozvinutý	1 333 722,74
	-	viac rozvinutý	-
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	EPFRV, EFRR, ŠR	menej rozvinutý	1 111 550,00
	-	viac rozvinutý	-
Chod MAS	EFRR	menej rozvinutý	180 020,77
	-	viac rozvinutý	-
Animácie	EPFRV	menej rozvinutý	42 151,97
	-	viac rozvinutý	-

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	**PRV**				**IROP**				**SPOLU**			
		EPFRV	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**EFRR**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**fondy**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**
operácie v rámci stratégie CLLD	menej rozvinutý	438 829,50	146 276,50	251 266,00	836 372,00	526 444,00	0,00	173 260,11	699 704,11	965 273,50	146 276,50	424 526,11	1 536 076,11
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
chod MAS	menej rozvinutý	-	-	-	-	180 020,77	0,00	9 474,78	189 495,55	180 020,77	0,00	9 474,78	189 495,55
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
animácie	menej rozvinutý	31 613,98	10 537,99	0,00	42 151,97	-	-	-	-	31 613,98	10 537,99	0,00	42 151,97
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SPOLU	menej rozvinutý	470 443,48	156 814,49	251 266,00	878 523,97	706 464,77	0,00	182 734,89	889 199,66	1 176 908,25	156 814,49	434 000,89	1 767 723,63
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	spolu	470 443,48	156 814,49	251 266,00	878 523,97	706 464,77	0,00	182 734,89	889 199,66	1 176 908,25	156 814,49	434 000,89	1 767 723,63

6.2.Finančný plán pre opatrenia

Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD	EFRR	menej rozvinutý región	189 495,55	180 020,77	-	9 474,78	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	EFRR	menej rozvinutý región	345 687,27	190 128,00	-	155 559,27	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (občianske združenia, neziskové organizácie, cirkevné organizácie, združenia miest a obcí)	EFRR	menej rozvinutý región	45 935,26	43 638,48	-	2 296,78	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné služby (občianske združenia, neziskové organizácie, cirkevné organizácie, združenia miest a obcí)	EFRR	menej rozvinutý región	19 565,00	18 586,76	-	978,24	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania (občianske združenia, neziskové organizácie, cirkevné organizácie, združenia miest a obcí)	EFRR	menej rozvinutý región	19 565,00	18 586,76	-	978,24	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (mestá/ samostatné mestské časti a obce z územia MAS)	EFRR	menej rozvinutý región	154 561,56	146 833,47	-	7 728,09	-
		viac rozvinutý región-	-	-	-	-	-
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: sociálne služby a komunitné	EFRR	menej rozvinutý región	51 520,51	48 944,49	-	2 576,00	-
		viac	-	-	-	-	-

služby (mestá/ samostatné mestské časti a obce z územia MAS)		rozvinutý región					
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania (mestá/ samostatné mestské časti a obce z územia MAS)	EFRR	menej rozvinutý región	39 253,72	37 291,04	-	1 962,68	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2000 EO	EFRR	menej rozvinutý región	23 615,79	22 435,00	-	1 180,79	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
M04 – Investície do hmotného majetku	EPFRV, ŠR	menej rozvinutý región	296 134,00	111 050,25	37 016,75	148 067,00	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
M01 – Prenos vedomostí a zručností	EPFRV, ŠR	menej rozvinutý región	51 790,00	38 842,50	12 947,50	-	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
M06 – Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania	EPFRV, ŠR	menej rozvinutý región	206 398,00	77 399,25	25 799,75	103 199,00	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
M07 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach	EPFRV, ŠR	menej rozvinutý región	282 050,00	211 537,50	70 512,50	-	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
M19 – Chod miestnej akčnej skupiny a animácia	EPFRV, ŠR	menej rozvinutý región	42 151,97	31 613,98	10537,99	-	-
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (menej rozvinutý región):	53:47
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	-

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	**Rozpočet na opatrenie**	**Oprávnený prijímateľ – verejný sektor** *(označiť „X“)*	**Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor** *(označiť „X“)*
Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	***190 128,00***		***x***
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania	***80 812,00***		***x***
Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania	***233 069,00***	***x***	
Rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2000 EO	***22 435,00***	***x***	
M01 – Prenos znalostí a informačné akcie	***51 790,00***		***x***
M04 – Investície do hmotného majetku	***148 067,00***		***x***
M06 – Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti	***103 199,00***		***x***
M07 - Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach	***282 050,00***	***x***	
Celkový rozpočet podľa sektorov	----------		

		537 554,00	***573 996,00***
Percentuálny pomer zamerania stratégie	----------	***48,36%***	***51,64%***

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Zmyslom horizontálnej priority trvalo udržateľný rozvoj v stratégii miestneho rozvoja je zabezpečiť dosiahnutie definovaného cieľa: zabezpečenie environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti ekonomického rastu. Uvedený cieľ je možné napĺňať prostredníctvom sledovania špecifických cieľov predovšetkým v týchto 4 tematických oblastiach:

- zvýšenie ekonomickej prosperity
- zvýšenie kvality životného prostredia
- sociálna solidarita a inklúzia
- vyrovnaný regionálny rozvoj

Ciele a priority predkladanej stratégie miestneho rozvoja sú postavené v zmysle uvedených tematických oblastí. *Viď. nasledujúce časti*

7.1.Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

V rámci projektov PRV SR 2014 -2020 stratégia CLLD predpokladá nárast pracovných miest v rámci opatrení 5.1.1, 5.1.2, 4.1, 4.2 a 6.4. Pôjde o nové pracovné miesta na celý úväzok so 40 hodinovým pracovným týždňom príp. čiastočný úväzok resp. sezónny s min. 20 hodinovým pracovným týždňom s možnou kombináciou.

Z ekonomického hľadiska je tvorba HDP vo vidieckom území dosť nízka, pretože výrazná časť ekonomických činností sa sústreďuje v priestore mesta a obyvateľstvo dochádza za prácou mimo územia partnerstva. Stratégia miestneho rozvoja vytvára možnosti rozvoja existujúcich a budovania nových podnikov v území MAS a tým aj zvýšenie tvorby HDP vo vidieckom území. Geografické podmienky dávajú predpoklad pre tvorbu ekonomických zdrojov viac v oblasti služieb, pretože celé **územie MAS z koncepčného hľadiska národnej aj regionálnej politiky je zaradené do kategórie rekreačnej oblasti medzinárodného významu** už i s ohľadom na pomerne vysoký stupeň ochrany prírody a vysokých nárokov na

tvorbu krajiny. Ekonomicky je partnerstvo zastúpené obcami s verejnými zdrojmi, podnikateľmi so súkromnými zdrojmi a občianskymi iniciatívami so zdrojmi súkromnými a zdrojmi z rôznych grantov.

Miestne špecifiká vychádzajú zo strategických cieľov budovania geoparku t.j. využitie prírodných daností v propagácii a budovaní regionálnej infraštruktúry cestovného ruchu kultúrneho a poznávacieho turizmu ako napr. miestne múzeá spojené so zážitkovou turistikou jedenia miestnych špecialít, tavenia medi, ryžovania zlata, práca s nerastom, služieb sprievodcov, prezentácie histórie v obciach a v krajine a pod. Tiež využitie miestnych prírodných, ľudských a fyzických zdrojov. **Stratégia predpokladá aj zvýšenie zamestnanosti o 24 nových pracovných miest a tvorbu doplnkových príjmov obyvateľstva v službách geoturizmu v čom vidíme aj konkurenčnú výhodu.**

7.2.Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Prostredníctvom PRV opatreniami smerovanými do súkromného sektora v opatreniach 4 a 6 stratégia predpokladá rozvoj a modernizáciu podnikov hospodáriacich s pôdou s možnosťou rozvoja poľnohospodárskej a lesohospodárskej výroby a diverzifikácie výroby aj do geoturizmu hlavne prostredníctvom budovania podnikov s využitím miestnej produkcie predovšetkým v potravinárskej výrobe, v prípade podnikov zameraných na využívanie miestnych zdrojov napr. z ovocinárstva, využívanie a spracovanie drevnej suroviny pri budovaní podnikov. **Miestne špecifiká vychádzajú z opatrení fokusových oblastí a priorít pri budovaní geoparku t.j. využitie pôdneho potenciálu pre rozvoj prvovýroby k jej finalizácii ako napr. spracovanie mlieka, mäsa, ovčej vlny a i. Prínos stratégie miestneho rozvoja sa predpokladá v oblasti zlepšenia výrobných procesov investíciami do hmotného majetku podnikov, inovácie a modernizácie výrobných postupov a technológií výroby a spracovania do finálneho produktu, ktorý sa stane značkou geoparku aj v geoturizme, čo by sa malo stať aj konkurenčnou výhodou.**

Prínosmi stratégie CLLD k napĺňaniu cieľov PRV sú najmä v oblasti konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva v rámci opatrení 4.1, 4.2, 6.4 ako:

- konkurencieschopnosť poľnohospodárstva
- začleňovanie prvovýrobcov do potravinového reťazca,

- konkurencieschopnosť odvetvia spracovania, vývoja v rátane marketingu, poľnohospodárskych produktov
- konkurencieschopnosť lesného hospodárstva,
- udržateľnosť poľnohospodárstva,
- udržateľnosť lesného hospodárstva,

Prínosy stratégie CLLD na podporu znevýhodnených/marginalizovaných skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia

Členská základňa MAS BBGMP je rôznorodá a do činnosti organizácie sa zapájajú ženy, mladí ľudia, poľnohospodári a aj marginalizované skupiny obyvateľstva. Uvedené skupiny sú súčasťou aj výkonných a kontrolných orgánov partnerstva, aktívne sa podieľali na príprave stratégie miestneho rozvoja, na aktivizácii obyvateľstva ako miestni manažéri ako aj na spracovaní odborných častí stratégie. Oblasť riešenia potrieb marginalizovaných skupín obyvateľstva sa stala súčasťou stratégie miestneho rozvoja a tak sa v priebehu jej realizácie zvýši podiel zapojenia tejto skupiny obyvateľstva. Predpokladáme, že marginalizované skupiny sa budú podieľať na realizácii niektorých projektových zámerov najmä obcí. V rámci výberových kritérií sú zvýhodnené aktivity, ktoré podporujú tvorbu pracovných miest pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva a dlhodobo nezamestnaných. V MAS sa už v súčasnosti nachádzajú 2 podniky s chránenými dieľňami, ktoré stratégia podporuje v modernizácii prostredia pre zlepšenie pracovných podmienok týchto skupín. Zadefinované horizontálne priority EU: marginalizované rómske komunity, rovnosť príležitostí, trvalo udržateľný rozvoj a informačná spoločnosť sa stali súčasťou cieľov a opatrení spracovanej stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou Banskobystrického geoparku. Popri problematike marginalizovaných skupín obyvateľstva sa osobitne rieši špecifická problematika marginalizovaných rómskych komunít. Zámerom priority je posilnenie spolupráce, efektívnejšej koordinácie činností a finančných zdrojov smerujúcich k zlepšeniu životných podmienok príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Podpora marginalizovaných rómskych komunít je zameraná na štyri prioritné oblasti: vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie,

bývanie a tri vzájomne súvisiace problémové okruhy: chudoba, diskriminácia a rodová rovnosť. Predkladaná stratégia bude naprieč všetkými opatreniami podporovať predchádzanie a eliminovanie diskriminácie na základe pohlavia, rodu, rasy, etnického pôvodu, náboženského vyznania, viery, zdravotného postihnutia, veku, či sexuálnej orientácie vytváraním podmienok vstupu do rôznych sociálnych prostredí, ktoré zohľadňujú ich špecifické potreby. Cieľom je teda odstraňovať bariéry, ktoré vedú k izolácii a vylučovaniu ľudí z verejného, politického, spoločenského, pracovného života, a to na základe uvedených znakov. Rovnosť príležitostí neznamená len rovnaké podmienky vstupu, ale najmä podmienky, ktoré zohľadňujú špecifické potreby a skúsenosti týchto rôznorodých znevýhodnených skupín ľudí..

Prínosy stratégie CLLD na podporu ochrany a zlepšenia životného prostredia a environmentálnej súčinnosti

Stratégia zohľadňuje hlavné princípy ochrany životného prostredia, ktoré sú popísané a konkretizované v PRV v rámci opatrenia M06 – Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti, podopatrenia 6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností, formou hodnotiacich kritérií, kde sa kladie dôraz na vybudovanie tzv. prvkov zelenej infraštruktúry v súvislosti s realizáciou projektov. Projekty obsahujúce vybudovanie prvkov zelenej infraštruktúry sú v rámci bodového ohodnotenia výberových kritérií zvýhodnené, pretože takýmto spôsobom prispievajú k budovaniu zelených priestranstiev a k zvyšovaniu hodnoty územia z hľadiska kvality životného prostredia.

Stratégia prierezovo podporuje environmentálnu účinnosť plánovaných projektov. Problematika budovania geoparkov na Slovensku je pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR. Projekt budovania Banskobystrického geoparku je environmentálnym projektom s ekonomickým a sociálnym významom.

BB geopark je sám o sebe environmentálnym projektom a inováciou, ktorá má premyslené postupy a spôsoby zabezpečovania jeho budovania a rozvoja podľa zásad budovania siete geoparkov v Európe a vo svete. Má jasne stanovené oblasti, v ktorých sa realizuje rozvoj a to oblasť: **environmentálna *(zložky ŽP, vzdelávanie a výchova),*** ekonomická *(marketing, projekty rozvoja, pridaná hodnota)*, vedecko výskumná *(štátna a inštitucionálna podpora)* a kultúrno-historická *(kultúra prostredia, ochrana a starostlivosť o hodnoty).* Geopark pomáha v starostlivosti o miestne prostredie a ochranu hodnôt geoparku –

podporuje rozvoj tzv. eko turizmu alebo environmentálneho turizmu citlivého k miestnemu prostrediu.

Spolupracuje s miestnym manažmentom na využívaní prírodných a kultúrno historických daností tak, aby nedochádzalo k negatívnym vplyvom na životné prostredie. **Činnosť geoparku je úzko spätá s environmentálnym vzdelávaním a výchovou**. Aktivity a opatrenia stratégie v kritériách zohľadňujú aspekt geoparku teda aj: vplyvy na životné prostredie t.j. na kvalitu vody, pôdy, ovzdušia a spracovanie odpadov. Podpora v stratégii je podmienená preukázaním pozitívnych vplyvov projektových zámerov na zložky ŽP ako aj navrhované riešenia problémov ekologickým hospodárením, prvkami „zelenej infraštruktúry". Súčasný manažment partnerstva MAS je vyškolený v problematike životného prostredia. Manažérka pracovala 19 rokov s problematikou environmentálnych projektov a je možné konštatovať jej environmentálne povedomie. **Stratégia počíta s opatreniami smerovanými k zvýšeniu environmentálneho povedomia prijímateľov podpory z PRV a IROP v rámci opatrenia 1.2. Vzdelávanie a informovanosť tak, aby ich zámery riešili aj „zelenú infraštruktúru" vo vidieckych oblastiach.** Doplnkovou podporou je podpora environmentálnych projektov obcí zo zdrojov Environmentálneho fondu (štátny fond) a Operačného programu Životné prostredie (ŠF EÚ) prevažne pri riešení vodovodných sietí, stokovej a kanalizačnej siete, zmeny palivovej základne na ekologické vykurovanie a využívanie alternatívnych foriem výroby energie v obciach aj v rámci rozvoja podnikov, čo vedie k zlepšovaniu stavu životného prostredia a zmierňovaniu klimatických zmien.

Synergickým efektom bude súbežná propagácia miestnej produkcie v rámci opatrenia 1. a v rámci opatrenia 7.5. budovanie verejnej rekreačnej infraštruktúry kultúrneho a poznávacieho turizmu ako napr. gastronómia geoparku v jedlách miestnej produkcie, prezentácie histórie v obciach a v krajine a pod. Partnerstvo má aktívnu spoluprácu aj s miestnymi poľnohospodármi a lesmi, farmy v Podkoniciach, Ponikách, Slovenskej Ľupči, Lesmi SR a obecnými lesmi v Slovenskej Ľupči, Dolnom Harmanci, Ľubietovej ai. – ich zástupcovia sa aktívne podieľajú na činnosti partnerstva. Doplnkovými zdrojmi budú vlastné zdroje súkromného sektora s 50% podielom v rámci PRV SR 2014 – 2020 (25% ŠR, 75% EÚ) a s 10% podielom v rámci IROP **(100% EÚ).**

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Z hľadiska **sektorového** ide o územie viac zamerané na lesníctvo, poľnohospodárstvo a služby v cestovnom ruchu a remeslách. Prostredníctvom aktivít osi 5 IROP budú vytvorené predpoklady pre rozvoj mikro a malých podnikov v o vidieckych obciach, hlavne v tých, kde takéto väčšinou podniky zanikli. Obce v rámci budovania geoturizmu vo svojich rozvojových zámeroch uvažujú s obnovou remeselnej výroby so zameraním na tú tradičnú využiteľnú aj v turizme. Ide o remeslá, ktoré využívajú miestne prírodné a ľudské zdroje. **Doplnkovosť stratégia rieši výberom kritérií miestneho rozvoja** s tým, že na nové mikropodniky bude využívaný existujúci stavebný potenciál, ktorý bude v rámci rozvoja podniku obnovený a zlepší sa tým aj fyzický stav obcí. **Aktivity IROP so súkromného sektora zabezpečia viacej synergických efektov ako napr: vznik pracovných miest, obnova stavebného potenciálu, zamestnanosť miestneho obyvateľstva, príjem do obecného rozpočtu, ktorý môže byť následne investovaný do rozvoja verejných služieb a kultúry. Aktivity IROP so verejného sektora zabezpečia viacej zlepšenie dostupnosti za prácou, kultúrou, rekreáciou aj samotným geoturizmom.**

Stratégia prispieva k napĺňaniu cieľov IROP prostredníctvom príspevku aktivít k špecifickým cieľom Prioritnej osi 5 IROP, tzn., že viac ako 30% finančných prostriedkov pre aktivity podporované z IROP je určených na aktivity špecifického cieľa 5.1.1 IROP (mimo zdrojov na chod MAS)

7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.4.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Stratégia je v súčinnosti so strategickými dokumentami regionálneho a miestneho rozvoja ako:

1. Koncepcia geoparkov Slovenska 2015-12-06
2. Uznesenie vlády SR č. 15 zo 7.1.2015 o geoparkoch
3. Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu
4. Stratégia cestovného ruchu SR do roku 2020
5. Územný plán VÚC Banskobystrického kraja a jeho zmeny a doplnky

6. Regionálny systém ekologickej stability okresu Banská Bystrica
7. PHSR Banskobystrického kraja 2015-2023
8. PHSR obcí Brusno, Dúbravica, Hiadeľ, Kordíky, Lučatín, Ľubietová, Medzibrod, Moštenica, Oravce, Pohronský Bukovec, Povrazník, Riečka, Staré Hory, Strelníky, Špania Dolina a Turecká
9. Územnoplánovacia dokumentácia obcí
10. Regionálna integrovaná územná stratégia Banskobystrického kraja (RIÚS BB kraja)

V územných plánoch obcí a Programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja do roku 2020-2023 je problematika tvorby a budovania špecifického produktu turizmu- geoparku a spolupráce verejného a súkromného sektora jednou z nosných priorít rozvoja s ohľadom na zachovanie vidieckeho charakteru obcí.
V krajských strategických dokumentoch, napr. v PHSR Banskobystrického kraja 2015 -2023 sú identifikované dve zo štyroch kľúčových oblastí sociálneho a ekonomického rozvoja, obzvlášť BB kraja, kde sa nachádzajú 3 z troch národných geoparkov. Je to:
Prioritná oblasť 3 Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky, Špecifický cieľ 3.3: Rozvíjať udržateľný cestovný ruch
Prioritná oblasť 4 Partnerstvá (horizontálna priorita) Špecifický cieľ 4.1: Podporovať medzi sektorovú a medzi obecnú spoluprácu na území kraja.
V národných dokumentoch je problematika verejno-súkromnej spolupráce a budovania geoparkov súčasťou Stratégie CR SR do 2020 ako aj environmentálnej politiky sektora životného prostredia (Koncepcia geoparkov Slovenska 2015, Uznesenie vlády SR č. 15 zo 7.1.2015 o geoparkoch). Obzvlášť územie Banskobystrického okresu spadá do územia cestovného ruchu s medzinárodným významom.

V **rámci relevantných stratégií Stratégia miestneho rozvoja CLLD Banskobystrický geopark nie je v rozpore s uvádzanými stratégiami.** Pripúšťa možnú vzájomnú doplnkovosť a synergický efekt so všetkými stratégiami na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Ide o geoparky, ktoré sú riadne zakotvené v uvedených dokumentoch ako rozvojové cieľové miesta s rozvojovým potenciálom v rámci regionálneho rozvoja v SR. Ich význam je až nadnárodný s ohľadom na medzinárodný význam územia v cestovnom ruchu. **Synergický efekt a vzájomná doplnkovosť sú konkretizované, logicky a vecne zdôvodnené** v časti 4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení.

Dobrým **príkladom z praxe** je podpora činnosti združenia BBGMP , ktoré získava podporu z viacerých zdrojov napr. príprava náučno-poznávacích trás geoparkom, ich realizácia, súbežne marketing a informovanosť, vzdelávanie na školách ako aj ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva. Všetky uvedené stratégie spracované po roku 2010 riešia problematiku geoparkov v rámci viacerých oblastí ako: cestovný ruch, miestny rozvoj, kultúra, školstvo, sociálna inklúzia a zamestnanosť, životné prostredie aj rozvoj ľudí.

RIÚS BBK je východiskovým dokumentom pre realizáciu integrovaných územných investícií na regionálnej úrovni s dopadom na miestnu úroveň a tvorí ho samotný dokument, ako i realizačný mechanizmus. Nositeľom RIÚS BBK je partnerstvo pre tvorbu a realizáciu zložené z orgánu regionálnej samosprávy, orgánov miestnej samosprávy, štátnej správy, miestnych iniciatív a ďalších socioekonomických partnerov pôsobiacich v území.

7.4.2 Synergie a komplementarity

Zmyslom trvalo udržateľného rozvoja je zabezpečiť dosiahnutie definovaného cieľa: podpora vyššej efektívnosti, transparentnosti a kvality implementácie priorít NSRR v dôsledku zavádzania a využívania prostriedkov informačno-komunikačných technológií (IKT).
Uvedený cieľ je možné napĺňať prostredníctvom sledovania predovšetkým v týchto 3 tematických oblastiach:

- informačná gramotnosť
- efektívna elektronizácia verejnej správy
- široká dostupnosť internetu

V opatreniach predkladanej stratégie sa predpokladá s realizáciou najmä týchto aktivít: vychovávanie flexibilnej a konkurencieschopnej pracovnej sily schopnej uplatniť sa v podmienkach informačnej spoločnosti, modernizácia obsahu vzdelávania s ohľadom na IKT, zabezpečenie permanentnej inovácie znalostí obyvateľstva celoživotným vzdelávaním, zvýšenie spokojnosti občanov, podnikateľov a ostatnej verejnosti s verejnou správou, zvýšenie kompetentnosti verejnej správy, zefektívnenie a zvýšenie výkonnosti verejnej správy, podpora rozširovania prístupu k internetu v obciach územia MAS, modernizácia infraštruktúry prostredníctvom technického zabezpečenia IKT.
Zvyšovanie kapacity miestnych ľudských zdrojov je pre naše partnerstvo dôležitou témou a samotná príprava ako aj realizácia stratégie prispieva k dosahovaniu priority. V rámci

realizácie stratégie k rozvoju ľudských zdrojov, kde sa predpokladá zapojenie žien, mladých ľudí, podpora vzdelávania a podnikania, prispejú najmä opatrenie M01 – Prenos znalostí a informačné akcie (PRV SR 2014-2020) a aktivita Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP SR 2014-2020).

Stratégia Operačného programu Ľudské zdroje vychádza z Národného programu reforiem Slovenskej republiky, ktorý definuje opatrenia na posilnenie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky. Tieto opatrenia taktiež prispievajú k naplneniu národných cieľov, ktoré sú obsiahnuté v stratégii Európa 2020. Realizácia opatrení a aktivít v rámci implementácie Stratégie miestneho rozvoja CLLD Banskobystrickým geomontánnym parkom v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia sú v súlade s cieľmi Operačného programu Ľudské zdroje. Ktorými sú okrem iného zlepšenie kvality základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností, zvýšenie miery zamestnanosti obyvateľov a zníženie podielu populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením.

Stratégiou pre oblasť vzdelávania je prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a zvýšenie zapojenia zamestnávateľov do tvorby a inovácie obsahu vzdelávania, ako aj podpora vzniku partnerstiev medzi poskytovateľmi vzdelania a zamestnávateľmi. V nadväznosti na uvedené sú v rámci hodnotiacich a bodovací kritérií pre výber projektov zvýhodnené projekty vedúce k tvorbe nových pracovných miest a projekty poskytujúce možnosť každoročne minimálne 1 študentovi absolvovať prax pre študentov v trvaní minimálne 2 týždne v podnikoch, ktoré sú prijímateľmi pomoci.

7.5 Popis multiplikačných efektov

Popis multiplikačných efektov spočíva v tzv. nabaľovaní aktivít, vonkajších zdrojov v doplnkovosti s vnútornými zdrojmi. Tzv. endogénny rozvoj územia partnerstva. Príkladom je kombinovaná podpora rozvoja zo zdrojov EŠIF, národných, regionálnych aj lokálnych zdrojov. Multiplikačný efekt je súbeh spolufinancovania z rôznych zdrojov. Budovanie značky geoparku je impulzom rôznych sociálnych a ekonomických aktivít. Výsledný produkt postaví základné predpoklady „nabaľovania“ nových aktivít v prospech rozvoja územia.
Jednou z aktivít je šírenie výsledkov a výstupov implementácie stratégie CLLD.

Hodnotenie multiplikačných efektov bude súčasťou Správy o hodnotení stratégie.